

Григорьевский

Григорьевский

1939

/ Григорьев

059
4-13

06 JUN 2008
ՍՈՒՐՈՒ ԳԵՐԱՄԱՃԵՆԱՆ

ԴՐՈՒՄԻ

ՏԱՐԵՅՈՅՅ

1939

Ի. ՏԱՐԻ

Երկասիրողին Հասցին
44, Rue du Commerce, 44
Colombes (Seine) France

Գին 5 ֆր. Ֆրանսա, 1¹/₂ շիլին Անգլիա եւ ալյուր,
40 սկնճ Ամերիկա, Թուրքիա 40 դրուշ:

ԲԵԼԳԻԱ ԵՒ ՀԱՅԵՐԸ.— Պատմական-մատեն
գրական տեսութիւն ժԱ. դարից մինչեւ մեր օր
հայ ժողովրդի՝ Բելգիայի հետ ունեցած յարաբեր
ութիւններու վրայ, գրեց Ա. ՍԱՐՈՒԽՅԱՆ, Վիենն
Միտ. տպ. 1937: Գրքերն անոնց հեղինակին զաւակն
են. ինչպէս բարի զաւակ մը հօր ուրախութիւն եւ պ
ճանք է, նոյն դերն ունին գրքերն ալ: Բելգիա եւ Հա
րը գործին հեղինակը ազնուական մատենագիր հօր
հրճուանքը կ'զգայ եւ աւս ըմբռնում գրչիւ բմայբը
Տեսէր այս գործին սկիզբը Պ. Սարուխանի լուսադ
գոր նուիրած է իբր բարի հայր զաւակն չքնաղ գործ
զաւակը լուին կը մրմնջէ. «Հայրիկ, բա փառքդ
հռչակեմ ամենուն, յիտն տարիներու տքնութիւններդ
մէքստը գործերու, ահա նոր մըն ալ, Բելգիա եւ Հայ
Արդար է որ սա եւս ծաւալի գրասէր հայ շրջանակ
մէջ:

ՀԱՅ ՄԱՄՈՒԻ, հասարակական շարժումներ
վանդակալից, Պուրբէշ, խմբագրապետ Հ. Մկրտ
Պոտուրեան, որ եռանդալից՝ գաղութահայրութեան
բար դեր ստանձնած է իր մամուլով ի նպաստ հայ
կոյթի եւ անվիատ-կը շահունակէ գաշն, լծուած է
հանդերձ կարգ մը պատասխանատու գործերու: Անկ
մեշտ է անոր քաջալեր ընծայել:

Հասցէն P. M. Bodurian, Frumoasa (Ciuc), Rou
manie.

ՀԱՆՐԱՊԵԻՏԱԿ Ա. եւ Բ. հատոր, հեղինակ դար
եալ Հ. Մ. Պոտուրեան: Այս գործը գրական յաղեանակ

ՍԻՄՈՆ ԳԱԲԱՄԱՃԵԱՆ

Գ Ր Պ Ա Ն Ի

Տ Ա Ր Ե Ց Ո Յ Ց

1 9 3 9

Ի. ՏԱՐԻ

Տ պ ա գ Ր ու Թ իւ Ն
Տ Ե Ր - Յ Ա Կ Ո Ր Ե Ա Ն
Փ ա Ր ի զ

12.03.2013

Բ

13480

ՆՈՒԻՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅ. Ս. ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ
Ս. ԷԶՄԻԱԾԻՆ

Տ. Տ. ՍԱՀԱԿ Բ. ԽԱՊԱՅԵԱՆ
ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ
(Այժմ Ի Սուրիա, Անթիլիաս)

Տ. ԹՈՐԳՈՄ Ս. ԱՐԲԵՊԻՍԿ. ԳՈՒՇԱԿԵԱՆ
Պատրիարք Հայոց Երուսաղէմի

Տ. ՄԵՍՐՈՂՊ Ս. ԱՐԲԵՊԻՍԿ. ՆԱՐՈՅԵԱՆ,
Պատրիարք Հայոց Թուրքիոյ

Գ

ՏԱՐԵՄՈՒՏՔ ԸՍՏ ՆՈՐ ՏՕՄԱՐԻ

Փրկչական բուսական 1 Յունուար 1939
Փոքր Ագաթայի ՅԻԴ-324 2 Ապրիլ »
Բուն բուսական Հայոց ՏՆԼԱ.—ՏՆԼԲ.
(4431—32) 19 Օգոստոս »
Տօմարական բուսական Հայոց ՌՅԶԸ—ՌՅԶԹ.
(1388—89) 24 Օգոստոս »
Հրեից բուսական 5700 26 Սեպտ. »
Աւար. Հիմերքի բւկն. 1358 27 Ապրիլ »
Թրք. Ելեւմսական բւկն. 1 Յունիս »

ԸՍՏ ՆՈՐ ՏՕՄԱՐԻ

Տարեգիր	ձ.
Ինքնէտաճեցեալ	2
Վերադիր	10
Եօթներեալ	Ա.
Տանուսկր	հոյ

ՀԱՄԱՐՈՏԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ

Լ.տ.	Լատինաց
Յն.	Յունաց

1201-84

ՊՍԱԿԻ ՀԱՄԱՐ ԱՐԳԻԼԵԱԼ ՕՐԵՐ

Ըստ եկեղեցական կանոնի պսակ օրհնելու համար
արգելեալ օրերն են.

1. Հինգ տաղաւարներու Մեռելոցի օրերը:
 2. Ս. Ծննդեան, Անուանակոչութեան, Տեառնընդա-
ռաջի, Աւետման եւ Համբարձման օրերը:
 3. Ամբողջ Մեծ պահոց եւ զատկական առաջին ութ
օրերը, այսինքն Բարեկենդանէ մինչեւ Նոր Կիւրակէ:
 4. Առաջաւորաց, Վարդավառի, Վերափոխման, Խաչ-
վերացի, Յիսնակի եւ Ս. Ծննդեան շաբաթապահոց հինգ
օրերը:
- Մնացեալ բոլոր օրերու մէջ կարելի է պսակ օրհնել:

ՏԱՐԻՐՅՆ ԶՈՐՍ ԵՂԱՆԱԿՆԵՐՈՒ ՏԵՌՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

Գարուն եւ հասարակած	92 օր, 19 ժամ 58 վայրկեան
	կը սկսի Մարտ 21ին
Ամառ եւ արեւադարձ	93 օր, 14 ժամ 54 վայրկեան
	կը սկսի Յունիս 13ին
Աշուն եւ հասարակած	89 օր, 18 ժամ 53 վայրկեան
	կը սկսի Սեպտ. 23ին
Զմեռ եւ արեւադարձ	89 օր, 19 ժամ 27 վայրկեան
	կը սկսի Դեկտ. 22ին
	365 օր 5 ժամ 54 վայրկեա

ՇԱՐԺԱԿԱՆ ՏՕՆԵՐ

ՕՐ ԾՆՆԴԵԱՆ	Ուր. Յուն. 6
Բարեկենդան Առաջ. պահոց	» 29
Ս. Սարգիս	Փետր. 4
ՏԵԱՌՆԸՆԴԻՆԻ ԴԱՌԱՋ	» 14
Բուն Բարեկենդան	» 19
ԶԱՏԻԿ	Ապրիլ 9
Օր Աւետման	» 7
Երեւման Խաչ	Մայիս 7
Համբարձումն	» 18
Հոգեգալուստ	» 28
Բարեկենդան Ս. Լուսաւորչի պահոց	Յունիս 18
Գիւտ Նշխարաց Ս. Դրիգոր Լուսաւորչի	» 24
Բարեկենդան վարդավառի պահոց	Յուլիս 9
ՎԱՐԴԱՎԱՐ	» 16
Բարեկենդան Ս. Աստուածածնի պահոց	Օգոստ 6
ՎԵՐԱՓՈՒՄՆ Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԻ	» 13
Բարեկենդան պահոց Խաչվերացի	Սեպտ. 10
ԽԱՉՎԵՐԱՅ	» 17
Բարեկենդան վարագայ Ս. Խաչի	» 24
Վարագայ Ս. Խաչ	Հոկտ. 1
Գիւտ Խաչ	» 29
Հրեշտակապետաց	Նոյեմ. 11
Բարեկենդան Յիսնակաց	» 19
» Ս. Յակոբայ պահոց	Դեկտ. 10
Յ. Յակոբ	» 16
Բարեկենդան Ս. Ծննդեան պահոց	» 28

ԿԱՆԻԱՐԱՆ

Ի՞նչ հրճուանք, օգնանորդ Լինապէրկ Նուազ բարեբախտ չէ՞ ինձմէ իր արագաթուփ սլացքով, մինչ ես փոքրիկ Տարեցոյցովս, հրա՛շք մշակողի, փարսախներով հեռուներ կ'արշաւեմ. ծափ, դըր- ուստիք չեմ ակնկալեր, միայն իմ իններուս սէրը կը մղէ զիս յառաջ. կը թռչիմ Թաքսոցէս, Լքե- լով անհաղորդ մեկուսացումն, կ'ուզուիմ Նախ Արարատի ոտքը, դարաւոր մենաստանը, Ս. Էջ- միածին, սուգի քողով ծածկուած, մեկնած է ան- դարձ՝ իմաստուն հայրապետը, ցախվայր յուսա- լից եւ ակնդէտ կը մնար Արագածի ձեռնակ ճակ- տին վերեւ փայլող խորհրդաւոր ջահին եւ զայն վառող աստուածային Աջին, լլլալով միշտ արիա- սիրտ պահպան Լուսաւորջի սուրբ աւանդին:

Կը թողում Կովկասը, կը սլանամ հեռաւոր վոսփորը, որու եւրոպական եւ ասիական ափունքը եղբարձ է հայ Տարտարապետութիւնը շքեղ պա- լատներով, այդ գեղեցիկ ծովուն մէկ թևը կ'եր- կարի Ոսկեղջիւր, Խաափառ, Յին հայ ամիրաներո հանգրուան. անոնք չկան այլեւս, քայց կան սրբա- սուն մայրեր, իրենց եղական նախատիպէն, Սրբոհի Մայրապետէն ոգեւորուած, անոր նման դեռա- փթիթ կեանքի խելակներ ամփոփող սիրոյ հովա եակի մը տակ, ԳԱԼՅԱՆԱՆ ՈՐԲԱՆՈՅՆ է այ

քայց ի՞նչպէս կը յաջողին յանձանձել զայն այս բարեմոյն հոգիներ. իրենց իւրացուցած առնական կորովը պարգեւ է իրենց սրբութեան:

Բայց ո՞վ էր Սրբոհին, Գարեթալցի գեղջկուհի մը, գութի հայ ժանտ'Արք մը, պարզուկ, համեստ, նոյնիսկ տգէտ, միայն գեղուհի մը Թէ՛ մարմնով եւ Թէ՛ հոգեւո՞յ, դեռ հազիւ 18 տարեկան, առաջին անգամ 1840ին իր հորեղբորորդի Աղաթոն Գրիգոր Էֆ.ի տան մէջ ի Խաափառ կուսական քողը կ'ըն- դունի, իբր նորահարս երկնքի, երբ իր հասակա- կիցներ գեղեցկութեան Թագուհի հռչակուելու մրը- ցումին մասնակից՝ կը փայլին, ան միայն հոգեկան ձիրքերով կը շահի առաքինութեան մրցանակ: Պա- լիս ունեցած է շատ ու շատ ազնուական տիկնա- ներ, քայց անոնցմէ կը գլէ կ'անցնի Սրբոհի իր մեծագործութեամբ, գիտնալով Թէ կանացի ըզ- գացման ծաղիկը բարեսիրութիւնն է. անով նուի- բագործուեցաւ Սրբոհիին սուրբ նպատակը:

Հետեւեալ գրուաբը աւանդուած Ստեփանոս Օրպէլեանէ, առնչութիւն ունենալ կը Թուի մեր Սրբոհիին հետ:

— «Աղուանից վարագըտտ իշխանի դուստր գեղեցեկագոյն ճահանդուխտ հարսնութեան տար- ուած միջոցին, Սիւնեաց գաւառի սահմանին մօտ դարանակալ իսմէ Էլացի զօրագունդ մը յանկարծ հարսնցուն ընկերացող հեծեալագորբին վրայ յար- ձակելով կը կոտորէ, կոյսը առեւանգելու: Այն ա-

տեն Շահանդուխտ Ս. Աստուածածինը եւ Ս. Հռիփ-սիմէն օգնութեան կոչելով, կը մտրակէ ձիւ եւ այն բարձրութենէն ինքզինքը վար կը նետէ եւ անբեռոյթ զօրութեամբ գետին կ'իջնէ. հոն կ'ուխտէ ցվերջ կոյս ֆալ եւ իր ինչքերը աղքատաց բաշխելով Սիւնեաց եպիսկոպոսին ձեռքով կը հաւաքէ կոյսեր եւ կը հիմնէ կուսաստան:

Մեր Սրբոյին ալ երկրորդ Շահանդուխտ մը եղաւ, թէեւ ազատ բռնութեան արիւնքէ, բայց անկէ աւելի բուռն էր 1845ի ժամտախտի համաճարակն՝ որ այլուր մեծ կոտորած գործելէ վերջ Պոլիս եկաւ եւ շատ կեանքեր ողջակիզեց: Մեր Սրբոյին ալ վարակուեցաւ եւ Աստուած պահեց զանի իր սուրբ նպատակին գործադրութեան, որով ծնունդ տուաւ Որբանոցի, գեղեցիկ նմոյշ մեր նախնեաց կուսաստաններու:

Շարունակենք Տարեցոյցիս պտոյտները. ան զրօսաշրջիկ մը չէ, նոր երկիրներու, նոր տեսարաններու հետամուտ, այլ միայն իրեններուն շուրջ ման կուգայ, եւրոպայէն յետոյ Սուրիա, Միջագետք, Պաղտատ, Պասրա, Ս. երուսաղէմ, եգիպտոս, Եթովպիա, զոյգ ամերիկեան աշխարհներ, Գանատա, Պարսկաստան, Հնդկաստան, կղզիներ՝ Հոռոս, Կիպրոս մինչեւ ձալա, ուր ցրուած են ազատասէր Հայկի սերունդներ, ամէնքն ալ գաղթականութեան ցանցերու մէջ բռնուած՝ ձուկերու պէս փրկութեան ելք կը փնտռեն:

Այս ամէնը պէտք չէ մոռնան ազգասիրութեան ոսկի կանոնը, գիտնան թէ «Առանց իտէալի ազգ մը կը մեռնի»: Բայց անոնցմէ շատերուն աւեր մտքին մէջ հարկ է անջինջ դրոշմել ազգութեան գաղափարականը: Ո՞ր է սակայն այս ճնաշխարհիկ ուսուցչապետը կամ այն յաղթապան շռովմայեցին, Կինկինատոսը, որ արօրը թողու եւ փրկիչ բլլայ իր ազգին, իր հայրենիքին, մինչ ամէնքս ի գո՛ւր աջքերնիս յառած մոգերու նման մեր փրկչին ծնունդն աւետող աստղին կ'ապասնք, նոր վարչանի մը, նոր Գայլ վահանի մը կամ Թաթուլի ծնունդին. ասոնք հիւներն են, իրաւ է որ ասոնց յաջորդեցին նորեր, ինչպէս Անդրանիկ, Դրոյ, Համազասպ, Քեռի եւ անձնագոհ հերոսներ, ամէնքն ալ մեզ պարճանք եւ սփոփանք, բայց, աւա՛ղ, հետզհետէ մոռացութեան վէժը կը Թաւալի անոնց վրայ եւ քիչեր կը խանդավառին անոնցմով. օտարասիրութիւն, ահա մեր վէժքն, մեր աղէտներուն լրում որով եւ ուր ուրեմն եղած ենք գուարթ կոչնականներ վաղանցիկ խրախճանքներու եւ երբ վաղը բնտանիք կազմենք, այդ նոր բունիկին պիտի իշխէ օտարութիւն, կոչելով իր ծնունդներ Բիւռ, Արթիւր, Ալիոնա, ոչ Հրայր, Գուրգէն. այս պատկերը սարսուռ կ'աղղէ մեզ: Հայ գրագէտին նուիրական պարաքն է ազգապահպանումի միջոցներ նիւթ ընել իր բեղուն գրչին:

Բայց ջուսալբուինք Ֆերմակ ջարդի սարսափ-

ներէն եւ ընդգրկենք մշակոյթի պաշտում, այն է մեր ազատագրութեան մայր ջիւղը. եւ այս՝ կուսակցութեան դաւանանք չէ, այլ համազգային պահանջք. փարատենք մեր ազգային սեռամտածութիւն, խորախորհուրդ է այս կամ այն խմբակցութեան հանդէսներու սարքում, հայ հոգիներ զուարթացնող. ուխտենք ջրասփատիլ բնաւ, յոյսը փրկարար դեղահատ է:

Յո՛յս, յո՛յս, երջանկութենէ փոխ առնուած քաղցրութիւն: Անոր նուիրուած երգ մը կայ *Կեանքի նախօրեակին մէջ*, հրատարակութիւն Հ. Ա. Յովսէփեանի, Վենետիկ, 1931. ահա.

«Ով աստըղ յուսոյ, օ՛ն եւ, շողշողէ,
«Գիշերուան բարձիս բեր խաղաղութիւն,
«Եւ իմ Թախծներդ ցանէ ու ցրուէ
«Ընդարձակ ծովուն վըրայ շատ հեռուն»:

Այն քանի բառ եւս Տարեցոյցիս մասին, ան ազատ որեւէ կազմակերպական խմբակցութենէ, ոչ իսկ տարուած հոսանքներէ, միմիայն ազգային վերածնունդի երազով միացած ամենուն եւ մտքի անկասութեամբ եղբայրացած ամէն հայ անհատի, անխտիր խորին յարգանքով հանրային ըմբռնումներու եւ մտածումներու այս կամ այն հատուածի, որչափ որ ինչ ինչ հարցերու շուրջ իր տեսութեան ջարմարքի ուրիշներու համար պայծառութիւն ցոյց տուող ակնոց գործածել: Գոհունակ սրտով կը գնա-

հատէ անկեղծ նուիրումներ, զոր օր. կապոյտ խաչի միութիւններ, որոնք կը սիրեն լուսազարդել փոքրիկներու հոգիներ հայ մշակոյթի շողարձակումով կամ զանոնք կ'առաջնորդեն դէպի գիւղագնացութիւն կազդուրիչ, կենսաւետ պայմաններով:

Հուսկ ուրեմն Տարեցոյցիս նախադրան վերջաւորութեան զարդ կը զետեղեմ անմահ բանաստեղծ Պետրոս Գուրեանի պատգամը մեզ ուղղուած, «Հսկայ Մասիսի հսկայ զաւակներ, սարերէն բլիւսած հսկայ կոհակներ, հայ ապրինք, հայ պարծինք, հայ մեռնինք»:

Արդ հայութեան շնորհաւոր նոր տարի, երջանկաւետ կեանքով վերանորոգուած, ծափողջունելու ազգային գիտակցութեան զարթոնքը աւետարել, մեր հոգիներու մուսլը փարատող լոյս անստուեր:

Ս. Գ.

Սէրը երկրի եւ երկրի մէջ ամէն ինչ բարձրացնող, ամէն ինչ փրկող ոյժն է եւ կինն է որ մարդուն կը յայտնէ զայն իր կատարելագոյն սրբագոյն ձեւը, այսպէսով երկրի վրայ այս փոխանցական կեանքի միջոցին, սէրը խորհրդապատկեր է աստուածային էութեան:

Կէօթէ

— Սիրել սիրելու սիրոյն համար մարդկային է, բայց սիրել սիրոյ սիրոյն համար հրեշտակային է:

Համարդին

ՏՈՐՔ ՆԱՀԱՊԵՏ ԱՆԳԵՆ ՏԱՆ

«Ո՛հ, կարի է առասպելս, այլ եւ առասպելաց
առասպել, բայց քեզ զի՞նչ, քանզի էր արդար եւ
սաստիկ հզօր եւ այսպիսեաց զրուցաց արժանի»:

ԽՈՐԵՆՆԱՅԻ, Բ. Էջ, 130

Խըրոխտ Մասիսի զաւակ քաջարի,
Հերոս մըն էր Տորք, տիտան վիթխարի,
Մամփսոն, Հերակլէս ի՞նչ են անոր քով,
Յաղթըւած ըստրուկ իրենց խոյանքով:

Տորք ունէր ձեռներ պողպատ ջրգեղ ուած,
Ան որձաքարեր յղկէր, ո՛վ Ատտուած,
Տեսէք անոր պինդ եղունգներուն տակ
Ճարտար կը դժուին արծիւ, նապաստակ:

Ի՛նչ հզօր է այս աննըկուն հրական,
Անյաղթ՝ իր ուժով առասպելական:
Խոյս տայ ցամաքէն ոտիս զարհուրած,
Վաղ իսկ ըզգաւով այս քաջին հարուած:

Եւ իր նաւերուն դիմէ ապահով,
Կարծէ իր փրկիչ Պոնդական Սեւ ծով.
Բայց Տորք արձակէ վէմեր բւրածեւ,
Կ'ընկըղմէ նաւեր, հըրա՛ջք արդարեւ:

Հայ հոգւոյն զարդ են ձիւրքեր գերընտիր,
Զուր նիւթէ չարիք օտար դաւադիր,

Հայկա՛ղ, մի՛ խըրիր ճախճախուտի մէջ,
Վառ պահէ հոգիդ ազգի սէր անշէջ:

Այդ սէր ի՛նչ անոյշ կ'երգէ մեղեդի,
Բու ներքին աշխարհ ուժգին դուրդի,
Սէր նուիրական, հըրայրք մըշտավառ,
Անով, հայրդի՛, սպրէ դո՛ւ ր սպառ:

ՍԻՄՈՆ ԳԱՐԱՄԱՃԵԱՆ

ԵՐԿՈՒ ՏՈՂ.— Մեր այս ազգային հերոսի հա-
մար մեր պատմահայրը խորենացին կը բացագան-
չէ: «Ո՛հ, ի՛նչ մեծ առասպել, բայց քեզի ի՛նչ,
որովհետեւ Տորք այսպիսի զրոյցներու արժանի էր
իր առասպելական ոյժով»: Բայց եթէ առասպել ալ
համարինք անոր անուան կայուած պատմութեան
ներ անհաւատալի, պէտք է խրտչինք: Ահա Հե-
րոդոտոս, պատմութեան հայր՝ իր դիւրահաւան
նկարագրով շատ առասպելներ իբր ճշմարիտ
պատմութիւն աւանդած է. մեր խորենացին թե-
րեւս իր ազգասիրութենէն Տորքը պանծացուցած է:

Մենք ծագումով վեհագոյն մեծ մարդեր ունե-
ցած ենք, բայց շատ անգամ կը տարակուսինք մեր
արժէքներու մասին. անպայման կը ժափահարենք
օտարներ, հազիւ կը յիշենք մեր Նուպարը, Գէլ-
լահներու հայրենիքին փրկիչ, Լորիս Մելիքով, Զա-
րակուն կայսրութեան նեցուկ, եւայլն եւայլն, բայց
ցրիւ են այսպիսիներ թերթերու, գրքերու մէջ:
Օտար մատենագիրը երբ կեանքի դասեր աւանդէ,
իր ազգի արժէքներ մատնանիշ կ'ընէ: Ուրեմն հայ
հեղինակն ալ թող փառաւորէ հայ արժէքներ, սե-
րունդներ անոնցմով հրախանգելու, նոր կեանք
տալու հայութեան:

Ս. Գ.

ՅՈՒՆՈՒԱՐ (օր 31)

Լուսնական Ամիս

1	✠ Կիր. Գ. օր պահոց Ծննդեան, Կաղանդ եւ Տարեմուտ 1939 Թուականին Քրիստոսի ըստ Եր Զօմարի: Արար. Զիլգատէ 6, Գաւսրմ 55:	6
2	ԲՇ. Գ. օր պահոց Ծննդեան, Թ. Ա. քառորդ լուսնի:	7
3	ԳՇ. Ե. օր » »	8
4	ԴՇ. Զ. » » »	9
5	ԵՇ. ՃՐԱԳԱԼՈՅՑ ԾՆՆԳԵԱՆ եւ ՄԿՐՏՈՒԹԵԱՆ ՏԵԱՌՆ ՄԵՐՈՅ ՅԱՒ ՔՍԻ, Նաւակատիք:	10
6	✠ ՈՒՐ. ՏՕՆ ԾՆՆԳԵԱՆ եւ ԱՍՏՈՒԱԾԱՅԱՑՆՈՒԹԵԱՆ ՏԵԱՌՆ ՄԵՐՈՅ ՅԱՒ Ք.ՍԻ:	11
7	✠ ՇԲ. Բ. օր Ծննդեան, Յիշատակ Մեռելոց:	12
8	✠ Կիր. Գ. օր Ծննդեան:	13

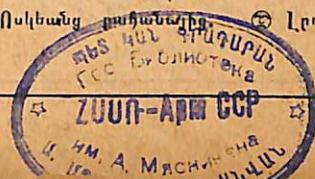
ՅՈՒՆՈՒԱՐ

Ե.Տ.

9	ԲՇ. Գ. օր Ծննդեան:	14
10	ԳՇ. Ե. » » Էրումն լուսնի:	15
11	ԴՇ. Զ. » »	16
12	ԵՇ. Է. » »	17
13	✠ ՈՒՐ. Բ. օր Ծննդեան եւ Տօն Անուանակոչեան Տեառն Մերոյ ՅԱՒ ՔԱՒ:	18
14	ՇԲ. Տօն Ծննդեան Սրբոյն Յովհաննու Կարապետի:	19
15	✠ Կիր. Ա. զկնի Ծննդեան:	20
16	ԲՇ. Սրբոյն Պետրոսի հայրապետին, վլասայ եպիսկոպոսի եւ Արքիեպիսկոպոսի սարկաւազին:	21
17	ԳՇ. Սրբոյն Անտոնի, Տրիփոնի, Պարսամայ եւ Ոնոփրիոսի ճգնաւորացն, Է վերջին քառորդ լուսնի:	22
18	ԳՇ. Պահք:	23
19	ԵՇ. Սրբոյն Թէոդոսի եւ մանկանցն Եփեսոսի:	24
20	ՈՒՐ. Պահք:	25
21	ՇԲ. Սրբոյ հայրապետացն Աթանասի եւ Կիրիլի, Է Զրիոսն, Արար. Տէլ:	26
22	✠ Կիր. Բ. զկնի Ծննդեան:	27
23	ԲՇ. Սրբոյն Կիրակոսի եւ մօրն Յուդիտայի եւ սրբոյ վկայիցն Գորգիոսի, Պողիկտոսի եւ Գրիգորիսի:	28

Լ.Տ.	16	ՅՈՒՆՈՒԱՐ	Լ.Ս.
24	ԳՆ. Սրբոցն Վահանայ Գողթնացոյն, Էւգինեայ կուսին եւ հօրն փլիպպոսի եւ մօրն Կղզեայ եւ երկուց եղբարցն Սերգեայ եւ Ապիտոնի:		29
25	ԴՆ. Պահք:		30
26	ԵՆ. Սրբոցն Էւգինէոսի, Մակարիոսի, Վաղերիո- սի, Կանտիսիոսի եւ Ակիւղասայ: Արար Զիւ- հիճճէ (օր 30): ● Մնուդէ լուսնի:		1
27	ՈՒՐ. Պահք:		2
28	ՇԲ. Սրբոյն Գրիգոր Աստուածաբանին:		3
29	✠ ԿԻՐ. Գ. զկնի Մննդեան եւ Բարեկենդան Ա- ռաջաւորաց պահոց:		4
30	ԲՆ. Ա. օր պահոց Առաջաւորաց: Արար. Ախրը Էրպային: Վերջ բառասուն աւուրց առաջնոյ մասին ձմերան: (Ա. Զէմհէրիբ):		5
31	ԴՆ. Բ. օր պահոց Առաջաւորաց: Արար. Էվկլէի Խամսիյն, սկիզբն յիսուն աւուրց երկրորդի մասին ձմերան (Բ. Զէմհէրիբ):		6

Լ.Տ.		17	Լ.Ս.
			
		ՓԵՏՐՈՒԱՐ (օր 28)	
1	ԴՆ. Գ. օր պահոց Առաջաւորաց ● Առաջին բա- ռորդ լուսնի:		7
2	ԵՆ. Դ. օր » »		8
3	ՈՒՐ. Ե. օր » »		9
4	ՇԲ. Սրբոյն Սարգսի զօրավարին եւ որդւոյ նորա Մարտիրոսին:		10
5	✠ ԿԻՐ. Գ. զկնի Մննդեան:		11
6	ԲՆ. Սրբոց Ատովմանց եւ Մարկոսի Եպիսկոպի- ն, Պիոնի բախանային, Կիրղի եւ Բենիամինի սարկաւազաց եւ սրբոց վկայիցն Աբդմսեհի, Որմզդանայ եւ Սայնի:		12
7	ԳՆ. Սրբոց Սուքիասեանց վկայից:		13
8	ԴՆ. Պահք:		14
9	ԵՆ. Սրբոց Ոսկեանց բախանայից, ● Լուսն լուսնի:		15

10	ՈՒՐ. Պահք:	16
11	ՇԲ. Սրբոյն իսահակայ Պարթևի հայրապետին:	17
12	✠ ԿԻՐ. Ե. զկնի Ծննդեան:	18
13	ԳՇ. Սրբոց Ղեռնդեանց քահանայից:	19
14	✠ ԳՇ. ՏԵԱՌՆԸՆԴԱՌԱՅ:	20
15	ԴՇ. Պահք:	21
16	✠ ԵՇ. Սրբոց Վարդանանց զօրավարաց եւ 1036 Վկայիցն. Յիշատակ մեռելոց եւ տօն ազգային. Գ Վերջին քառորդ լուսնի:	22
17	ՈՒՐ. Պահք:	23
18	ՇԲ. Կ. Պոլսոյ Ս. Ժողովոյն 150 հայրապետացն:	24
19	✠ ԿԻՐ. Բուն Բարեկենդան Գ Ի Զուկն, Արար. Հում:	25
20	ԲՇ. Ա. օր Մեծ պահոց. Արար. ձմերէի Ուլա պէ հաւա, օր իշանելոյ ջերմութեան արեւու ի յօդս:	26
21	ԳՇ. Բ. օր մեծ պահոց:	27
22	ԴՇ. Գ. » » »	28
23	ԵՇ. Դ. » » »	29
24	ՈՒՐ. Ե. օր մեծ »	30
25	ՇԲ. Զ. օր մեծ պահոց. Սրբոյն Թէոդորոսի. Արար. Մուհարրէմ (օր 30) Գ Մտնող լուսնի:	1
26	✠ ԿԻՐ. Ե. Քառասնորդաց պահոց:	2

27	ԲՇ. Ը. օր մեծ պահոց. Արար. ձմերէի Սանիյէ պէ ապ, օր իշանելոյ ջերմութեան արեւու ի յօդս:	3
28	ԳՇ. Թ. օր մեծ պահոց:	4

ՄԱՐՏ (օր 31)

1	ԴՇ. Ժ. օր Մեծ պահոց:	5
2	ԵՇ. ԺԱ. օր » »	6
3	ՈՒՐ. ԺԲ. օր Մեծ պահոց:	7
4	ՇԲ. ԺԳ. » » » Սրբոց Կիւրղի Երուսաղիմայ հայրապետին եւ միւս Կիւրղի եւ պիսկին եւ մօր նորա Աննային:	8
5	✠ ԿԻՐ. Գ. Քառասնորդաց պահոց, Անառակին:	9
6	ԲՇ. ԺԵ. օր մեծ պահոց. Արար. ձմերէի Սալիս ֆիլ Թիւրապ, օր իշանելոյ ջերմութեան արեւու ի հոլն:	10

Ն	20	ՄԱՐՏ	Լ. Գ.
7	ԳՆ. ԺԶ. օր մեծ պահոց:		11
8	ԴՆ. ԺԷ. » » »		12
9	ԵՆ. ԺԸ. » » »		13
10	ՈՒՐ. ԺԹ. օր մեծ պահոց. Արաբ. Էվվելի Պեր-տիւլ աճուղ, սկիզբն ցրտոյն պառաւանց:		14
11	ՇՐ. Ի. օր մեծ պահոց. Սրբոյն Յովհաննու Երուսաղիմայ հայրապետին եւ Սրբոց հայրապետացն մերոց Յովհաննու Իմաստասէրին Օմեցւոյ, Յովհաննու Որոտնեցւոյն եւ Գրիգորի Տաթեւացւոյն, ☉ Լրումն լուսնի:		15
12	✠ ԿԻՐ. Դ. Քառասնորդաց պահոց, Տնտեսին:		16
13	ԲՆ. ԻԲ. օր մեծ պահոց:		17
14	ԳՆ. ԻԴ. » » »		18
15	ԴՆ. ԻԵ. » » »		19
16	ԵՆ. ԻԶ. » » » Արաբ. Ախրը պերտիւլ Աճուղ: Վերջ ցրտոյն պառաւանց:		20
17	ՈՒՐ. ԻԶ. օր մեծ պահոց:		21
18	ՇՐ. ԻԷ. » » » Սրբոց քառասնից մականց՝ որք ի Սեբաստիա կատարեցան ☉ Վերջին քառորդ լուսնի:		22
19	✠ ԿԻՐ. Ե. Քառասնորդական պահոց, Դատաւորին:		23
20	ԲՆ. ԻԹ. օր մեծ պահոց. ☉ ի խոյն, Արաբ. Համել:		24

Ն. Գ.	ՄԱՐՏ	21	Լ. Գ.
21	ԳՆ. Լ. օր մեծ պահոց: Արաբ. Ախրը Խամսիյն, Վերջ յիսուն աւուրց երկրորդի մասին ձմերան:		25
22	ԴՆ. ԼԱ. օր մեծ պահոց, Արաբ. Նէվրուզի Սուլ-թանի, որ է նոր օր արքայական: Գարնանա-մուտ զուգորեայ, որ է տիւ հաւասար գիշերոյ:		26
23	ԵՆ. ԼԲ. օր մեծ պահոց:		27
24	ՈՒՐ. ԼԳ. օր մեծ »		28
25	✠ ՇՐ. ԼԴ. օր մեծ պահոց, Սրբոյ Հօրն Մերոյ Գրիգորի Լուսաւորչին մուտն ի Վիրապն:		29
26	✠ ԿԻՐ. Զ. Քառասնորդական պահոց. Գալըստեան:		30
27	ԲՆ. ԼԶ. օր մեծ պահոց. Արաբ. Սեֆեր (օր 29):		1
28	ԳՆ. ԼԷ. » » »		2
29	ԴՆ. ԼԸ. » » »		3
30	ԵՆ. ԼԹ. » » »		4
31	ՈՒՐ. Խ. » » »		5

ԱՊՐԻԼ (օր 30)

1	ՇԲ. Յիշատակ յարութեան Ղազարու:	6
2	ԿԻՐ. ԾԱՂԿԱԶԱՐԴ: Ծ Առաջին քառորդ լուսնի:	7
3	ԱՆԱԳ. Երկուշաբթի, Պահք:	8
4	ԱՆԱԳ. Երեքշաբթի, Պահք. Յիշատակ տասն կուսանաց:	9
5	ԱՆԱԳ. Չորեքշաբթի, Պահք:	10
6	ԱՆԱԳ. Հինգշաբթի, Տօն Ամենասուրբ Հաղորդութեան, յերեկոյին Ուտալուայ:	11
7	ԱՆԱԳ. Ուրբաթ, Յիշատակ չարչարանաց եւ խաչելութեան Տեսոն Մերոյ Յս.ի Քս.ի եւ Աւետում Ս. Աստուածածնի:	12
8	ԱՆԱԳ. Շաբաթ, ձրագալոյց Զատիկ (Խթում),	13
9	ԿԻՐ. ԶԱՏԻԿ, ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՏԵԱՌՆ ՄԵՐՈՅ ՅՍ.ի ՔՍ.ի:	14

10	ԿԻՐ. Բ. օր Զատիկ: Յիշատակ մեռելոց: Ծ Լրումն լուսնի:	15
11	ԿԻՐ. Գ. օր Զատիկ:	16
12	ԴՆ. Դ. » »	17
13	ԵՆ. Ե. » »	18
14	ՈՒՐ. Զ. » »	19
15	ՇԲ. Է. » » Յիշատակ գլխատման Յովհաննու Մկրտչին:	20
16	ԿԻՐ. Ը. օր Զատիկ, Նոր Կիւրակէ (Կրկնագատիկ):	21
17	ԲՆ. Թ. օր Յինանց: Ծ Վերջին քառորդ լուսնի:	22
18	ԳՆ. Ժ. » »	23
19	ԴՆ. ԺԱ. » »	24
20	ԵՆ. ԺԲ. » » Ծ Ի Զուկն, Արաբ. Սեվր:	25
21	ՈՒՐ. ԺԳ. օր Յինանց	26
22	ՇԲ. ԺԴ. » »	27
23	ԿԻՐ. Գ. օր Յինանց, Աշխարհամատրան, Կանանչ Կիւրակէ:	28
24	ԲՆ. ԺԵ. օր Յինանց:	29
25	ԳՆ. ԺԶ. » » Արաբ. Բեպիւլ Էվվէլ (օր 30). Ծ Մնունդ լուսնի:	1
26	ԴՆ. ԺԸ. օր Յինանց:	2
27	ԵՆ. ԺԹ. » »	3

28	ՈՒՐ. Ի. օր Յինանց	4
29	ՇԲ. ԻԱ. » »	5
30	✠ ԿԻՐ. Գ. ԻԲ. օր Յինանց. Կարմիր Կիւրա- կէ:	6

ՄԱՅԻՍ (օր 31)

1	ԲՇ. ԻԳ. օր Յինանց: ⑤ Առաջին քառորդ լուս- նի.	7
2	ԳՇ. ԻԳ. » »	8
3	ԳՇ. ԻԵ. » »	9
4	ԵՇ. ԻԶ. » »	10
5	ՈՒՐ. ԻԷ. օր »	11
6	ՇԲ. ԻԸ. օր » Արաբ. Խտրէլէզ, ամառնա- մուտ օրերեւութեամբանական, որ տեւէ 180 օր:	12
7	✠ ԿԻՐ. Հինգերորդ Կիւրակէ: Տօն Երեւման Ս. Խաչի:	13

8	ԲՇ. Լ. օր Յինանց:	14
9	ԳՇ. ԼԱ. օր » ⑤ Լըումն լուսնի:	15
10	ԳՇ. ԼԲ. » »	16
11	ԵՇ. ԼԳ. » »	17
12	ՈՒՐ. ԼԴ. » »	18
13	ՇԲ. ԼԵ. » »	19
14	✠ ԿԻՐ. Վեցերորդ Կիւրակէ:	20
15	ԲՇ. ԼԵ. օր Յինանց:	21
16	ԳՇ. ԼԸ. » » ⑥ Վերջին քառորդ լուսնի:	22
17	ԳՇ. ԼԹ. » »	23
18	✠ ԵՇ. » » ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄՆ ՔՐԻՍՏՈ- ՍԻ ՏԵԱՌՆ ՄԵՐՈՅ յերկնս: Վիճակ:	24
19	ՈՒՐ. ԽԱ. օր Յինանց:	25
20	ՇԲ. ԽԲ. » »	26
21	✠ ԿԻՐ. Եօթներորդ Կիւրակէ. Երկրորդ Ծաղ- կազարդ: ⑦ յերկաւորն, Արաբ. ձէվզա:	27
22	ԲՇ. ԽԳ. օր Յինանց:	28
23	ԳՇ. ԽԵ. » »	29
24	ԳՇ. ԽԶ. » » Պահք	30
25	ԵՇ. ԽԷ. » » Արաբ. Բեպիւ Աւեր (օր 29):	1
26	ՈՒՐ. ԽԸ. օր »	2
27	ՇԲ. ԽԹ. » »	3

- 28 ԿԻՐ. ՀՈԳԵԳԱԼՈՒՍՅ (ՊԼՆՏԵԼԻՍՏԵ), ԲԱ-
ՐԵԿԵՆՂԱՆ ԵՂԻԱԿԱՆ ՎԱԿՈՅ:
29 ԲՇ. Բ. ՕՐ ՀՈԳԵԳԱՍՏԵԱՆ: ՊԱԿԵ:
30 ԳՇ. Գ. » » »
31 ԳՇ. Գ. » » » ⑤ ԱՌԱՋԻՆ ԲԱ-
ՆՈՐԴ ԼՈՒՆԻ:

ՅՈՒՆԻՍ (ՕՐ 30)

- 1 ԵՇ. Ե. ՕՐ ՀՈԳԵԳԱՍՏԵԱՆ: ՊԱԿԵ:
2 ՈՒՐ. Զ. » » »
3 ՇԲ. Է. » »
4 ԿԻՐ. Ա. ԿԻՐԱԿԵ ՅԱՐՈՒՑԵԱՆ ԵՆ ԵԻՇԱՏԱԿ
ԵՂԻԱՅԻ ՄԱՐԳԱՐԵԻՆ:
5 ԲՇ. ՍՐԵՈՅ ԿՈՒՍԱՆԱՅՆ ՀՈՒՓԱԽԻՄԵԱՆԵ:
6 ԳՇ. ՍՐԵՈՅ ԿՈՒՍԱՆԱՅՆ ԳԱՅԻԱՆԵԱՆԵ:
7 ԳՇ. ՊԱԿԵ:

Լ.Ա.

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

- 8 ԵՇ. ՍՐԵՈՅՆ ՅՈՒՄԱՆՆՈՒ ԿԱՐԱՎԵՍԻՆ ԵՆ ԱՍԱ-
ՆԱԳԻՆԵԱՅ ԵՂԻԱԿ.ԻՆ: ⑤ ԼՐՈՒՄՆ ԼՈՒՆԻ:
9 ՈՒՐ. ՊԱԿԵ:
10 ԿԻՐ. ՍՐԲՈՅՆ ՀՈՐՆ ՄԵՐՈՅ ԳՐԻԳՈՐԻ
ԼՈՒՍԱԽՈՐԶԻՆ ԵԼԱՆԵԼՆ Ի ՎԻՐԱՊԷՆ:
11 ԿԻՐ. ՏՈՆ ԿԱԹՈՂԻԿԵ ԵԿԵԼԵԳԵՂ ՍՐԵՈՅ ԷՇ-
ՄԻԱՏԻ:
12 ԲՇ. ՍՐԵՈՅ ՄԱՆԿԱՆԵ ԲԵԹԷԼԵՄԻ ԵՆ ԱԿԱԿԻՍԻ
ՎԿԱՅԻՆ, ՄՈՒԿԻՄԱՅ ԲԱԿԱՆԱՅԻՆ ԵՆ ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒ-
ՍԻ ՂԻՆՈՒՐԻՆ:
13 ԳՇ. ՍՐԵՈՅ ԿՈՒՍԱՆԱՅՆ ՆՈՒՆԵԱՅ ԵՆ ՄԱՆԵԱՅ:
14 ԳՇ. ՊԱԿԵ:
15 ԵՇ. ՍՐԵՈՅ ԻՇԽԱՆԱՅՆ ՍԱԴԱԿԱՅ ԵՆ ՅՈՒՍԵՓԱՅ ԵՆ
ՎԿԱՅԻՆ ՍԱՐԳՍԻ ԵՆ ԲԱԳՈՍԻ: ⑤ ՎԵՐԶԻՆ ԲԱ-
ՆՈՐԴ ԼՈՒՆԻ:
16 ՈՒՐ. ՊԱԿԵ:
17 ՇԲ. ՍՐԵՈՅՆ ՆԵՐՍԵՍԻ ՄԵԾԻ ԴԱՅՐԱՎԵՍԻՆ ՄԵՐՈՅ
ԵՆ ԽԱԴԱՅ ԵՂԻԱԿ.ԻՆ:
18 ԿԻՐ. Գ. ԳԼԻՆԻ ՀՈԳԵ. ԲԱՐԵԿԵՆՂԱՆ Ս ԼՈՒՍԱ-
ՆՈՐԶԻ ՎԱԿՈՅ:
19 ԲՇ. ՊԱԿԵ. ՍՐԵՈՅՆ ԵՂԻՓԱՆՈՒ ԿԻՊՐԱԵԳԵՂՆ, ԲԱ-
ՐԵԼԱՅ ԴԱՅՐԱՎԵՍԻՆ ԵՆ ԵՐԻՅ ԱՇԱԿԵՐԱԵՅ ՆՈ-
ՐԻՆ:

Լ.Ա.

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

Ն.Պ.	28	ՅՈՒՆԻՍ	Լ.Ա.
20	ԳՇ. Պահք. Սրբոցն Կոստանդիանոսի Թագաւորին եւ մօր նորա Հեղինեայ:		27
21	ԳՇ. Պահք:		28
22	ԵՇ. Պահք: Թէոդօտոնի Դաղապացւոյն եւ Թա- լիւեայ ըմշկին եւ Եօթն կուսանաց՝ որք յԱն- կիւրիա կատարեցան: Ամառնամուտ եւ Արե- ւադարձ խեցգետնի, ցերեկն սկսանի կարճա- նալ եւ գիշերն երկարիլ: Արաք. Ֆասլը Սայֆ, սկիզբն առատուծեան ջուրցն Նեղոսի: ☉ Ի խեցգետինն, Արաք. Սերէթան:		29
23	ՈՒՐ. Պահք: Արաք. ձէմազիւլ Էվվէլ (օր 30):	1	
24	✠ ՇԲ. ԳԻԻՏ ՆՇԽԱՐԱՅ ՍՐԲՈՅ ՀՕՐՆ ՄԵ- ՐՈՅ ԳՐԻԳՈՐԻ ԼՈՒՍԱԿՈՐՁԻՆ:	2	
25	✠ ԿԻՐ. Դ. զկնի Հոգեպալստեան:	3	
26	ԲՇ. Սրբոց վկայիցն Անտոնինոսի, Թէոփիլոսի, Անիքտոսի եւ Փոտիմոսի:	4	
27	ԳՇ. Սրբոցն Դանիէլի մարգարէին եւ երից ման- կանցն Սեդրաքայ, Միսաքայ եւ Աբէթնագովի:	5	
28	ԴՇ. Պահք:	6	
29	ԵՇ. Սրբոց Թարգմանչացն մերոց ՍԱՀԱԿԱՅ եւ ՄԵՍՐՈՊԱՅ: ☉ Առաջին քառորդ լուսնի:	7	
30	ՈՒՐ. Պահք:	8	

Ն.Պ.	29	ՅՈՒԼԻՍ (օր 31)	Լ.Ա.
			
1	ՇԲ. Սրբոցն Տրդատայ Թագաւորին, Աշխէն տիկ- նոջն եւ Խոսրովիդիստոյն:		9
2	✠ ԿԻՐ. Ե. զկնի Հոգե. Գիւտ տփոյ Ս. Աստ- ուածածնի:		10
3	ԲՇ. Սրբոցն Կալիստրատոսի եւ 49 վկայից եւ Ղուկկիանոսի քահանային:		11
4	ԳՇ. Սրբոցն Զաքարեայ մարգարէին:		12
5	ԴՇ. Պահք:		13
6	ԵՇ. Սրբոցն Եղիսէի մարգարէին:		14
7	ՈՒՐ. Պահք:		15
8	ՇԲ. Սրբոց Երկոտասան Առաքելոցն Քրիստոսի եւ սրբոցն Պօղոսի առաքելոյն: ☉ Լրումն լուսնի:		16
9	✠ ԿԻՐ. Զ. զկնի Հոգե. Բարեկենդան պահոց վարդավառի:		17

Ս.Տ.	30	ՅՈՒԼԻՍ	Լ.Ն.
10	ԲՇ. Ա. օր պահոց վարդավառի.		18
11	ԴՇ. Բ. » » »		19
12	ԴՇ. Գ. » » »		20
13	ԵՇ. Դ. » » »		21
14	ՈՒՐ. Ե. օր » »		22
15	ՇԲ. Յիշատակ Տապանակին հնոյ եւ Տօն նորոյս Եկեղեցւոյ. Նաւակատիբ: ③ Վերջին քա- րառորդ լուսնի:		23
16	✠ ԿԻՐ. ՎԱՐԴԱՎԱՐԱՆ, Տօն Այլակերպութեան Տեառն մերոյ Յս.ի Բա.ի:		24
17	✠ ԲՇ. Բ. օր վարդավառի, յիշատակ մեռելոց:		25
18	ԴՇ. Գ. օր վարդավառի:		26
19	ԴՇ. Պահք:		27
20	ԵՇ. Սրբոյն Լսայեայ մարգարէին:		28
21	ՈՒՐ. Պահք:		29
22	ՇԲ. Սրբոյն Թադէոսի առաքելոյն մերոյ եւ Սան- դիտայ կուսին:		30
23	✠ ԿԻՐ. Բ. զինի վարդավառի: ④ Ի յԱռիժն, Արար. Էսէտ:		
24	ԲՇ. Սրբոյն Կիսրիանոսի եպիսկ. եւ 45 վկա- յիցն եւ կուսանացն Յուստիանայ, Եւփիմայ Քրիստինայ: Արար. Ճէմաղիւ Ախլը (օր 29):		1
25	ԴՇ. Սրբոյն Ամանագինեայ եպիսկ.ին եւ հինգ վկայիցն:		2

Ս.Տ.	ՅՈՒԼԻՍ	31	Լ.Ն.
26	ԴՇ. Պահք:		3
27	ԵՇ. Սրբոյ Նախահարցն Աղամայ, Արեւի, Սեծայ, Ենովսայ, Ենովբայ, Նոյի, Մեկքսեղեկի, Աբրահամու, Իսահակայ, Յակովբայ, Յովսե- փայ, Մովսէսի, Ահարոնի, Եղիազարու, Յես- ուայ, Սամուէլի, Սամիսոնի, Յեփթայեայ, Բա- րակայ, Գեղէնի եւ աշլոց սրբոց հարց:		4
28	ՈՒՐ. Պահք:		5
29	ՇԲ. Սրբոյ որդւոց եւ Թուանց Սրբոյ Հօրն մե- րոյ Գրիգորի Լուսաւորչին, Արիստակէսի, Վրթանէսի, Յուսկանն, Գրիգորիսի եւ Դա- նիէլի:		6
30	✠ ԿԻՐ. Գ. զինի վարդավառի: ⑤ Առաջին քառորդ լուսնի:		7
31	ԲՇ. Սրբոյ Մակարայեցւոց, Եղիազարու քահանա- յին եւ Շամունեայ եւ եօթն որդւոց նորին: Արար. Էվփէլի Էյեամ իւլ պահուր, սկիզբն Շնիկ (Սի- րիոս) աստեղ (Սամ եւէլի), որ տեւէ եօթն օր:		8

ՕԳՈՍՏՈՍ (օր 31)

- 1 ԳՆ. Սրբոց Երկոտասան մարգարեիցն՝ Ովսեայ, Ամովայ, Միքեայ, Յովելեայ, Արբիու, Նաու-
մայ, Ամբակումայ, Յովնանու, Սոփոնեայ,
Անգեայ, Զաքարեայ եւ Մաղաբեայ: 9
- 2 ԴՆ. Պահք: 10
- 3 ԵՆ. Սրբոցն Սոփեայի եւ երկի դստերացն Պիս-
տիսի, Էլպիսի եւ Ագապեայ: 11
- 4 ՈՒՐ. Պահք: 12
- 5 ՇԲ. Եփեսոսի Ս. Ժողովոյն 200 Հայրապետացն 13
(431 Յունիսին):
- 6 Ի ԿԻՐ. Դ. զկնի վարդավառի: Բարեկենդան 14
Ս. Աստուածածնի: Արար. Ախրը Սամ եկի:
վերջ շնիկ աստեղ:
- 7 ԲՆ. Ա. օր պահոց Ս. Աստուածածնի: Եւ Լըումն 15
լուսնի:

- 8 ԳՆ. Բ. օր պահոց Ս. Աստուածածնի: 16
- 9 ԴՆ. Գ. » » » 17
- 10 ԵՆ. Դ. » » » 18
- 11 ՈՒՐ. Ե. օր » » 19
- 12 ՇԲ. Տոն Շողակաթի Սրբոյ Էջմիածնի ըստ տե- 20
ւեան Սրբոյն Գրեգորի Լուսաւորչին մերոյ.
- 13 Ի ԿԻՐ. վերԱփՈՒՍԻՄՆ Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱՄ- 21
նի:
- 14 Ի ԲՆ. Բ. օր վերափոխման: Յիշատակ մեռե- 22
լոց: Եւ վերջին բառորդ լուսնի:
- 15 ԳՆ. Գ. օր վերափոխման: 23
- 16 ԴՆ. Դ. օր վերափոխման. Պահք: 24
- 17 ԵՆ. Ե. » » 25
- 18 ՈՒՐ. Զ. օր » Պահք: 26
- 19 ՇԲ. Է. » » 27
- 20 Ի ԿԻՐ. Ը. օր » Ի Կոյսն, Արար. 28
Սիւմպիլէ:
- 21 ԲՆ. Թ. օր վերափոխման: 29
- 22 ԳՆ. Սրբոցն Յովակիմայ եւ Աննայի, ճնողաց Ս. 1
Աստուածածնի: Արար. Բէճեպ (օր 30): ●
- Ծնունդ Լուսնի:
- 23 ԴՆ. Պահք: 2
- 24 ԵՆ. Սրբոյն Երեմեայ մարգարեին: 3

- 25 ՈՒՐ. Պահք:
 26 ՇԲ. Սըբոյն թովմայի առաքելոյն:
 27 ✠ ԿԻՐ. Գ. զկնի վերափոխման: Գիւտ գօտւոյ
 Ս. Աստուածածնի:
 28 ԲՇ. Սըբոյն Ստեփանոսի Ունեցւոյն եւ վկայիցն
 Գոհարինեայ, Ծամիտոսի, Տուքիկոսի եւ Ռա-
 տիկոսի: ⑤ Առաջին քառօրդ լուսնի:
 29 ԳՇ. Սըբոյն մարգարէիցն Եզեկիէլի, Եզրի եւ Զա-
 քարեայ, հօրն Յովհաննու Մկրտչի:
 30 ԳՇ. Պահք:
 31 ԵՇ. Սըբոյն Յովհաննու Կարապետին եւ Յորայ
 արդարոյն:

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ (օր 30)

- 1 ՈՒՐ. Պահք:
 2 ՇԲ. Սըբոյն առաքելոյն Յակոբայ եւ Շմաւոնի:
 3 ✠ ԿԻՐ. Գ. զկնի վերափոխման:
 4 ԲՇ. Սըբոյն Անարէի զօրավարին եւ քանակի նո-
 լին, Կալինիկոսի եւ Դոմեսեայ վկայից:
 5 ԳՇ. Սըբոյն Անդրիանոսի եւ Կնոջ նորա Անա-
 տուայ, Թէոդորոսի եւ Ելեմիւրոսի վկայիցն:
 ⑤ Լուսնի լուսնի:
 6 ԳՇ. Պահք:
 7 ԵՇ. Սըբոյն Արարիամու եւ Խորենայ եւ անար-
 ծամ բժշկացն Կոզմայի եւ Դամիանոսի եւ
 Աստուածաբորդ վկային:
 8 ✠ ՈՒՐ. Պահք: Ենունդ. Ս. Աստուածածնի յԱննայէ:
 9 ՇԲ. Նիկիոյ Ս. Ժողովոյն 318 հայրապետաց.
 (320 Յուլիս 28):

Յ.Տ.	36	ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ	Լ.Ս.
10	✠ ԿԻՐ. Ե. զկնի վերափոխման: Բարեկենդան պահոց Ս. Խաչի:		20
11	ԲՇ. Ա. օր պահոց Ս. Խաչի:		21
12	ԳՇ. Բ. » » » Գ Վ. Երջին քառորդ լուսնի:		22
13	ԴՇ. Գ. օր » » »		23
14	ԵՇ. Դ. » » »		24
15	ՈՒՐ. Ե. օր » » »		26
16	ՇԲ. Տօն եկեղեցւոյ ի նաւակատիս Ս. Խաչի:		26
17	✠ ԿԻՐ. ԽԱՉՎ. ԵՐԱՅ. Երեկոյն կարգ Խաչ վերացի:		27
18	✠ ԲՇ. Տօն Խաչի եւ յիշատակ մեռելոց:		28
19	ԳՇ. Տօն Եկեղեցւոյ:		29
20	ԴՇ. Պահք. տօն եկեղեցւոյ:		30
21	ԵՇ. Տօն Եկեղեցւոյ: Արար. Շապան (օր 30):		1
22	ՈՒՐ. Պահք. Աշնանամուտ եւ զուգօրեայ, այն է տիւ հաւասար գիշերոյ: Արար. Կիւլ Յասլը, աշնանային ամիսը, սկիզբն նուազութեան ջուրցն Նեղոսի (Նիւ միւսարէք):		2
23	ՇԲ. Տօն Խաչի:		3
24	✠ ԿԻՐ. Բ. զկնի Խաչի: Բարեկենդան պահոց վարագայ Ս. Խաչի: Գ ի կշիռն, Արար. Միզան:		4

Յ.Տ.	ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ	37	Լ.Ս.
25	ԲՇ. Պահք: Սրբոցն Մամասա, Փիլիկտիմոնի եւ Սիմէոնի Սիւնակեցւոյն:		5
26	ԳՇ. Պահք: Սրբոց կուսանացն փեփրոնեայ, Մաւրիանեայ եւ Սրբոյն Շուշանայ դստեր Մեծին վարդանայ:		6
27	ԴՇ. Պահք: Գ Առաջին քառորդ լուսնի:		7
28	ԵՇ. Պահք: Սրբոց Հայրապետացն Բարադամու, Անթիմոսի եւ Երանոսի:		8
29	ՈՒՐ. Պահք:		9
30	ՇԲ. Սրբոցն Գեորգայ զօրավարին, Ադոկտոսի եւ Ռոմանոսի երգեցողին:		10

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ (օր 31)

1	✠ Կիր. Գ. զկնի Ս. Խաչի: Տօն վարագայ Ս. Խաչի:	11
2	ԲՇ. Սրբոցն Դաւթի՛ Դովնեցոյն եւ վկայիցն Ղամբէոսի եւ Ղամբէուհոյն:	12
3	ԳՇ. Սրբոցն Եւստաքէոսի եւ կնոջ նորա Թէոփիստեայ եւ երկուց որդւոցն եւ սրբոց կուսանացն Երմոնեայ եւ Ներտարինեայ:	13
4	ԴՇ. Պահք:	14
5	ԵՇ. Սրբոց իշխանացն Սահակայ եւ Համագասպայ: ☉ Լրումն լուսնի:	15
6	ՈՒՐ. Պահք:	16
7	ՇԲ. Սրբոց 72 աշակերտացն Քրիստոսի:	17
8	✠ Կիր. Գ. զկնի Ս. Խաչի: Բ. Կիւրակէ Խօմն շաբաթուց:	18
9	ԲՇ. Սրբոցն Փոկասու հայրապետին եւ Երանոսի հետեւողին առաքելոց:	19

10	ԳՇ. Սրբոց կուսանացն Թեկղեայ, Վառվառեայ եւ Պեղիգեայ:	20
11	ԴՇ. Պահք:	21
12	ԵՇ. Սրբոցն Պանդալիոնի բժշկին, Երմողեայ բահանայն եւ Էւպարքեսայ կուսին: ☾ Վերջին բառորդ լուսնի:	22
13	ՈՒՐ. Պահք:	23
14	ՇԲ. Սրբոց Թադմանչաց վարդապետացն մեղոց, Մեսրոպայ, Եղիշէի, Մովսէսի բերթողին, Դաւթի Անյողթ փիլիսոփային, Գրիգորի Նարեկացոյն եւ Ներսէսի Կլայեցոյն:	24
15	✠ Կիր. Ե. զկնի Խաչի: Գ. Կիւրակէ Խօմն շաբաթուց:	25
16	ԲՇ. Գիւտ Նշխարաց Սրբոյն Գրիգորիսի, Աղուանից կաթողիկոսի եւ սրբոց հարցն Թաթլոյ, Վարոսի, Թովմասու, Անտոնի եւ Կրօնիդեայ եւ Խօմն խոտաճարակաց, որք յիննակնեայ վանսն կատարեցան:	26
17	ԴՇ. Սրբոց առաքելոցն Անանեայ, Մատանեայ, Բառնաբայ, Փիլիպպոսի, Շիղայի եւ Սիդուանոսի:	27
18	ԴՇ. Պահք:	28
19	ԵՇ. Սրբոցն Դիոնեսիոսի Արիսպագացոյն եւ սրբոց առաքելոցն Տիմոթէոսի եւ Տիւրոսի:	29

- 20 ՈՒՐ. Պահք:
- 21 ԾԲ. Սրբոց աւետարանչացն Մատթէոսի, Մարկոսի, Դուկասու եւ Յովհաննու: Արար. Բամազան (օր 30):
- 22 Խ ԿԻՐ Զ. զկնի Խաչի: Դ. Կիւրակէ եօթն շաբաթուց:
- 23 ԲՇ. Սրբոցն Դուռկիմանոսի հարիւրապետին եւ Յովսեփայ Աստուածահօրն եւ Յովսեփայ Արիմաթացւոյն եւ բարեկամին Քրիստոսի Ղազարու եւ քերցն նորա Մարմայի եւ Մարիամու:
- 24 ԳՇ. Սրբոցն Թէոդօրիտոնի քահանային եւ Զենոնի զինուորին եւ Մակարայ, Եւտրոսեայ եւ Ռամելայ: ☉ Ի Կարիճն, Արար. Ագրեպ:
- 25 ԳՇ. Պահք:
- 26 ԵՇ. Սրբոց Խաչիմեանց եւ վկայիցն Արտեմեայ եւ Քրիստափորի եւ երկուց կանանցն Կալիւնիկայ եւ Ակիւլինայ:
- 27 ՈՒՐ. Պահք: ☽ Առաջին բառորդ լուսնի:
- 28 ԾԲ. Սրբոց երկոտասան վարդապետացն Ռեմէոսի, Դիոնեսիոսի, Սեղբեստրոսի, Աթանասի, Կիւրղի Երուսաղէմացւոյն, Եփրեմի խուրի Ասորւոյ, Բարսեղի Կեսարացւոյն, Գրեգորի Նիւսացւոյն, Գրիգորի Աստուածաբանին, Եպիփանու Կիպրացւոյն, Յովհաննու Ոսկեբերանին եւ Կիւրղի Աղեքսանդրացւոյն:

- 29 Խ ԿԻՐ. Է. զկնի Ս. Խաչի: Գիւտ Խաչ: Ե. Կիւրակէ եօթն շաբաթուց:
- 30 ԲՇ. Սրբոցն Անաստասի քահանային, Վարոսի եւ Թէոդօրիտեայ եւ որդւոց նորա եւ որոց ընդ նմա կատարեցան:
- 31 ԳՇ. Սրբոց Հիպերիբեանց որք Ի Սամուսատ կատարեցան:

ՆՈՅՆԵՄԲԵՐ (օր 30)

- 1 ԳՇ. Պահք:
- 2 ԵՇ. Սրբոցն Ոսկեբերան Յովհաննու հայրապետին:
- 3 ՈՒՐ. Պահք:
- 4 ԾԲ. Ամենայն սրբոց հնոց եւ նորոց, յայտից եւ անյայտից: ☉ Լուսն լուսնի:
- 5 Խ ԿԻՐ. Բ. զկնի Ս. Խաչի: Զ. Կիւրակէ եօթն շաբաթուց:
- 6 ԲՇ. Սրբոցն Ստեփանոսի Հռովմայ հայրապետին եւ քահանայից եւ սարկաւազաց եւ ժողովրդոց:

- 7 ԳՆ. Սրբոցն Ակիփսիմեայ եպիսկ.ին, Յովսեփայ 18
բահանային, Աշիթալայ սարկաւագին եւ Պղա-
տոնի վկային:
- 8 ԳՆ. Պահբ: Արար. Գասբմ: 19
- 9 ԵՆ. Սրբոց հայրապետացն Մետրոփանոսի, Ա- 20
ղբքանդորսի եւ Պողոսի խոստովանողին եւ
նօտարացն Մարկիանոսի եւ Մարտիրոսի:
- 10 ՈՒՐ. Պահբ: 21
- 11 ՇԲ. Սրբոց հրեշտակապետացն Գաբրիէլի եւ Մի- 22
քայէլի եւ ամենայն երկնային զօրաց: ③ Վեր-
ջին բառորդ լուսնի:
- 12 Խ ԿԻՐ. Թ. զինի Ս. Խաչի: Ե. Կիւրակէ եօթն 23
շարաթուց:
- 13 ԲՇ. Սրբոցն Մելիտոսի հայրապետին եւ Մինա- 24
սայ Եգիպտացւոյն եւ միւս Մելիտոսի եպիս-
կ.ին, Բուրայ բահանային եւ Շինու սարկա-
ւագին:
- 14 ԳՆ. Սրբոցն Դեմետրեայ վկային եւ Բասիլիսկոսի 25
բահանային:
- 15 ԳՆ. Պահբ: 26
- 16 ԵՆ. Սրբոցն Գուրիասայ, Սամուռասայ, Աբիբայ 27
սարկաւագին, Բրոմանոսի միայնակեցին, Ման-
կանն խոստովանողին եւ Հիւսիքոսի զինուորին:

- 17 ՈՒՐ. Պահբ: 28
- 18 ՇԲ. Սրբոց առաքելոցն Անդրէի եւ Փիլիպպոսի: 29
- 19 Խ ԿԻՐ. Ժ. զինի Ս. Խաչի: Բարեկենդան պա- 1
հոց Յիսնակաց: Արար. Շեվվալ (օր 29)
- 20 ԲՇ. Ա. օր պահոց Յիսնակաց: 2
- 21 Խ ԳՆ. Բ. օր պահոց » Ընծայումն Ս. Աստ- 3
ուածածնի, Երից ամեայ ի տաճարն:
- 22 ԳՆ. Գ. օր պահոց Յիսնակաց: ④ Վերջին բա- 4
ռորդ լուսնի:
- 23 ԵՆ. Գ. օր պահոց Յիսնակաց: ⑤ Ի յԱղեղնա- 5
ւորն. Արար. Գավիս:
- 24 ՈՒՐ. Ե. օր պահոց Յիսնակաց: 6
- 25 ՇԲ. Սրբոցն Գրիգորի Սեանչեւագործին եւ Միւ- 7
ռոնայ եպիսկ.ին եւ Նիկողայոսի հայրապետին
եւ միւս Նիկողայոսի հայրապետին:
- 26 Խ ԿԻՐ. Ա. Յիսնակաց: ⑥ Առաջին բառորդ 8
լուսնի:
- 27 ԲՇ. Սրբոց կուսանացն Յուլիանեայ եւ Վասի- 9
լուհոյ:
- 28 ԳՆ. Սրբոցն Ղունկիանոսի բահանային, Տարազ- 10
րոսի, Պրոցոսի եւ Անդրոնիկոսի եւ Բնիսիմ-
եայ եւ այլոց աշակերտացն Պողոսի:
- 29 ԳՆ. Պահբ: 11
- 30 ԵՆ. Սրբոցն Կղեմայ հայրապետին եւ Բագարա- 12
տայ եպիսկ.ին:

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ (օր 31)

- 1 ՈՒՐ. Պահք: 13
- 2 ՇԲ. Սրբոց առաքելոցն եւ առաջին Լուսաւոր- 14
չացն մերոց ԹԱԴԷՈՍԻ եւ ԲԱՐԹՈՂԻ-
ՄԷՈՍԻ:
- 3 ԿԻՐ. Բ. Յիսնակայ: 15
- 4 ԲՇ. Սրբոցն Դննարիոսի եպիսկ.ին եւ Մերկերիո- 16
սի զինուորին, Յակովբայ եւ Իրաւափառայ:
Ⓢ Լրումն լուսնի:
- 5 ԳՇ. Նախավկայ եւ Ի Քրիստոս հաւատացեալ 17
անդրանիկ Թագաւորին Սրբոյն Արգարու:
- 6 ԴՇ. Պահք: 18
- 7 ԵՇ. Սրբոց հարցն Նգիպտացւոց Պողոսի, Պօղայ, 19
Մակարայ, Եւագրի. Յովհաննու Գրնեցւոյն,
Յովհաննու Կարճահասակին, Նեղոսի, Աբսէնի,
Սիսիանու, Դանիէլի, Սրապիոնի, Մակարիոսի,
Պիմէնի եւ այլոց սրբոց հարց:

- 8 ՈՒՐ. Պահք: 20
- 9 ԾԲ. ՅղուՅիւն Ս. Աստուածածնի յԱննայէ: 21
- 10 ԿԻՐ. Գ. Յիսնակայ: Բարեկենդան պահոց Ս. 22
Յակորայ:
- 11 ԲՇ. Պահք: Սրբոցն Մինասայ, Երմոգինայ, Գրա- 23
րոսի եւ Կամաւոր աղքատացն Յովհաննու եւ
Ալեքսիանոսի: Ⓢ Վերջին բառորդ լուսնի:
- 12 ԳՇ. Պահք: Սրբոցն Կուռնելիոսի հայրապետին եւ 24
Շմաւոնի ազգականին, Պոռիկարպոսի հայրա-
պետին Զմիւռնոյ եւ վկայիցն՝ որք յԱրեւելս
կատարեցան:
- 13 ԴՇ. Պահք: 25
- 14 ԵՇ. Պահք: Սրբոցն Եւստրատոսի, Օգսենտիոսի, 26
Եւգինէոսի, Ուրեստէսի եւ Մարգարիոսի:
- 15 ՈՒՐ. Պահք: 27
- 16 ՇԲ. Սրբոց Յակորայ Մճընայ հայրապետին, Մա- 28
րուգէի ճգնաւորին եւ Մելիտոսի եպիսկ.ին:
- 17 ԿԻՐ. Գ. Յիսնակայ: 29
- 18 ԲՇ. Սրբոց հայրապետացն Իգնատիոսի եւ Ադոքի 1
եւ ՄարուՅայի եպիսկ.ին: Արար. Զիլգատէ
(30): 2
- 19 ԳՇ. Սրբոցն Թէոպոմպայ եպիսկ.ին եւ Թեոմայ 3
վկային եւ չորից զինուորացն Բաստի, Ենսե-
բի, Եւտիբի եւ Բասիլիդայ:

- 20 ԳՇ. Պահք:
- 21 ԵՇ. Սրբոց կուսանացն ինդոսի եւ Գոմնայի եւ Գղերիկոսի քահանայն եւ երկուց բիւրուցն՝ որք այրեցան յեկեղեցին Նիկոմիդացոց:
- 22 ՈԻՐ. Պահք: Զմեռնամուտ եւ արեւադարձ Այծեղջեր. Արար. Զմեհերիբ. առաջին օր բառասնօրեայ մասին ձմեռան: Գարսդքը կիւն տէօնիւմիւ Քուրթուշտալ:
- 23 ՇԲ. Սրբոց Դաւթի մարգարէին եւ Յակոբայ առաքելոցն: ☉ յԱյծեղջիւր, Արար. ձեռն:
- 24 Խ կիր. ե. օր Յիսնակայ:
- 25 ԲՇ. Սրբոյն Ստեփանոսի նախասարկաւագին եւ առաջին մարտիրոսին: ☽ Ա. քառորդ լուսնի:
- 26 ԳՇ. Սրբոց առաքելոցն Պետրոսի եւ Պօղոսի:
- 27 ԳՇ. Պահք:
- 28 ԵՇ. Սրբոց Որդւոց Որոտման Յակովբայ առաքելոյն եւ Յովհաննու Աւետարանչիւն: Բարեկենդան պահոց Ծննդեան:
- 29 ՈԻՐ. Պահք:
- 30 ՇԲ. Ա. օր պահոց Ծննդեան: Սրբոցն Բարսեղի հայրապետին եւ եղբօր նորին Գրիգորի Նիսացոյն, Սեղբեստրոսի, Հովսէփայ հայրապետին եւ Աբբայ Եփրեմի Խուրին Ատուրոյ:
- 31 Խ կիր. Զ. Յիսնակայ: Բ. օր պահոց Ծննդեան:

ԵՐԶԱՆԿԱՅԻՇԱՏԱԿ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ
(6 Դեկտ. 1873 — 10 Ապրիլ 1938)

Արարատեա՛ն դաշտավայր, դրախտային բացատան, քու սուրբ հողիդ վրայ սլացիկ մեղազգային պարծանք բազմադարեան մենաստանիդ զանգականին ողբանուագ կը զօղանջէ գոյթմը Ապրիլ 10 ին, ոչ եւս է ԽՈՐԷՆ Ա. մեր վեհապառը: Այս շողշողուն տիտղոս գուցէ աշխարհ շատ տեսնէ մեզ իբր անխմատ, որովհետեւ ենթական չհրամայեր բանակներու, չէ հրկիւզած քաղաքներ, յափշտակութիւններու բռնապետը չէ անմեղ արիւնի հոսանքներ վիժեցնող: Հակառակ այս ամենուն Խորէս Ա. դարձեալ վեհ էր, հնագոյն ազգիս քահանայապետը, անմոռանալի պապիկ հայութեան տանը իր գեթազանցօրէն բարձր, ազնուական նկարագրով, սիրաջերմ սրտով, ամփոփուած իր պատեանին մէջ: Լռին գործիչ ազգիս բարւոյն, իր հրովարտակներ մեր հայրենիքին որդան կարմիրով տողուած բուռն հրամանադիրներ չեն, այլ հրահանգներ սիրոյ, խաղաղութեան, համերաշխութեան. եղական գէմք մը ինք, կանուխէն աշակերտած Գեորգեան ձեմարանի, հոն իր ուշիմութեամբ փայլուն, յաջողապէս կ'աւարտէ

Ս. ԷԶՄԻԱԾԻՆ

Լուսաւորջի աստուածակերտ սրբարան,
Հայկեան զարմին սուրբ իղծերու որորան,
Խորհրդաւոր մայրիկ ապրած դարէ դար,
Սիրական սիրտ նւիրուած մեզ մխիթար,
Կեցցես անվրժար:

Քեզ Արարատ կանգնած պահակ արթնամիտ՝
Կ'արծակէ քաղցր՝ քու տեսիլքիդ իր ժրմիտ,
Իսկ հայ հոգին սիրով քննէ անբաժան՝
Կ'անարգէ ընդ հարուած բախտին դըրուծան,
Անգուժ եւ դաժան:

Քու կեանքդ անմահ ի՛նչ շընորհ է երկնային,
Հայուն Աստուած ձօնեց ըզքեզ հայ տոհմին,
Մինչ շատ ազգեր մահուան դէմ գոռ վրէժխնդիր
Վերջ ի վերջոյ ամէնք եղան անխրտիր
Փրշի ցանուցիր:

Եւ բանակներ ըսպառնագին զարհուրած՝
Հուսկ դող ի դող ընկրկեցան քաջ ի բաց,
Քաջն յաղթուած քու վեհ տեսքէդ աննրման՝
Հոն ծնրադիր փշրեց սուր քեզ յանդիման,
Նշան հիացման:

Մեր հայրերը երիտաւարդ կամ հաւոր,
Բուռ բուռ հողէդ առած իբրեւ ուխտաւոր,
Բերին պարգեւ նոր սերունդին փափկենի,
Տալու անով անոյշ վայելք անկողնի,
Եւ սէր հայրենի:

Ա՛խ, սրբութեամբ օծուն հողիդ ես մատաղ,
Իցի՛ւ Թուշիմ կրօնակի պէս անդանդաղ,
Սլանամ քու գիրկ կարօտագին սրբութեանց,
Ի՛նչ մեծ փառք ինձ, երանութի՛ւն գերապանծ
Եւ բերկրանք անուց:

Ս. Գ.

— Ո՛վ սուրբ Էջմիածին, ի զո՛ւր խուժադուժ դէպքեր
Կը դաւեն քու սուրբ կեանքիդ, սուգի քօղով ծածկելու քու
լոյս ճակատդ. ի՛նչ ես անոնք, միայն ԹոյրաԹուխ ամպ-
բոլակներ մրրկածին, խուճապ ստեղծող, անհնար է որ ա-
նոնցմով ընդմիշտ անհետի արեւ դէմքդ. կեանքդ յաւիտե-
ական է, զայն բեզ ճապահովքն սիրալիբ զաւակներդ:

Սո՛ւ, արիացիր, օր մըն ալ, բիրիցս տենչալի օր, ա-
զատ Հայաստանի իշխանական պայազատը, ի՛նչ քաղցրա-
գոյն երազ, տաժանագին երկունքէ մը վերջ կեանք առած՝
պիտի օժուի քու սուրբ միւռնոնովդ, իր մականին տակ
խմբելու աշխարհի չորս ծարերէն հեւ ի հեւ արշաւատոյր
հասնող գունդագունդ հարազատ հայ զաւակներ, որոնք
կարօտով պիտի նետուին քու սիրահարուստ գիրկդ զըլ-

խառնուքեամբ նոր վարդան Մամիկոնեանի, լիաշուքն
երգելով ազատութիւն:

Ահա երկնային վարձը քարաշար նահատակուած Հայկ-
Եան քաղաքակիրթ ազգին:

Ս. Գ.

ԵՍ ԻՍ ԱՆՈՒՇ...

Ես իմ անուշ Հայաստանի արեւահամ բառն եմ սիրում.
Մեր հին սազի ողբանուագ լացակումած լարն եմ սիրում,
Արնանման ճաղիկների ու վարդերի բուռը վառման,
Ու Նայիրեան աղջիկների հեղաճկուն պարն եմ սիրում:
Սիրում եմ մեր երկինքը մութ. ջրերը ջինջ, լիճը լուսէ,
Արեւն ամրան ու ձմեռուայ վիշապածայն բուքը վսեմ.
Մութում կորած խրճիթների անհիւրընկալ պատերը սեւ.
Ու հնամեայ քաղաքների հազարամայն քարն եմ սիրում:
Ուր էլ լինեմ, չեմ մոռանայ ես ողբածայն երգերը մեր,
Չեմ մոռանայ աղօթք դարձած երկամագիւր գրքերը մեր,
Ինչքան էլ սուր սիրտս խցոնն արիւնաբամ վէրքերը մեր,
Էլի՛ ես որք ու արնավառ իմ Հայաստան եարն եմ սիրում
Իմ կարօտած սրտի համար ո՛չ մի ուրիշ հէքեամ չեկայ.
Նարեկացու, փռչակի պէս լուսապսակ ճակատ չեկայ.
Ինչպէս անհաս փառքի ճամբայ՝ ես իմ Մասիս սարն եմ
սիրում:

ԵՂԻՇԻ ԶԱՐԵՆՑ

ՀԱՌԻՐ ՏԱՐԻ ԱՊՐԻԼ ?

Ժիւլ Ռօշան՝ որ Ֆրանսայի Առողջապահա-
կան Բարձրագոյն Խորհուրդին հռչականուն եւ հե-
ղինականոր նախագահն էր (1), եւ մեծ Ակադե-
միական մը, ասկէ 40—45 տարի առաջ *Revue Scien-
tifique* գիտական շաբաթաթերթին մէջ ունի սքան-
չելի յօդուած մը՝ «*De l'Economie de la vie Ha-
maine*» (մարդկային կ'յանքի խնայողութիւնը)
վերնագրով, որուն մէջ, գիտական վիճակագրու-
թիւններու եւ շա՛տ լուրջ ապացոյցներու վրայ
յենլով, կը յանգէր այն բերկրառիթ եզրակացու-
թեան, (չըսեմ պատգամին), թէ մարդս բնականոն
կեցողով նշանակուած է 100 եւ աւելի տարի
կեանք ունենալու, եւ եթէ ընդհանրապէս՝ չի կա-
րենար հասնիլ այդ բաղդաւորութեան, պատճա-
ռը ուրիշ բան չէ՛, բայց եթէ *usure*ը, այսինքն
հիւսնումը, սպառումը...:

*Usure*ը (գրած է նա) կարելի չէ՛ սանձել, կա-
սեցունել. եւ եթէ մատի վրայ համըռու դանի
մը անձեր՝ կ'ըլլան հարկւրամեայ, ատոնք պար-
զապէս բացառութիւններ համարուելու են, ո՛չ
թէ առողջապահական՝ յատուկ, միօրինակ դրու-
թեան մը եւ որոշ ապրելակերպի մը արդիւնք:

(1) Այն ատեն Առողջապահութեան Նախարարութիւնը
ստեղծուած չէր տակաւին:

Այդ հարիւրամեաները առողջապահական միատեսակ միջոցներով չեն ապրած, այլ իրարմէ բոլորովին տարբեր եւ մինչեւ անգամ իրարու ներհակ պայմաններու եւ հանգամանքներու շնորհիւ:

Ժիւլ Ռօշառ սպառումի կամ հիւծումի, (ըսենք մաշողութեան) գլխաւոր պատճառ ցոյց կուտար, իր ատենուան քաղաքական վերիվայրիչ խառապահանջումները, մտային գերազանցօրէն լարուած վիճակը, արտակարգ յոգնածութիւնները, մրցակցութիւնները, մտահոգութիւնները, սրտմաշուք անձկութիւնները, տեսակ տեսակ հիւանդութիւնները, արկածները, եւ այլ այս կարգի անակնկալ եւ անխուսափելի տեղատարաւիներ!!!, որոնք մարդուս երկարակեցութեան իրաւունքը ջնջելով կը ջնջեն (1):

Յայտ է թէ՛ երբ Ժիւլ Ռօշառ այդ գեղեցիկ յօդուածը կը գրէր, իտալացի գիտուն Մառքօնի տակաւին չէր գտած անթէլ հեռագիրը, շինուած չէին դեռ ինքնաշարժ կառքերը, ընդծովեայնէր գոյութիւն չունէին, Բ... ճառագայթները անծանօթ էին. ելեկտրականութիւնը այսօրուան յառաջագիմութեանը մէջ չէր, հեռախօսը եւ գլուխ-

(1) Ժիւլ Ռօշառ Champs Elyséesի վրայ ման եկած միջոցին, իւր նախկին ծառաներէն մին գնդակ արծակեց վրան եւ բաւական ատեն խնդրեալ ապրեցաւ գնդակը թոթին մէջ:

ուռեցնող հեռերգիչ գործիքները հնարուած չէին: Այդի մահասփիւռ թռչունները, իմա՞ որասիւնները (aéroplane) չկային, արագավազութեան խօլ տենչը ամենուն սիրտը չէ՛ր գրաւած... եւ հնարուած չէին շատ մը ուրիշ գիւտեր, որոնք իրենց օգտակարութիւններուն հետ, ամէն օր, ամէն ժամ մատաղ կեանքեր հնձելով կը հնձեն... Հապա՞ ջարդե՞րը, իրերասպանութիւնները, անձնասպանութիւնները, յիմար պատերազմները...:

Կը խորհիմ շարունակ, միտքս կը փորեմ եւ կ'ըսեմ, եթէ Ժիւլ Ռօշառ յանկարծ ողջնար, ի տես սոյն բոլոր կենսասպառ միջոցներուն, ի՞նչ պէս պիտի արտայայտուէր, ի՞նչ կարծիք, ի՞նչ տեսակ խորհրդածութիւն պիտի հրապարակէր, մարդուս, հարիւր տարի ապրելու իրաւունքը փաստացիօրէն պաշտպանելու համար: Ինչե՞ր պիտի երկնէր անոր միտքը, իր առողջաբանի սրատեսութիւնը հանդէպ տեղի ունեցած այժմեայ անլուր ոճիւրներուն, այլանդակ եղեռնագործութիւններուն, ի՞նչ պիտի գրէր, երբ տեսնար՝ թէ երէկի տղաքը՝ 17 կամ 18 տարին հազիւ թեւակոխած, մարդ կ'ըսպանեն գողութեան համար, եւ դպրոցականներ դասաթող կ'ընեն ու խմբովին կը յարձակին իրենց դասատուին վրայ, զայն անխնայ կը ծեծեն, կը խոշտանգեն մահամերձ ընելու աստիճան: Բանի՞ տարի կեանք արդեօք պիտի սահմանէր այժմ մարդուս, որ ըստ իւր գիտական հետազոտութիւններուն

եւ խղճամիտ ուսումնասիրութիւններուն, պէտք էր որ 100 տարի նա ապրէր:

* * *

Սոյն տխրաւիթ կացութեան մէջ, երբ մարդուս կեանքը անբնականօրէն կարճնալու դատապարտուած է այսօր, ո՛րքան ծիծաղաշարժ են, ծիծաղելի ու ծաղրելի այն գրութիւնները, որոնք յաճախակի կ'երեւին օրաթերթերու մէջ, խորհուրդներ ալ ու ձախ բաշխելով եւ խրատ տալով հետեւիլ այս ինչ կամ այն ինչ դրութեան երկարակեաց ըլլալու համար եւ դասեր իսկ կուտան ներափոս գեղձերու (glandes endocrines), արիւնին՝ կենսականութեան համար մատակարարած հիւթերուն վերայ եւ կը յանձնարարեն ատոնցմով շինուած դեղերը գործածել՝ իբրեւ անմահութեան? կամ լաւ եւս առողջ երկարակեցութեան տէր ըլլալու համար:

Ներաջոս դեղձերու պաշտօնակատարութիւնը հաճառակ գիտնական լուրջ փորձարկութիւններու, դեռ շատ կարօտ է լուսաբանութեան. ինչպէս ոչ-բժիշկներ կը համարձակին վճիռներ արձակել ատոնց մասին, եւ ստեղծել յուսախաբութիւններ...:

Ապրիլի 100 տարի, փափաքելի՛ իղձ, պայմանաւ որ «կեանք» ըստածը ազատ ըլլայ անբարոյ եւ մաշեցուցիչ մղձաւանջներէ, սիրտքը վա-

յեւնի հանդարտութիւն, եւ ո՛չ թէ լարուած ու մշտաբաբախ վիճակ, ինչպէս ներկայիս...:

ՇԸՎՈՒՅՑՅՈՒՆ անուանի քիմիագէտը, որ 103 տարի ապրեցաւ, կէնիօ բժիշկը՝ որու դասախօսութիւններուն հետեւած եմ ուսանողութեանս ժաթանակ եւ քանի մը տարի առաջ մեռաւ 104 տարու, կատարեալ բացառութիւններ էին եւ իրենց կեանքը անցուցած են իրարմէ բոլորովին տարբեր եւ հակընդդէմ առողջապահիկ կանոններով:

Կէնիօ մեռնելէն առաջ գիրք մ'աւ հրատարակեց «Pour vivre Cent ans» (Հաքիւր տարի մալրելու համար) անուն եւ մէջը յանձնարարեց այն ապրելակերպը որով ինքը 100 տարին անցուցած էր... սխալ յանձնարարութիւն...:

* * *

Մարդ կրնայ երկար ապրիլ, եթէ գիտնայ գոհունակ կեանք աւնենալ՝ առանց ցանկութեան, գիտնայ քաջութեամբ եւ կոթովով կուրծք տալ ամէն կերպ ժգաղդութիւններու (բացի օթոմօսիկներու յեղակարծ արկածներէն), եւ ջանալ չընկճուիլ անոնց բեւեին տակ, եւ իր անձը իր նմաններուն օգնելու ամենաքաղցր պարտականութեան նուիրել...:

Անշուշտ խոհեմ եւ զգաստ կենցաղը, չափաւոր ուտել-խմելը, մաքրասիրութիւնը եւ այլ ա-

ռողջ ապահով կանոններ, որոնք ներառում գեղձերու պաշտոնականատարու թիւը կը ներդաշնակեն, կընան տանիլ երկարակենցութեան, բայց այս առթիւ միօրինակութիւն մը սաշմանել անկարելի է ըստ իս:

«Զայն ալ տեսնամ» կ'ըսէ նախագահը:

[illegible]

Զոյգ մը գորտեր, անշուշտ երկուս ամուսին,
Բընակիչներ իմ խրցիկիս անլուսին,
Հազիս մութը կոխած՝ ահա կը տեսնես
Ոստոստուսմով դուրս կը նետուին խրցիկէս.
Եւ առօտեան արշալոյսը չըծագած՝
Ներս կը վազեն մեղամաղձոտ, տրտմազգած:

Օր մը հարցուցի.—

«Ի՞նչ կայ, ինչո՞ւ դուրս կ'ելլէք երբ ահա գիշեր է
հիմակ»:

Մէկն ըսաւ ինծի.—

«Զենք սիրեր մենք լոյսն, ուր գարշ պոռնիկ մ'է
աշխարհը համակ:

Կը սիրենք մենք մութն,
Երբ քունը գոնէ կը փակէ բոլոր աչքերը յայրատ
Մարդոց կեղծ, անգութ.

Երբ լըռութեան մէջ լուսինը անքիծ, աստղերն
անարատ

Կը պարեն զըւարծ,
Մեղը ու շող անոյշ կաթեցընելով այն հոգիներուն՝
Որ անքուն, անթարթ

Հսկումով՝ մեղմիկ խաղաղութիւնը կ'օրօրեն Թըր-
թուն»:

Դեռ մըթնշաղ էր,
Գիշերն իր տաղեր

Կը շարունակէր.
Ծղրիթն իր կերկեր
Մեղեդին կ'երգէր:
Մեղանո՞յշ երկեր
Այգուն լուսաբեր՝
Որ պիտի ծագէր:
Այն ատեն գորտին
Հարցուցի կրկին. —

«Իսկ արեւն ինչո՞ւ...».—

Կռինջով մ'ընդհատեց միւսն՝ հարցումս յիմար ու
պատասխանեց.—

«Ակն այն երկնաջո՞ւ,»

Զոր հառապայծեց, կ'ըսէք, անծանօթ էութիւնն այն
մեծ:

Լըսէ՛. այն չէ՞ որ

Բիբին մէջ բիծը փծեցուց ժահրին, ուսկից վրէժի
շանթն

Որոտաց խոլոր,

Թոյլ տալով որ Դեւն Մահը նիւթէ խեռ շողիքովն
իր ժանտ,

Սրտին մէջ տրտմած

Թշուառին անտուն, ուր աստղերն իրենց բոցերն են
Թափեր,

Արեւուն դիմաց,

Արեւէն քամուած մաղծ, Թոյն ու Լեղի փսխէ մա-
հարեր:

Ձէ՛, ջննք սիրեր լոյս:
Մինչեւ որ այդ բիրն, ուր օձն է կծկեր, յաւէ՛տ
ջրմեռնի,

Եւ անոր տեղ կոյս
Արեգակ մը նոր ջրդնէ անծանօթ աստղերէն երկնի
Հատ մը, համօրէն
Աչքին մէջ մարդոց՝ լոյսով պարծնցող, լոյսն
ըսպաննող միշտ

Ծաղրով անօրէն,—

Ձէ՛, ջննք սիրեր լոյսն երբեք, ուսկից վիշտ կը կաթէ,
լոկ վի՛շտ...»:

Իսկոյն գոցեցի

Բիբերըս խեցի...:

ԳԱՐԵԴԻՆ ԱՐՔԵՊԻՍԿ. ՏՐԱՊԵՉՈՆԻ

16 Սեպտեմբեր 1924

Պաղ-Աղբիւր, Ալեքսանտրէժ

ԾԱՆՈԹ.— Գարեգին Արքեպիսկ. որչափ պերճախօս
բեմբասաց նոյնքան բերթող րանիմաց, ներկայիս Հարաւա-
լին Ամերիկայի Հայրապետական պատուիրակ, բարձրա-
գոյն հրամանով կազմակերպելու կոչուած նոյն ընդարձակ
վիճակը եւ այս ծանրաճանր պաշտօնի կիրառումին մէջ
ազնուաւար հասած է փոքրիկ Տարեցոյցիս շնորհել իր
մտքի տաղիկներէն այս իմաստալից բերթուածը: Գեղեցիկ
զարդ այս երկիս եւ միանգամայն հասելի նուէր ընթեր-
ցողներուս:

Ա. Գ.

ՀԱՅՈՑ ՄԱԳՈՒՄԸ

Այս նիւթին մասին շատ բան գրուած է տա-
րիներէ ի վեր, եւ դեռ կարելի է գրել հատորներ:
Հայաստանի նախապատմական գերեզմաննե-
րուն մէջ գտնուած երկամէ մանաւանդ բարէ գոր-
ծիքներէն կրնանք հետեցնել, Թէ Հայերը հին գա-
ցած հաստատուած են՝ Քարի դարաշրջանին վեր-
ջերը, հետեւելով գնալի ճանապարհին, այսինքն ո՛չ
Թէ արեւելքէ արեւմուտք, որ սառնամանիքով
փակուած՝ անկոյս գետին մըն էր, այլ արեւմուտքէ
արեւելք, րացորոշապէս՝ *Եւրոպայէ Ասիա (1)*:

Բնական է, կրնայ հարցուիլ, Թէ ինչէ՞ն յայտ-
նի է որ այդ գերեզմաններուն մէջ Թաղուած են Հա-
յեր, ո՛չ Թէ օտարներ:

Այս շատ բնական հարցման պատասխանելու
համար օգնութեան կը հասնի մեզ «Մարդարանու-
թիւն» կոչուած գիտութիւնը:

Գանկարանութիւնը ցոյց կուտայ, որ Հայերը
մանաւանդ հին Հայերը *Կարճագլուխ* կամ *Եւրո-
պուխ* (*brachycéphale*) են, ինչպէս կը հաստատեն
ժակ տը Մորգան, Շանտր, Լուշան, Ֆիրխով, Գե-
նիկէր եւ ուրիշներ: Հայոց այս որոշ յատկութեան
վրայ հիմնուած Շանտրի եւ Գենիկէրի նման գիտ-
նականներ՝ Հայոց գանկերուն նմանող բոլոր գլուխ-

(1) J. de Morgan, «La Préhistoire orientale»,
հատոր Ա. երես 188 եւ 190-91:

ները, — առանց ազգի խտրութեան, — կ'անուանեն «Հայատիս» (Arménioide) կամ Ալպեան, որովհետեւ Գեղընական եւրոպայի ժողովուրդներն ընդհանրապէս կարճագլուխ են, որոնց մէջէն Հայոց ամենամօտիկ ցեղերը՝ Ալպեան լեռներու Դինարեան կամ Իլլիրեան բարձրութեանց վրայի բնակիչներն են, ինչպէս՝ օրինակի համար՝ Սեն-Լեոնցիք (կարատաղ), Ալբանիացիք, Եուգոսլաւացիք, վերջապէս Ֆիւսիսային Ալբիականի արեւելեան դրացիներն եւ ամբողջ Թրակիա:

Հիմա գանք արեան քննութեան:

Այստեղ կը ներկայացնեմ Դոկտ. Կոսովիչի կողմէ մեր կարմիր խաչի Բուժարանին մէջ կատարուած հայ արեան քննութեան արդիւնքը:

Հոն Դոկտ. Կոսովիչ՝ 380 Հայու արիւնը մեր ներկայութեան քննելով եզրակացուց, թէ Հայերը ջատ մօտ են եւրոպական տիպարին, աւելի քան Ռուսերը, Հունգարացիները, Լեհացիները, մանաւանդ հարաւային եւրոպացիի տիպարին մօտիկ, եթէ նկատի առնենք Հայոց գլխի չափերը: Այս դրութեամբ Հայոցմէ վեր են, հետեւեալ կարգով, Անգլիացիք, Ֆրանսացիք, Գերմանացիք, Ամերիկացիք, Իտալացիք, Աւստրիացիք, Չեխոսլովացիները, Բուլգարները, Սերբերը, Յոյները եւ Ռումանացիք. իսկ Հայոցմէ վար են՝ Թուրքերը, Հունգարացիները, Լեհացիները, Արաբները, Սլաւիական Հրեաները, Ռուսերը, Չինացիները, Աննամցիներն ու Հնդկները:

Կ. Յ. ԲԱՍՄԱՋԵԱՆ

ՈՒՆԵՐԸ ՏՕՔԹ. ՎԱՅՐԱՄ Յ. ՔՈՐԳՈՍԵԱՆԷ

«Հանդէս Ամսօրեայ»

Յնծալից Տօնդ է, տօնդ յիսնամեայ,

Ապրէ շատ երկար

Ձի դու ցարդ յուռթի այգի մը եղար.

Այգի բարերար,

Ձօր Մխիթարեան վեննացի Հայրեր

Իրենց քրտինքին

Արդար վաստակով ձեռատունկ ըրին.

Ծոցէդ անսպառ

Հոսեցնելու անմահն նեկտար,

Հայկական մտքին

Չարգացումս յառաջ մղել տենդագին:

Դու հոխ Դանձարան

Հանդիսացար վաղ հայ ազգայնութեան,

Մեղուաջան փութով

Տակաւ առ տակաւ յայտնաբերելով

Թանգ յիշատակներ՝

Որոնք մոխրածածկ դարերէ ի վեր

Անյայտ մնային

Կամ մոռացութեան խորը սեւ վիթին:

Յետու մը եղար,

«Կ'ց, արեւ» ըսիր «Թող քու լոսաւոր

«Շողերդ ուղղուին

«Հայոց Պատմութեան կէտերուն մօտին:

«Հայր պէտք է որ
 Ա՛լ ճանճնայ ճշդիւ», իր խիստ փառաւոր
 «Օրերն անցեալին
 «Որուն անտեղեակ է ամենեւին»:
 Այսպէս դու մարզիչ
 Կրթարան մ'եղար, նաեւ զարթուցիչ
 Բանասիրութեան
 Որ մինչեւ քու օրդ էր կիսակենդան,
 Եւ ո՛րքան անթիւ
 Նիւթեր լոյս տեսան «Հանդէսիդ շնորհիւ
 Հայ Պատմութենէն
 Ինչքն փրկեցիր, կորուստի ճանկէն:
 Հատորներդ յիսուն
 Գերազանցապէս բոլորն ալ զեղուն
 Են յոյժ շահեկան
 Դասերով ընտիր, լուրջ, ուսումնական,
 Որով ժողվեցիր
 Ինչ որ կը մնար հոս հոն ցանուցիր,
 Իբր արտադրութիւն
 Անյայտ մնացած հայ Դրեճներուն:
 Շքեղ Թանգարան
 Մ'ես դու ապաքէն, մեծ հանդիսարան,
 Ուր հայուն հանձար՝
 Կը փայլի իբրեւ փարոս մշտա՛վառ:
 Մ'ն մաղթեմ քեզ արդ
 Բաշմերամ տարչ, յաջող բարեբաւոտ,
 Քու Թերթերդ ըլլան

Յարահուն ինչպէս հատիկներ ցորեան,
 Աշխարհի ծագէն
 Մինչեւ մրս ծաղն՝ անոնք վառ պահեն
 Հայ սիրտերու մէջ
 Ուսման, գիտութեան սէրը միշտ անշէջ.
 Եւ հայ կրթութեան
 Նախակարապետ ցանգ հանդիսանան
 ՏՕՔԹ. ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ

Կ՝ՈՒՅԵՒ՝ ՈՐ

Կ'ուզէի որ մայրըս հիմա հոս ըլլար,
 Ու երբեմնի ձայնով ալ լուս խօսէր ան
 «Քեզի համար շատ հոգ կ'ընեմ, որդեակ իմ,
 Քարո՛ւտ, քարո՛ւտ են ձամբաներդ իրացնէ,
 Ու դժուարին գնացքէն ահա յոգնած ես:
 Երևտասարդ ալ չես հիմա, Տէ՛ր Աստուած:
 Բայց» — ու ահա դէմքին վըրայ կը փայլէր
 Բարի, ջերմիկ ձառագայթ մը անուշակ —
 «Բայց, բան մը զիս կը մխիթարէ. գիտե՛ս ի՛նչ —
 Կը պայքարի՛ս ու կը կրճուի՛ս, պահանջկոտ,
 Իս արեւուն կ'որսաս կրծծի շողերէն
 Պատառիկ մը՝ կեանքիդ համար անհրաժեշտ:
 Լա՛ւ է, ծագուկա:» — Եւ կ'ուզէի մայրիկիս
 Նայուածքներէն քիչ մը արեւ համարել,
 Յաւեալ բաւող, մինչեւ զբանէ գործըս վերջ:

 Ինչու համար ա՛յդքան հեւու ես, մայրի՛կ:
 Թարգ. Գերմ. է ՏՏԱՆ

քին մէջ. «Վարդան այս՝ էր որդի Յունանու քահանայի, ուստի Յունանեան կոչեցաւ, ի ճաղու գեղջէն մերձ *Թոխաթու* (Թորատ, փոքր Ասիոյ մէջ), էր ճարտար դրագեր, ուշիմ եւ հմուտ բառիցն *Հայոց...*» 4) Այս Յունանեանն աշակերտն էր Նիկողայոս Թորոսովիչ եպիսկոպոսի, որ աւելի ծանօթ է պարզապէս իբրեւ *Նիկոլ*, աւելիք ձեռնադրուած, ապա եպիսկոպոսացած եւ Նիկոլի մականն վերջը անոր տեղ Լեհաստանի կաթողիկոսացած հայոց արքեպիսկոպոսական աթոռը բազմած:

Ներկայացոււմ տեղի է ունեցեր 1668 Դեկտեմբերին Թատրերգութեան գործող անձինքն են՝ Հռիփսիմէ եւ Գայիանէ, Գրիգոր Լուսաւորիչ, Տրդատ Թագաւոր, Խոսրովիդուխտ, Կարէն հայ իշխանը, Լւիլիոս՝ Դիոկղետիանոս կայսեր պատուիրակը, բոլմբ, կախարդ, դեւ եւ զինուորներ: Դերակատարները բոլորն ալ վերոյիշեալ դպրոցի աշակերտներն են, Լեհաստանցի, բացի մէկէն, յիշեալ Թորատի դերը կը կատարէր:

Բովանդակութիւնը Հայոց Պատմութենէն քաղուած շատ ծանօթ նիւթ է: Հռոմայեցի կոյսեր՝ Հռիփսիմէ, Գայանէ, 30 ուրիշ ընկերներով, իբրեւ քրիստոնեայ փախեր էին Դիոկղետիանոս կայսեր հալածանքէն եւ ապաստաներ էին Հայաստան: Դիոկղետիանոս պահանջեր է Տրդատէն, որ զանոնք, մանաւանդ Հռիփսիմէն բռնէ եւ ետ դարձնէ իրեն Հռոմ: Տրդատ եւ Կարէն երկուսն ալ ի տես Հռիփսիմէի կը

հրապուրուին իրմով: Տրդատ կը ջանայ համոզել զինքն, որ կուսակաշտութիւն ընդունի եւ իր կինը դառնայ: Իսկ Կարէն՝ նախանձէն շարժուած, կ'աշխատի որ քրիստոնէութենէն չհրժարի, որպէսզի այս կերպով արգելք դառնայ Տրդատի հետ ամուսնութիւնը: Հռիփսիմէ կը ձեռքալաւուի եւ կը տարուի Անահիտի տաճարն, ուր նա փոխանակ կուռքին զոհ մատուցանելու, ինքզինք կը խաչակնքէ յառու Քրիստոսի եւ ահա բոլոր կուռքերն եւ բազինները կը տապալին եւ կը ջարդուին: Տրդատ զայրացած կը հրամայէ, որ բոլոր կոյսերն սպանուին: Հռիփսիմէ զոհ կ'երթայ բոցերու եւ կը վախճանի: Եւ ահա անոր այս մահովը Տրդատ խոզի կերպարանք կը մտնէ, իսկ Կարէն քրիստոնեայ կը դառնայ: Գրիգոր Լուսաւորիչ խոր վերապէն կ'ելլէ, Տրդատը կը վերադարձնէ իր մարդկային վիճակին, որ այնուհետեւ քրիստոնէութեան զօրեղ պաշտպան կը հանդիսանայ:

Լեհերէն գրուած յառաջաբանը, վերջաբանն եւ 4 միջնախադիրը այլաբանական պատկերներ կը ներկայացնեն այս նիւթի շուրջը: Հետաքրքրական է մանաւանդ վերջաբանը՝ Տեսարանը կը ներկայացնէ Ս. Հռիփսիմէի գերեզմանն, որու շուրջը բոլորուած են նորադարձ քրիստոնեաներ, եւ կը պատմեն իրար Թէ ինչ հրաշալի փոփոխութիւն է կատարուեր Հայաստանի կրօնական վիճակի մէջ: Եւ ահա մարտիրոսացած սրբուհին, Հռիփսիմէ՝ մարմնացած կ'երեւայ անոնց եւ կը խոստանայ Թէ ինքը կը ստանձնէ Հայաստանի պաշտպանութիւնը եթէ հայ Ժողովուրդը շարունակէ սերտ յարաբերութիւն պահպանել իր սիրելի հայրենիքի, Հռոմի հետ:

4) «Բազմավէպ», Վնեստիկ, 1921, էջ 396:

Այս վերջին խօսքերով, ըստ Սէն Մարգէնի, կը բացատրուի Թատրերգութեան գլխաւոր դիտումն, այն է յորդորել Լեհաստանի նորադարձ կաթոլիկ հայերն, որ հաւատարիմ մնան հռոմէական եկեղեցւոյն:

Գաղափար տալու համար Թատրերգութեան լեզուի մասին, յառաջ բերեմ Գրիգոր Լուսաւորչի եւ Տրդատի խօսքերն, որով կը վերջանայ խաղը.

Գր. Լուսաւորչի

. զԱստուծոյ գոհմանալ

Պարտ է միայնոյ. իսկ այս Տէր՝

Այնքան բարի, զԹագ, մարդասեր,

կամիք տեսանեմ զի՞նչ իցէ գիտել,

Երթիցուք յապարանս, կամիմ ուսուցանել:

Տրդատ

Երթիցուք, այսօր մեր ամենբերան

Եղեալք ի ձեռս, Հայք եւ Հայաստան,

Քոց կամիք հետեւիլ աստուծահաճոյ կամաց

Եւ հնազանդիլ քո սուրբ հրամանաց:

(Վերջ)

Բրիւսէլ, Մայիս 1938

ՍԱՐՈՒԽԱՆ

— Ծանօթ գրական վաստակաւոր Պ. Առաքել Սարուխան, որ նուիրած է Հայ դրականութեան՝ արժէքաւոր հատորներ եւ այս պատճառաւ անցեալ տարի ի Վիեննա յղբելինական Հանդէսով պատուուէնցաւ «Հանդէս Ամօրեայ»-ի հետ, որուն աշխատակից եղած է նոյն Հանդէսին ծագումէն մինչեւ

ցարդ: Նոյն մեծարանքը կրկնուեցաւ այս տարի եւս Մայիսին ի Պրիւսէլ Թէյասեղանի մը շուրջ, ուր գիտակից գէմքեր դրուատակից ձառերով մեծարանք յարոնեցին, որովհետեւ անցեալ տարի Բեղգիա եւ Հայերը՝ պատմական ուսումնասիրութիւն մը հրատարակած էր: Այժմ նուիրուած է նոր երկասիրութեան մը, պատմութիւն կաթողիկէ Հայոց ի Լեհաստան, Կովկաս եւ Ռուսաստան. որմէ քաղելով սոյն գրութիւն կը նուիրէ Տարեցոյցիս: Թէեւ Պ. Սարուխան սկզբունք ընտրած է ոչ մէկ թիրթի կամ ժողովածոյի մէջ գրել, բացի «Հանդէս Ամօրեայ»-է, բայց բացառաբար աղ-նուութեան ապացոյց հաճեցու փոքրիկ Տարեցոյցս քաջալերել իր թանկ աշխատակցութեամբ: Զերմ շնորհակալութիւն:

Ս. Գ.

ԸՆՏԻՐ ՄՏԱԾՈՒՄՆԵՐ

— Սիրոյ գիտութիւնը, արդի փիլիսոփայութիւնն է:

Կիկերոն

— Ծաղիկներն ամէնէն գեղեցիկ բաներն են, երբ Աստուծո խնայողութեամբ եւ մոռցաւ անոնց մէջ հոգի մը դնել:

— ձգձարիտ համալսարանն ընտանեկան Թանգարանն է:

— Խորհիլը հոգիին խօսակցութիւնն է ինքն իրեն հետ:

— Ազատութիւնը իմացականութեան գաւաճն է:

— Հին բարեկամութիւնը չմանգոտիր:

ՄԱՆՈՅ.— Վաղեմի դպրոցակից մը; ներկայիս արժեքաւոր գաղտնի կարապետ Գարակիլեան, ընկի մեր հայրենիէն, իր մանկութեան տարիները Պոլիս անցուցած, աշակերտ Սկիւտարու Ս. Խաչ վարժարանի եւ ապա Ամերիկա հաստատուած՝ հասոյն ունեցած է գիտակից ոգւով հետեւ իւ գրական շարժումին եւ նուիրած է փնտրութեան գործեր, ինչպէս ազատասէր հնդիկ կանտիի ուսումնասիրութիւնը, նաեւ *կեանքի դասեր* խորագրով հատոր մը, վերլուծումի յոյժ շահեկան, ազգանուէր տեսութիւններով: Զերմապէս յանձնարարելի է սոյն աշխատասիրութիւն իր ազգասիրական բովանդակով իբր քաղցրագոյն այժմեութիւն ունեցող իմաստուն առաջնորդ. նման գործերու գնահատողներու համար, կուտանք հեղինակին հասցէն:

G. A. Caragulian, 141 Milk Str. Boston, Mass.

Կեանքի դասերէն կը քաղենք հետեւեալ գոհար տողեր, հեղինակին արտօնութեամբ:

Հրէական տուած.— Որովհետեւ Աստուած ամենուրեք չկրնար գտնուիլ. ուստի մայրերը ստեղծեց, որ իր տեղը բռնեն:

— Չինաստանի մեծ խորհուրդը կոմիտիէիկոս ըսած է թէ մեծագոյն փառքը անոր մէջ չէ, որ մարդ բնաւ չիյնայ, այլ անոր մէջ ոչ մարդ մը կանգնի, ամէն անգամ որ իյնայ:

— Բարի սրտերը պարտէզներ են:

Բարի խորհուրդները արմատներն են:

Բարի խօսքերը ծաղիկներն են:

Բարի գործերը պտուղներն են:

— Դրամ խնայել եւ միտքը սովի ենթարկել խնայողութեան ամէնէն գէշ տեսակն է:

— Որեւէ ճշմարտութիւն՝ որ այսօր վսեմ է, կրնայ վաղը ըլլալ աննշան նոր խորհուրդներու լոյսին մէջ՝ մարդիկ կ'ուզեն հաստատ ըլլալ, քայքայ չեն գիտեր թէ որչափ աւելի անհաստատ ըլլան, այնչափ աւելի յոյս կայ իրենց համար: Կեանքը անակնկալներու շարք մըն է. մենք կարող չենք բան մը գիտնալ սովորական իրերու ընթացքի մասին: Աստուծոյ հրաշակերտները եւ հոգիին տիեզերական շարժումները ծածկուած են մենէ եւ անհաշուելի են:

— Սրտիդ մէջ իտէալին համար խորան մը ունեցիր. այդ խորանին վրայ կրակը բնաւ թող չմարի:

ԱՅՆ ԸՆՏԻՐ ԽՈՇԵՐ. — Սիրէ բոլորը, վստահ չի չերու, անիրաւութիւն մի՛ ընէր ոչ մէկուն:

Շէքսպիր

Գրիչ.— Հովին Թեթեւութիւնն եւ շանթին զօրութիւնն ունի:

Վ. Հիւկո

Վաստակ.— Իմ Աստուծաւ վաստակն է, որ աշխարհը կը վարէ:

Վոլթէռ

ՀԱՅ ՕՐԻՈՐԴՆԵՐՈՒ, ՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՌԴՆԵՐՈՒ

Հայ օրիորդներ, քնքրյա կաններ, գեղափոխ մարգարտածաղիկներ ընտանեկան բուրաստաններու, գեղեցիկ պատուանունով վարձատրուած: Այդ տիտղոսը՝ հոգեկան արժանիքով չքնաղ զարդանիշն է, առանց անոր անիմատ: Սերունդներ յաջորդութիւն են հիւներու, ինչպէս դարաւոր կաղնիին ստորադուր վերընծիւղուած փափկիկ ծիւր ունեւանալով օր մը կը գրաւեն անտառը: Այսպէս օրիորդն ալ, դեռ կեանքի կոկոն, ծաղկելով կը փայլի, մինչեւ հըռչակուելու գեղեցկութեան թագուհի: Բայց ամէն փայլ վաղանցիկ է, ժամանակը ոչ մէկ բանի կը խնայէ, լաւ է միայն տոհմիկ սեփական ձիւրքերով փայլիլ: Յետոյ իր ժամանակին՝ օրիորդը իր կոչումին կը նուիրուի մայր ըլլալով, կազմուած է որ բոյնին մէջ, զոր պէտք է երջանկացնէ, իր հոգին խորան ըրած հայրենի սրբազան աւանդութիւններու եւ քաղաքացիական շնորհներով իր տան պահպանան հրեշտակն հանդիսանայ, ծնունդներ նուիրելով ազգին:

Կը սոսկամ երեւակայելով մէ հայ օրիորդը ըլլայ մըտքով սնամէշ, սրտով ստոր, ունայնասէր, իմաստալէ բաճափտ, յաւակնոտ, անհեռատես, անշքոյնայեաց, ուր ուրեմն աւարտանքի սիւնին կապուելու դատապարտուած. օրիորդ մը չէ այնպիսին, այլ այդ անունին առաջին մասը զեղչուած է եւ միայն որդ մը մնացած է, դժոխքի կատաղիներու մրցակից: Եթէ ըլլան իսկ ատոնք, պատասխանատու են մայրեր, չխորհելով մէ օր մը օրիորդը պիտի կնքէ ա-

մուսնական դաշինք, որու կազմած տունը կորուստի վիճմը. Թող չհպարտանայ այնպիսի մայրը մէ իր աղջիկը դրամածիտ ունի, կրնայ ուզածը ընտրել: Ո՛վ անմիտ մայր, ունի նա հոգեկան գերազանցութիւն. ի՞նչ կ'արժեն գանձեր, երբ հոգին սնանկ է: Այս ճասին գերման մեծ ազգին օրինակը կրնիք է, որ կ'ուզէ ապագայ տանտիկիներ պատրաստել: Ոգի ի ղոնի այս փրկարար հարցին նուիրուինք: Մօր դերն է դաստիարակութիւն, մայրենի դաստիարակութեան հարազատ ըմբռնումն է հայկական այս առածը. «կամին հետ մտածը մահուան հետ դուրս կ'ելնէ»: Ուրախ եմ որ հայ մայրիկը տարիներով նուիրուած է ատոր իբր ծաղկեմշակ, գուրգուրալով իր ծաղիկներուն վրայ, աչալուրդ հակելով անոնց փծութիւն, որպէսզի երեւակայուած դրախտի ծաղիկներ նուիրէ ազգին, պարծանք եւ երանութիւն իրեն. պերճաշուր ձիւրքերով օժտուած սերունդներ հայ հոգեկներու մէջ կը բնանա աղբիւր անսպառ գոհունակութեան, մեր սուրբ իղծերու պապական յագեցնող, այդ աղբիւրը մեր հայրենի Երասխն է հայ հոգիերու սնուցիչ:

Մայրենի դաստիարակութեան հրաշքներ շատ են. ահա իբր վկայութիւն երկու օրինակներ բաւ են, մին է՝ Նարեկուն Պոնապարդ, որ կը յայտարարէ. «ինչ որ եմ եւ ինչ որ էի, մօրս կը պարտիմ, որ դաստիարակեց զիս իր սկզբունքներով», երկրորդն է Կեօմէ, որու համար գրուած է.

— «Բանափիւսեղու ձիւրքը կանուխէն կ'երեւի կեօմէի վրայ բնածին, սքանչելի, անդիմադրելի շնորհներով: Շատ անգամ պատմուած է մէ անոր որորանին՝ մուսայ մը մօտեցաւ անոր անկողնին վրայ ծռած՝ ժպտալէն՝ անոր բերնին

խանդավառ համբոյր դրոշմեց: Ասկէ կը հետեցնեն թէ նեկտարի անոյշ հոտ մը մնաց իր շրթներուն վրայ եւ երկնային իդմ մը՝ որ զինք վառեց մինչեւ յետին շունչը: Այս առասպելը կ'օթէի համար ցնամարտութիւն մըն է, այն չըբնայ մուսան որ իր մանկութեան վրայ հսկեց, իր մայրն էր: «Ես եւ վալֆկանկս կ'ըսէր նէ վերջէն, միշտ միասին ապրեցանք»:

«Հրատապ եղեակալուծեան տէր մանկան մը համար ասկէ աւելի, այս մօրմ, ա հլի զմայլելի բան կ'ընայ՝ ըլլալ, մայր մը՝ որ հոգւով ու մարմնով դեռեւս աղջիկ մըն էր, ծանրագլուխ եւ միան բամբակ խնդուներես, խանդոտ եւ խորիմաստ եւ անպլայլ զուարթութեամբ»:

«Իմ մօրմ,ս, կ'ըսէ կէօթէ, պատմալու ձիրքը ժառանգեցի»:

Շանֆլէօրի (Մանկտիր)

Ամէն քաղցրութիւն կը շնորհէ իգական սեռը, իրաւամբ, ըստած է թէ ժողովուրդի մը բարքին ու ոյժին արթնացումը այդ սեռին՝ ընծան է: Անհրաշքշտ հարկ է այնքան աղէտներէ: Վերջ հայուհին գիտակցի մեր փրկութեան գործին, իւրեց նահատակ քոյրերու կտակն է գերադոյն ցիգ ազգապահպանութեամբ, հրամայական կոչ ազգային ոգին:

Հայ օրիորդներու իւր յորդորակ է հետեւեալ հատուածը հայրենասիրական, փութիկ ազգի մը վեհապետ Նիքոլա Սագաւորին Գարատաղի գրքէն (Պալքաններու աղջիկը) ձօնուած Գարատաղի իգական սեռին:

— «Ո՛վ Մաննենկերոցի կիներ, կ'օրհնեմ ձեզ, զի հայրենիքի սէրը այնքան խոր է ձեր սրտերուն մէջ:

«Դուք կ'ընկերանաք մեզի մինչեւ պատերազմի դաշտը ու մրայն կուռէն վերջն է որ կ'ողբաք մահը մեր առիւծասիրտ հերոսներուն, որոնք կ'իշխան մեր լեռներուն վրայ, իրենց աչքերը աղատութեան արշաղոյսներուն սեւեռած անքթիք»:

«Ձեր սրտայոյզ արցունքներուն մէջ, ո՛վ Մաննենկերեան քոյրեր, դուք կ'անմահացնէք մեր դիւցազներուն մահը եւ կը բաշխէք մեզ աւելի մեծ եւ սխրալի հերոսութեանց բարձունքներ սառաւնելու»:

«Յորհած եւ կնոտած ձեր ոտքերը բոցտուած ժայռերու եւ տալուածներու փուշերէն եւ ձեր զգեստները հինցած եւ պատառատուն կը յառաջանաք դէպի մեզ, ո՛վ իմ քոյրերս, փոթորկի եւ արհաւիրքի ներքեւ գտնուող մեր հայրենեաց սահմաններէն ու մեզի զէնք եւ կերակուր կը բերէք, վառօդին թանձր մուխին ու կրակին մէջէն ծանր լսաչը ձեր ձեռքը բռնած — որ մեր ազատութեան խորհրդանշանն է — դուք կը յառաջանաք դէպի մեզ»:

«Ես տեսած եմ ձեր հրեշտակային պայծառ եւ լուսափայլ դէմքը ու սրտիս մէջ յորդող աշաղմուսներն անգործ եղած են նշգրեւ ձեր առաքինութիւնը, անձնութիւններ ու սիրալու հայրենասիրութիւնը»:

«Ձեռքայի գեղածիծաղ ու անոյշ ափերուն վրայ իմ երեւակայութիւնս հանդիպեցաւ կնոջ մը, որ ձեզի պէս միեւնոյն իտեալները կը փայլալայէր»:

«Ես ձեր առաքինութիւնը ու հերոսութիւնը անոր շրթներուն մօտեցուցի եւ անիկա ըմպեյ զայն անմահական

ջուրի մը պէս եւ ժպտելով ըսաւ ինձ. «Եւ Մոնթենեկրեան կ'ինն եմ»:

Թարգմ. 3. Թըզըրեան

The War Lordy

(Ոստան, պարբերաթիւ 1920)

* * *

Քանի մը քառ հայ երիտասարդութեան.

Ո՛վ քիմ երիտասարդութիւն, տարիներդ ոսկեգոծ, շող-
շողուն, դու ազգիդ հմայք եւ գուրգուրանք, կեանքի կըռ-
ուին արիասիրտ հերոս, միշտ կորովի, մի՛ աղտեղեր կը-
րունկներդ ճահիճներու մէջ. անթառամ մնայ երիտասար-
դութեանդ ծաղիկն անուշաբոյր: Գու կը շնչես սէր, պար-
գեւ աստուածային: Երբ զմայլումով կը յափշտակուիմ երի-
տասարդական պատկերէդ, ահա անցեալի յուշիկ մը կը
գգուէ միտքս: Այսպէս Օրմանեան Սրբազան դեռ չվերա-
դարձած մայրենի եկեղեցին, վառվռուն պերճախօս երիտա-
սարդ կղերական՝ հրապարակային բանախօսութիւններ ու-
նեցաւ, նախ Սկիւտար, Ս. Խաչ վարժարանի լսարանը
ի նպաստ Հայաստանի սովեալներու. նիւթն էր *Ոգին*
Հայրութեան, երկրորդ անգամ եւս հրաւիրուեցաւ հոն,
նիւթ՝ Միութիւն հայրութեան. այս անգամ երբ բեմ բարձրա-
ցաւ հայ վարդապետի տարագով գլուխը դրած Թաշեայ
փակեղ գագաթը մանիշակագոյն, ի տես այս փոփոխութեան
հանդիսասրահը դրդեցաւ եւ ներկաներ միաձայն երգեցին
Պէշիկիմաշլեանի *Քբուր ձայնից* երգը: Ասկէ ետք Սա-
մաթիա հրաւիրուեցաւ, հոն նիւթն էր *Երիտասարդու-*

Թիւն, ի՛նչ հիացումով կը լափէինք այն ատեն նոյն բա-
նախօսութեան տպագիր պրակները. որովհետեւ ի՛նչ կայ
երիտասարդութենէն աւելի հրապուրիչ. առանց անոր ա-
մէն համալսմբում, հանդէս, տօն, խրախմանք անկենդան են,
երիտասարդութիւնն է այս ամենուն կեանք:

Սակայն, աւա՛ղ, այժմու երիտասարդը դառնացած
զայրոյթով կը կրկնէ բանաստեղծին յուսահատ հառաչը.

«Այս ճակատագիր ի՛նչ սեւ է, Աստուած՝

«Արդեօք դամբանի մրուրո՞վ գրծուած»:

Ահա տարիներէ ի վեր բիրտ իրականութեան գերի,
սրտաբեկ ման կուգայ հայ երիտասարդը ամէն կողմ շրջիկ,
մոլորուն քայլերով, դուրս նետուած կեանքի կոչունքէն, լի-
նել թէ չլինելու մէջ կը տարուբերի, շուրջը ամէն տեղ կը
պատկերանայ Հիւկօի նկարագրած *Կոհակ* եւ *ստուերը*,
ներշնչուծ ֆրանսացի տիտան հանճարին, այսպէս.

«Ահա ծովն ինկած մարդ մը:

«Բայց որո՞ւ հոգ, նաւը չկենար, հովը կը փչէ եւ
տխուր նաւը ճամբայ մը ունի, զոր սափալուած է շարու-
նակելու, ուստի կ'անցնի կ'երթայ:

«Մարդը ջուրին վրայէն կ'անհետի, նորէն կ'երեւայ,
կ'ընկղմի եւ վերստին ջուրին երեսը կ'ելնէ, կը ձայնէ,
նաւը հողմայոյլ փոծորկէն սարսուելով իր ընթացքը կը շա-
րունակէ:

«Ալ մարդ չկայ, ո՞րը է Աստուած, օշնութիւն, օգ-
նութիւն, կ'աղաղակէ, շարունակ կ'աղաղակէ:

« Ո՛ր անողորելի ընթացք մարդկային ընկերութեան,
կորուստ մարդերու եւ հոգիներու... »:

Այս սրտամաղիկ պատկերը որչափ որ կը նոյնանայ մեր ճակատագրին հետ, պէտք է վառենք մենէ սեւամաղ-
ձուծիւն, անկորուստ պահենք մեր գոյութիւնը, որպէսզի ան-
մահ երիտասարդութեան դափնին զարդարէ հայորդին-
այս կը հրամայէ հայ ոգին, մեր փրկիչը: Ուրախ ուրախ
դիտենք մեր բարեկամը, դրացին, ծանօթը՝ որոնք ուխտած
են նոր տուն վերականգնել, դրախտի մանրանկար, հոն
առաջնորդելով հայ օրիորդը իր անբաժան ընկերոջի, ոչ
ներքէ յափշտակուած անմտօրէն օտարոնի ներու սաղբանք-
ներէն. անոնք ընդհանրապէս հայ երիտասարդին յոյսերը
չեն պակսեր, զուրկ անձնուիրութենէ, գուրգուրանքէ: Ող-
ջախոյ հայ երիտասարդը գիտէ հողոպրիլ օտարոնի ներու
լարած թակարդներէ մինչ անոնցմէ քանինք՝ խառնախուց
խշոյններու կամ պարանցիկ սրահներու հոմանունիներ
կ'որոսան մաքուր հոգիներ. հեռի՝ անոնցմէ:

Ճիժ սիրուն պատմուածքը կը զերջացնէ այսպէս. «Միայն
բարի կնոջմով մարդ երջանիկ կ'ըլլայ:»

Սիրտս հաւատարիմ է սիրոյն անոր, որ հետեւեալ
տողերը գրած է: Դու ալ, հայ մանուկ, սիրէ ինչ որ կը
Թեւարդէ բեց այս զոհար տողերու տակ Թաքսած իմաստ
հրամայող բնից պատշնէ հայ գիրն եւ հայ զրաւանութիւն:

ՆՈՒՊԱՐ ՓԱՇԱՅԻ ԱՐԱՍԽԻՆ ԱՌՁԵՒ

Աղեքսանդրիոյ գեղեցկութիւններէն մին կը կազմէ նաեւ Նուպար փաշայի յուշարձանը՝ կանգնուած Մուսալլա փողոց համանուն փառքին մէջ։ Ղարապաղցի Մեհլէք Նուբարի աղնուատոճմի շառաւելիքէն՝ Մեծն Նուպար՝ ազիզիէ ֆէսը գլխուն՝ քաղմած է թիկնաթոռին վրայ՝ աղնուապետական վեհ շուքով մը, արմենակալն վեհափառութեամբ։ Իմաստութեան, լրջութեան եւ ծանրախոճութեան վառ ի վառ ճաճանչներով։ Արձանը՝ հպարտութեան կոթող մըն է մեզ Հայերուս համար։ Խորհրդանշանը՝ Հիւսիսականներուն եւ Հարաւականներուն ներդաշնակ գործակցութեան։ Արարատէն Բուրգերը նարստուած լուսասլաճառ երիզ մը՝ Յարդգողի բերապատիկ աստղերու շողարձակումներով։

Արձանը՝ որպէս երախտագիտական հարկ՝ կանգնուած է Ժողովրդական հանգանակութեամբ՝ գոյացած եգիպտացիներէ եւ օտարազգիներէ։ Բացումը կատարուած է 1904 տարւոյ Յունիսին, մեր առաջին անգամ՝ Եգիպտոս այցելութենէն ամիս առաջին անգամ՝ նախագահութեամբ Եգիպտոսի բազմը ետքը, նախարարապետ եւ Նուպար փաշայի մարդիկն նախարարապետ եւ Նուպար փաշայի պաշտօնակից՝ Մուսթաֆա փաշա Ֆէհմիի։ Աւել-

ցնենք թէ՛ այս վերջնոյն աղջիկը՝ Տիկին Սաֆիա՝ կողակիցն է Եգիպտոսի անկախութեան ախոյեան ողբ. Սաաու Չաղլու փաշայի։ Այժմ եգիպտացիք տիկին Սաֆիա Չաղլու փաշան եգիպտացիներու մայր կը կոչեն։

Երկու դուռագ Նուպար փաշայի մեծագործութիւններէն եւ իմաստուն հեռատեսութենէն։

Ուրիշներու կարգին, Նուպար փաշան ալ արդի անկախ Եգիպտոսի գլխաւոր կերտիչներէն մին կը նկատուի։ Եւ շատ իրաւամբ։ Նուպար փաշան հաւատացած էր որ տնտեսական անկախութիւնն է որ կը կազմէ հիմը քաղաքական անկախութեան։ Ահա այս պատճառով, ամէն բանէ առաջ, հարըստացուց, զօրացուց եւ պողպատեց Եգիպտոսը։ Եւ արդարեւ քաղաքական անկախութիւնը չուացաւ տնտեսապէս ամուր Եգիպտոսի համար։

Երկրորդ՝ Նուպար փաշա հակառակ էր — գիտնալով հանդերձ անոր տնտեսական առաւելութիւնները — Սուէզի ջրանցքին բացման եւ զայն կը նկատէր միջազգային յաւիտենական կռուախնձոր մը՝ փաթթուած Եգիպտոսի գլխուն եւ ապագայի անխորժ հաւանականութիւններով լեցուն։ Մեծանուն դիւանագէտը սխալած չէր։ Այսօր Սուէզի ջրանցքը Եգիպտոսը դրած է միջազգային փափուկ կացութեան մը մէջ։

Քիչ մըն ալ հայկական։

Իսկ ինչ պիտի ըլլար Հայաստան, եթէ 1875ի

Պերլենի վեհաժողովին մէջ յաջողուէր նուազ փաշան Հայաստանի քօմիսէր անուանել, երբ ո՛չ արտագաղթ կար, ո՛չ բռնագաղթ եւ ո՛չ տարագրութիւն եւ Հայ աշխարհը կը յորդէր Հայերով անտեսական ամուր զրահով պողպատուած:

Պերլենի վեհաժողովին յաջորդող հայկական քարտէրը պիտի խնայուէին, հայութիւնը օրէ օր պիտի աճէր եւ պիտի զօրանար, որքան թուապէս նոյնքան անտեսապէս եւ Եդիպտոսի նման անկախ զօրաւոր Հայաստան մը պիտի ստեղծուէր 1914ի ընդհ. պատերազմի լրանալուն:

Եւ սակայն կը շարունակենք մեր անկախութեան պայքարը՝ լի հաւատքով եւ զօրութեամբ:

ՍԵՊՈՒՀ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ

ԵՂԵԻՆ

Օ՛, մի՛ նայիր այդպէս տրևուր մազերիս,
Որ օրից օր ճերմակում են, ճերմակում,
Նայիր ներսըս, նայիր սիրտըս ու հոգիս,
Անտեղ, հոգեա՛կ, դեռ նոր գարուն է բացում:

Տեսե՞՛ր ես դու ցարդ հիւսիսում մեծացած
Անտառի մէջ ըսքանցելի եղևնին,
Ամբողջ ձրմեռ ճերմակ ձիւնով է ծածկուած,
Բայց ձիւնի տակ նա կանանց է տակաւին:

Հայ գրողներ

Լ. ՄԱՆՈՒԷԼԵԱՆ
Ռուսահայ քերթող

Հին Էջեր

ՓԵՍԱՑՆԵՐ

1

Փեսայն ասէ,

Տո՛ւր ինձ սիրտդ, ո՛վ Հայ աղջիկ,

Ես երջանիկ քեզ կ'անեմ,

Ազգ ու ազնիք կը նուասեմ,

Ու ոտքիդ տակ կը դնեմ,

Աշխարհ փրնուէ՛ ու ջես գտնեւ

Երջանիկ քեզ նրման կին.

Ձեռքդ կ'առնուս քնութ ու ուզգա 1)

Տո՛ւր Թէ կրտաս աջ ու ձախ,

Ծառայք նաժիշտք — Մաշքա փուգքա

Միշտ կունենան քեզմէ վախ,

Շիշ ու շճօք 2) վտակայով լի 3)

Պահարանիդ մէջ շարած...

Աղջիկ՝ այդպէս կեանք բարիլի

Կը խոստանայ քեզ Աստուած...:

Աղջիկն պատասխանէ

Չէ՛, ռուս փեսայ, այդ բաներուն

Չի ախորժիր Հայ եան.

Քու խոստացած երջանկութիւն

Թող վայելէ ռուս տէվան 4)

1) Մտրակ եւ գան, 2) Մեծ շիշ, 3) Օղի, 4) Աղջիկ:

Փեսայն

Ի՛նձ տուր սիրտըդ, ո՛վ հայ աղջիկ,
 Ես երջանիկ քեզ կ'անեմ,
 Գոհարի մէջ կը փաթաթեմ,
 Կանանոցըս կը տանիմ,
 Գիշեր ցորեկ խունկ հալունէներ
 Քու առջևը կը ծըխեն,
 Վարդաջրի շատրուաններ
 Ոտքերուդ տակ կը բրդխին:
 Ձեռն անշատիր դու իմ գրկէն
 Ձեմ համբուրով արբեցած,
 Սեռնաժիշտներ քու ակնարկին
 Կը դիտեն միշտ սարսեցած:

Աղջիկն

Ձէ՛, Պարս փեսայ, այդ բաներուն
 Երբեք ես չեմ ակտորժալ
 Քու այդ ամէն երջանկութիւնն
 Թո՛ղ վայելէ քո գօզալ:

Փեսայն

Տուր ինձ սիրտըդ, ով հայ աղջիկ,
 Ես երջանիկ քեզ կ'անեմ,
 Շինիօն, ռօթօնտ, մանթօ, թոռնիւռ

Քեզմէն անպակաս կ'անեմ
 Տօն օրերը, կէս օրէն յետ,
 Ուղիղ կ'եթեաս Բաշ-Մարի՛ւ,
 Կուշտ կը պարես Թանըլա՛ն, քանքան
 Վա՛լս, Մազուրքա ու քատրի՛ւ
 Ուրախ կ'անցնի մանկութիւնըդ,
 Կ'սպրիս ինչպէս Թիթեռնիկ,
 Դարձուր երեսդ հայութենէ՛,
 Ապրէ՛ մեզ պէս երջանիկ:

Աղջիկն

Գաղղիացի՛, այդպէս կ'եմք ին
 Հայ աղջկունք սէր չունին,
 Կեանքի այդքան մեծ բարիքն
 Հասցուր դու քու մամղէլին:

Փեսայն

Տո՛ւր ինձ սիրտըդ, ո՛վ հայ աղջիկ,
 Ես երջանիկ քեզ կ'անեմ,
 Երջիկ, ապուխտ ու գարեջուր,
 Բերնէդ անպակաս կ'անեմ.
 Իմ տան մէջը դու կը լինես
 Իսկական մայր, տանտիկին,
 Ամբողջ օրը վափլի կ'եփես,
 Ծիծ կուտաս քու զառակին,
 Պահարանըդ ու արնտուկըդ

Կը լեցնեմ հոխ աւարով
Գաղղիայէն գողցած թաւնած
Արծաթեղէն իրերով,

Աղջիկն

Թեւեթօն փեսայ այդպէս կեանքին
Շա ախորժակ, սէր չունիմ,
Այդ խոստացած քու բարիքին,
Հասցուր դու քու ֆրէյլէնին 1)

5

Փեսայն

Ձեռքդ ինձ տուր, իմ նազելի,
Թողնենք այս նոր խոստատան
Հայոց ազգիս — գաղթէնք դէպի
Վանը — մեր բնակարան,
Այստեղ թէ եւ մեզ չի մնում
Անդորրութիւն, կեանք փափուկ,
Գէթ չենք ստիպուիլ սուրբ զգացմունքը
Պահել սրտի մէջ ծածուկ.
Հայ լինելէ չեմք ամաչիլ.
Անտէր, նմեհ չենք մընակ,
Սէրն օտարին, գարշելի՛ բեռ
Կեղծ ժբախտով չենք մուրալ
Կեանքերնիս կէսն ծառայ եղանք,

1) Աղջիկ:

Գէթ կէսն լինենք մենք հանգիստ:
Տուր ուրեմն ինձ քու ձեռքը,
Թողնենք այս նոր խոստատան
Հայոց ազգիս — գաղթէնք դէպի
Վանը — մեր բնակարան:

Աղջիկն

Ա՛ն իմ ձեռքը, ա՛ն իմ սիրտը,
Հայ պատանի իմ ազգին,
Ձինակից եմ քեզ, ընկեր իմ,
Մինչ քու մէջ կայ հայ ոգին:

ՔԱՄԱՆ-ՔԱԹԻԱՅԻ ԱՅՍ ԲԵՐԹՈՒԱԾԻ ՆԻՒԹԸ ԿԸ ՂՈՂԱ-

ՓԷ ԱՍՐՈՂԱՆԻ ԴԵՆՈՒԵՆԱԼ ՏՈՂԵՐՈՎ ԻԵՐ յՈՐԴՈՐԱԿ ՕՏԱՐ
ՓԵՍԱՅ ԸՆՏՐՈՂ ԿԱՅ ՕՐԻՈՐԴՆԵՐՈՒ:

— «Հայ օրիորդ, կոյս գեղեցիկ, հայ արեւով արեւ
հագած, հայ բուրաստանիդ մէջ բու կուրծքիդ զարդ ծա-
ղիկ կը պակսի, դու կ'այցելես օտարներու պարտեզէն
ներս, քիչ քիչ վաղը դառնացած պիտի ըսես, ափսո՛ս,
ո՛րքան փշոտ է օտարին վարդը:

«Մի՛, մի՛, հայ օրիորդ, դուն բու պապերուդ ցան-
կապատէն դուրս նետուիք, զուր տեղը մի՛ փնտռեր օտար
աւազանին վրայ ցեղիդ պարկեշտութեան ոսկի օղակը:
Ուրեմն մի՛ կնքեր օտարի հետ ամուսնութիւն»:

(«Յառաջ», 3 Յունիս 1937)

Հեռի ինձմէ շաղիփաղփ ծեփծեփումներ, քը-
ծինք կամ անցեալի յուշեր վառ շղարշներով պա-
րուրուած իբր միծարանք Պ. Արշակ Զօպանեանի
գրական նուիրումին: Միայն այս պահուն երեւա-
կայութիւնս որպէս որ եւ է նկարիչ կ'ուրուագծէ
Մաքրուհեան Վարժարանը Պէշիկթաշի, այն սրահն
ուր կը նախագահէր տարեկան քննութիւններու՝
բանաստեղծ Նարպէյ Խորէն Սրբազան, բայց բուն
վարիչը նոյն կրթարանին՝ բարեմոյն աղնուական
մը հոգաբարձու Տրդատ պէյ Տատեան, որ կը
պատուէր զիս, դեռ նորընծայ ուսուցիչս հրաւիրել:

Ընդադոտ կը յիշեմ թէ Մաքրուհեանի այդ-
սրահին մէջ խմբուած ուսանողներու երամէն
խտրտեաշ պատանեկիկ մը ուշադրութեան առար-
կայ էր Նար-Պէյի եւ Տատեանի, երկուքն ալ անոր
մտաւոր գերազանցութեան գիտակ կը թուէին: Ան
էր Արշակ Զօպանեան: Ո՞վ կը գուշակէր թէ յե-
տոյ դարգանալով Կեդրոնականին մէջ, պիտի
բարձրանար եւ ուր ուրեմն տարիներ վերջ պիտի
արժանանար հայ եւ օտար գիտակից հիացողներու
նպաստաւոր վկայութեամբ իր արժանիքներուն,
իրմով մանաւանդ աշխարհի առջեւ ցոլացնելով
հայ տաղանդը:

Այս մասին կը խոսափիմ կրկնութիւններէ,
արդէն ձեռնհաս մտաւորականներ լիովին կատա-
րեցին այս պարտքը անհրաժեշտ ծանօթութիւննե-
րով պատկերացնելով հայ գրականութեան այս
վեթերանը, թուումն մասանց ընելով անոր տքնու-
թիւններուն իբր գրագէտ, բանաստեղծ, ուսուցիչ,
հրապարակագիր, եւայն եւ ի պատիւ կատարած Յո-
բէլինական հանդէս Մայիս 14ին Սորպոնի ամ-
փիթատոնին մէջ արժանի վարձք եղաւ իր նուիր-
ումին, անով ոչ միայն ինք փառաւորուեցաւ, այլ
եւ հայ անունին ընծայուեցաւ միահամուռ դըր-
ուատիք եւ հանդիսական աղագիցներ սիոսիւե-
ցան հեղձով ուրախութեան արտօսք յորդառում:
Արդար է այս խանդավառում, ոչ թէ հայ ան-
հատի մը նուիրուած փառքով, ով որ ալ լույս,
այլ միմիայն աղգին ընծայուած մեծարանքով:
Սակայն հաղար փսոս, որ սեւ օրերու զուգա-
դիպեցաւ այս հանդէս, չէ՞ որ Կովկասի մէջ պար-
զուած չարաշուք հեռանկարը կ'արդիւէր մեզ ա-
մէն բերկրանք: Հայու մտածումն էր մեծահանդէս
սուգ սարքել ժողովրդեան ամէն խաւերու եւ նոյն
իսկ օտար մեր եկեղեցին յարգող կրօնաւորներու
եւ պաշտօնական անձերու մասնակցութեամբ: Ե-
ղերաբախտ Խորէն Ա. անբասիր հովուապետ ար-
ժանի էր միահամուռ յորդանքի, անոր հետ ինչ-
պէս անյիշատակ թողուլ գրագէտ, բանաստեղծ,
մտաւորական ուսաստայ Զօպանեաններ, որոնք դա-

տապաւորութեան անանուն բռնութիւններու, ար-
սոր, բանտ, շնորհադրկում, մահացում, եւայլն,
եւայլն: Էջմիածին եւս այս չորաբաստիկ ճակա-
տագրին նշաւակ: Պ. Արշակ Զօպանեան արժանի
ամէն դովեւտի, բայց իբր ըննադատ չպիտի նե-
րէր իր սրտին՝ ամէն հանդիսական ցոյց, կամ գէթ
քանի մը եօթնեակ յետաձգէր զայն. ալդ ան-
կարելի չէր՝ ինքն ալ խորհած կը թուի նոյնը
երբ կը յայտարարէ թէ ինք համաձայն չէ այս
հանգէսին, բայց ի վերջոյ տեղի տուած է նոյն
խկ աղգին սիրոյն համար, որովհետեւ այս յո-
բելեանով ոչ միայն իր շուրջ խմբեց ազգակից-
ներ, մանաւանդ թէ մեծարժէք ֆրանսացիներ.
անոնք մերիններէն աւելի հայասիրութեամբ
փառաւորեցին մեր աղգը եւ բերկրեցան ազգա-
կիցներ, վստիւով պահ մը ամէն սրտաբեկում եւ
ողբերորում ամէն հոգիներէ բարձրացաւ այս առ-
թիւ աւաւակ մը. կեցցէ Զօպանեան:

Նոյնը հաճոյքով կը կրկնէ Տարեցոյցս եւ
սրտանց կը մաղթէ որ իր նմաններ լաւազոյն
պայմաններով երջանկացած հայ հայրենիքի մէջ
նուիրուին ազգային վրկարար մշակոյթի:

Ս. Գ.

ԶԳԵՍ.— Չուխայն կամ կուսին գիւտը գլացմանց
ամբողջ աշխարհ մը երեսն հանեց, կին իր շրջագլխտին
հետ ծնաւ, յաւսչա Բիտ ան ստուն մըն էր միայն:

Իօտէն Բեւտան

ՍԵՏԱՐԱՆԸ
ՀԱՅԱՍՏԻՐ ԵՒ ՀԱՅԱԴԻՏ ՅՐԱՆՍԱՅԻ
ՀԱՅՐ ՀԻԻԼ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ

Հոգի բարի, Ձեր շրմներ ըստ Սաղմոսեղգուն Աս-
տուծոյ օրհնութեան երգերով կը բացուին, բայց ահա մեր
մեծասքանչ լեզուի բառերն ալ կ'արտացոլան իբր նոր օրհ-
նութիւն, Ձեր հիւրընկալ հայրենիքն ապաստանած հայ
սրտերու խանդավառում Ձեր կրկին հայանպաստ բանա-
խօսութիւններով: Սիրու մկրտութիւն մը այս՝ զոր ամենքս
ընդունեցինք Ձեր հոգեկան սրբանուէր աւագանէն, բաղցր
շնորհներով լեցուն:

Ո՞ր էր Դուք, բարի հրեշտակ մը արդեօք, եզական
այտնութիւն, բազմադարեան ազգի մը աղէտներուն խոր
կարեկից, իշած էր վերին անմահութեան խորանէն, հրեղէն
բառերով մեր դժխմ մակատագիրն ամօքելու եւ մեր նախ-
նեաց կողմէ սրտաշարժ կտակ մը աւանդելու:

Կը թուի Թէ բրիտանութեան ոգին Ձեր ներաշխար-
հին տիրացած՝ Չեզմով տր յաղմանակ կը կանգնէ իր
սրբութեան եւ Դուք անով զարդարուն՝ մտերմութիւն կ'ըն-
ծայէք մերիններուն, խորենացիի, Ղազար փարպեցիի, Եղի-
շի եւ այլոց եւ զմայլելի խանդով կը հաշակէք հայ մշա-
կոյթ, հայ բաղաբակրութիւն. ի՞նչ վսեմ, ազնուական վկա-
յութիւն, խրախոյս հայորդւոյն, հպարտութիւն անոր, որ-
պէսզի ոգեւորուի ողջունելու վաղուի կեանք բարեբաստիկ:

Շատ ապրիք: Համբոյրներ Ձեր բիւրիցս օրհնուած
սուրբ մակտին:

Ս. Գ.

« Հակառակ Հայոց բազմադարեան պատմութեան, հակառակ անոնց հազարաւոր աղէտներուն, հայկական ախպարը զրեթէ անեղծ մնացած է, այնպէս որ ամէնէն մաքուր արիւն պարունակող ազգութեանց շարքին մէջ պատուաւոր տեղ մը կը գրաւեն Հայերը »:

Ա. Վ. ԵԼԻՍԵՎ, ռուս մարդաբան,
1887 Մարտ 4

Այս վկայութիւնը կուտայ յարգելի գիտուն մը Հայոց իրական արժանիքի մասին. ան գրած է այս նպատակաւ որ տողերը նախ քան մեծ պատերազմի արհաւիրքները, որոնց հաղորդուեցաւ հայ կեանքը մահացու հարուածներով, այդ անօրինակ, անգուն դէպքերու յիշատակը զմեզ կը հալածէ ամէն ժամ. բայց հարկ է սփոփուիլ, գիտնալով թէ որչափ որ մենք տառապանքի դպրոցին աշակերտ՝ բայց անվիատ կրցած ենք միշտ մեր հոգեկան արժէքներ մշակել ամէնէն բարձր աստիճանով: Յետոյ զարմանալի չէ՞ որ հայ, փոքրիկ ազգ, ճակատագրուած ցրուի Ասիոյ ձամբաները պահող բնական ամրոցին ճիշդ սրտին վրայ, ինչպէս կ'ըսէ Փո Հանրի Պորտոյ, որով իր հայրենիքին մէջ եկած ճակատած են դէմ առ դէմ Արեւելի եւ Արեւմուտքի

բոլոր անյագ ցանկութիւնները, բոլոր փառասիրութիւնները: Եւ հակառակ վայրագ ցեղերու դրացնութեան՝ պահած է իր ազգային գոյութիւն կենսալիւ եւ յուսալից, արհամարհելով ամէն վտանգ: Առաջին քրիստոնեայ ազգն է հայն եւ իրաւամբ կ'ըսէ հեղինակ մը բոլոր երեսոյթներէն դատելով թէ « Հայ ազգն աստուածային տեսչութեամբ առաջնորդ ընտրուած է Արեւելի մէջ քրիստոնէութիւն եւ քաղաքակրթութիւն տարածելու »:

Մեր հնագոյն, բայց արդիական ոգով ազգին արժանիքներ հրաշալի են, զոր օր. եթէ մէկը բախտունեցած ըլլար այցելել Անիի աւերակներու խրեակներուն, պիտի տեսնէր զմայլումով հայ հանձարի ճարտարապետական հրաշակերտներ հնութեան մէջ, աշխարհի հիացումն առնինքնող:

Արդ անցնինք նոր ժամանակներու: Ահա տղեկ մը գեղարուեստի կատարը կը բարձրանայ եւ կը գնահատուի օտար երեսելի վարպետներէ իբր հրաշք մանուկ. Բաֆֆինկն էր ան, իր նմաններ հազուաաւիտ են այսքան շողարձակ փայլով: Տեսէք ուրիշ մը, շարժանկարի արտիստ Ռուբէն Մամուլեան, աշխարհի առաջին բեմադրիչ հուշակուած եւ միշտ հրապարակային միահամուռ գովեստներով պատուուած:

Մտէք ֆրանսական բարձրագոյն ուսումնարան մը, ուր սիրուն պատանեակ մը, ուշիմ հայորդին Զարեհ կը գլէ կ'անցնի բազմաթիւ ֆրանսացի ըն-

կերակիցներ. ուսուցիչը կը զարմանայ անոր յաջողութեան եւ կը հարցափորձէ՝ գիտնալու թէ տղան առաջնորդուած է մասնաւոր վարձուած ուսուցչէ մը, ինչպէս ուրիշներ կ'օգտուին այդ եղանակով։ — «Ոչ, կը պատասխանէ Ջարեհ եւ կ'աւելցնէ թէ իր ածուղու ջանքերով միայն յաջողած է»։ Այն ատեն ուսուցիչը կը հետաքրքրուի անոր ազգութեամբ եւ երբ կ'իմանայ թէ հայ է, այն ատեն կը պարզուի անոր յաջողութեան գաղտնիքը։

Ինչ պատիւ մեր ազգին, հրճուանք նոյն պատանեկէն բարի ծնողքին, որոնց հետ պէտք է բաժնենք մեր սէրը եւ համբոյրները այդ մոռացի հայորդիին։

Նոյն յաջողութիւնները Սէվրի Մուրատեան վարժարանի հայ ուսանողութիւնը յաճախ կ'ունենայ, ինչպէս վկայեցին անոնց ֆրանսացի ուսուցիչներ հրապարակաւ։ Ես աւելի Մուրատեան վարժարանով ուրախ եմ, ուր կշտապինդ հայ լեզու կ'իւրացնեն հայ պատանիներ։ Այսպէս դեռ կան շատեր, բայց այսքանը կը բաւէ մեր նոր սերունդը արթնցնելու ազգասիրութեան անուշակ երազանքով։ Սակայն այս ամենուն իրազեկ ըլլալով հանդերձ պէտք է յոխորտանք ի յառաջագունէ մեզ շնորհուած ընտիր ձիրքերով եւ մոռացութեան տանք սրբազան պարտքեր։ Ջանանք զանոնք փոխանցել նորերու իբրեւ ժառանգութիւն, վտանջինք անոնց մեր սրբութիւններ, հայ լեզու, հայ կրօն, հայ պատմութիւն։

Թիւն. Թող մեր ինները չգարպասեն անմտօրէն օտարականներու, բացասական յատկութիւններ բնաւ չցուցադրեն այլ միայն նկարագրի ազնուութիւն, անաղարտ պահելով իրենց հոգիներու սրբարանին մէջ հայութիւն։ Անոր կորուստը ոճիր է աններելի, սարսափը հին սերունդին։

Ս. Գ.

Նոր վկայութիւն արժէքաւոր ազգային հնագետի մը՝ Հայոց յատկութիւններու մասին, որոնցմէ մին է գորգաշինութիւնը. — «Հայոց ձեռք բերած յատկութիւններ մասամբ առհասարակեան կը պարտին, այդ յատկութիւններէն մին է գորգաշինութիւն իբր ազգային ճարտարարուեստ։ Հայոց այս գործունէութեան խորունկ արմատները անցեալին մէջ այլեւս անվիճելի դարձած են։ Իսլամութեան համայնագիտարանը, գիտական յուշարձան, որ կը հրատարակուի գերմաներէն, ֆրանսերէն, անգլիերէն լեզուներով, խառն բառին՝ կը գրէ հետեւեալը. «կարելի է իբր ամբողջ աշխարհի մէջ ամենաբարձր գնահատման արժանացած գորգերու խումբը նկատել հայ գորգերու խումբը, որ Յամբուսի ժամանակաշրջանէն ի վեր չգաղբիր իբր անհունապէս թանկագին բան մը յիշատակուելէ»։

Այսպէս ժամանակակից երեսօնները կը լուսաւորին հազարամեայ անցեալով մը։

Ա. ՍԱԳԻՋԵԱՆ, «Ապագայ» 11 Գեկտ. 1937
(Վերոգրեալը բաղուած է «Հայաստանն եւ Հայերը 1937ի Արուեստահանդէսին մէջ» յոդուածէն)։

(ՆԵՐՍԷՍ ՊԱՏՐԻԱՐԺ ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ, ՄԱՏԹԷՈՍ
ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԻԶՄԻՐԼԵԱՆ, ԳԱՐԵԳԻՆ
ԵՊԻՍԿ. ՍՐՈԻԱՆՁՏԵԱՆՅ)

Անցեալ տարի ունեցանք հարկւրամեակներ, յիսնամեակներ: Այժմ քաղցր է թելադրել Ներսէս Պատրիարքի ծննդեան հարկւրամեակը, յարգանք անոր յիշատակին: Ներսէս ծնած էր 1837 Յունուար 28ին ի Խառաքիւղ եւ վախճանած 1884 Հոկտ. 27ին, որով լրացած է անոր հարկւրամեակը: Անոր կենսագրականը լիուրի կատարած է Օրմանեան իր աղգապատումին Գ. հատորին մէջ այսպէս 16 տարեկան ուսուցիչ, 21 տարեկան վարդապետ, 22 տարեկան աղգալին գործիչ, 24 տարեկան պատրիարքական պատուիրակ, 25 տարեկան եպիսկոպոս, 26 տարեկան կրօն. ժողովի ատենապետ, 37 տարեկան պատրիարք, 47ին կաթողիկոս: Օտեան՝ անոր պերճախօս քարոզներուն եւ դամբանականներուն ակնարկելով ըսած է. Շնորհալի եւ Լամբրոնացի միացեալ: Աւելորդ կրկնութիւն է դրուատալից կեանքի մը նորեր աւելցնել, բաւ է միայն Միւնաս Զերազի արտայայտութեամբ վերջացնել այս քանի մը տողեր.

— «Գեղապանձ էր եւ անձնեայ, սեւ եւ դանդուր մազերով ու մօրուքով, կանոնաւոր քիթով,

լայն եւ կմբեայ ճակատով, թանձր շրթունքներով, խորաթափանց աչքերով, կոպերը ճերմակ պիտակներով շեշտուած էին եւ ձեռները արտասովոր փափկութիւն մը ունէին: Չայնին մէջ մեղր կար, նայուածքին մէջ երկինք: Երբ կանգնէր վեղարը գլխին՝ վեհօրհեան մարմնացում կը դառնան: Իր մշակոյթին տիրական գոյնը տոհմային՝ արեւելեան եւ եւրոպական երանգներով, քաջազմուտ էր հին եւ նոր հայերէնի, հիացում կ'ազդէր իր խօսած թուրքերէնով, արաբ եւ պարսիկ բառերով ճոխացած. կը խօսէր սահուն եւ անթերի ֆրանսերէն մը, զոր գրեթէ ինքնօգնութեամբ ուսած էր: Անկեղծ հաւատացեալ մը ըլլալով, խնամով մշակած էր կրօնական ուսումներ, իբր դարպէտ՝ կրօնական նիւթեր պարունակող գործեր միայն հրատարակեց: Իր աստուածաբանական դասեր մեծ փայլ ունեւին Նուպար-Շահնազարեան վարժարանի, որու հիմնադիրն եղաւ եւ Վարժապետեանի կրթասիրութեան կոթողներէն եղաւ Ղալաթիոյ Կեդրոնականը, որ մահէն երկու տարի ետքը բացուեցաւ եւ իրագործեց իր փայփայած երազը, որպէս բարձրագոյն կրթարան, ազգին նուիրելով մտաւորականներու համաստեղութիւն մը»:

ՄԱՏԹԷՈՍ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԻԶՄԻՐԼԵԱՆ.
— Ծնած 1845 Փետր. 12 Դում-Գաբու (Կ. Պոլիս)
համեստ ընտանիքի դաւակ, մկրտութեան անուն Սիմոն, նախնական ուսումը չափաւոր, բայց միշտ

զարգանալու հետամուտ, նախ ուսուցիչ, յետոյ վարդապետ, ուր ուրեմն բարձրացած մինչեւ կաթողիկոսութիւն, պատկառազու, եղական տիպար Լըջութեան, զինք բնորոշող գլխաւոր գիծը վրձնականութիւն, օժտուած բարձր նկարագրով. իր պատրիարքական շրջանին Պոլսոյ մեծ դեսպաններ խոր համարում ունեցան անոր իմաստուն տեսութիւններէն. Թուրք ազգասէր, ընդունակ չէր շողումելու ժողովրդի անմիտ ցանկութիւններ, ի դաժ բարձրանալու օրերուն Պոլսոյ հայ կեանքը ալէկոծ էր Սասունի կոտորածէն (1884): Երբ ի դաժ բարձրացաւ, յայտարարեց թէ ինք ժողովրդի ներկայացուցիչ է, պաշտպան կանգնեցաւ անոր բռնաբարութեամբ իրաւունքներուն. շահեցաւ երկամէ Դատարիարք տնտեսը, որովհետեւ ոչ երկիւղ, ոչ պարգեւ կասեցուցին անոր ազգանուէր գործունէութիւնը. ցվերջ հաւատարիմ մնաց իր կոչումին. ուր ուրեմն աքսորուեցաւ Երուսաղէմ, ուր ի զո՛ւր ազատասէր ազգակիցներ փախուստ թելադրեցին. բայց ինք մերժեց, չվտանգելու Երուսաղէմի մայրավանքին գոյութիւնը: Վերջապէս աստուածային արդարութիւնը փրկեց զանի: Իր աքսորի վերջին տարին ի թուրքիա Օսմ. Սահմանադրութիւն հրատարակուեցաւ եւ Իզմիրլեան անօրինակ յաղթանակով, ապացոյց իր ժողովրդականութեան վերադարձաւ Պոլիս. ընտրուեցաւ պատրիարք, յետոյ կաթողիկոս 1909 Սեպտ. 13ին, վախճանեցաւ 1910 Դեկտ. 10ին:

Ահա եկեղեցական մը, բացառիկ անհատականութիւն, իրաւունքներու համար մարտնչող, որու պատկերը կարծես կը նոյնանայ Հռոմի Ս. Բիէռ-Օ. Լիոնի եկեղեցւոյ մէջ կանգնուած Միքէլ-Անճէլոյի Մովսէսին հետ, ինչպէս նկարագրած է Ա. Ահարոնեան, ահա մի քանի տողեր նոյնէն. — «Մովսէս անապատների իշխան, դարերի խաւարից դուրս խոյացած, ցցուած է իր իշխանական եւ մարգարէական բոլոր վեհութեամբ: Դա մի հովիւ է, միեւնոյն ժամանակ մի մարգաթէ, մի դատաւոր, մի արքայ: Ամբողջ հրէութիւնն է աննկուն, անխորտակելի, որ քաշ է տալիս իր գոյութիւնը կեանքի անապատներում: Երբ ձգմարիտ է որ մի մարդ կարող է իր մէջ մարմնացնել մի ամբողջ ժողովուրդ, նրա հոգին, նրա բոլոր առաքինութիւններն ու թերութիւնները, պայքարող եւանդն եւ անընդհեղի կամքը գոյութեան կռուի մէջ: Երկաթէ ուղին հարթելու, մէջտեղից վերցնել արգելքներ՝ վերագոյն նպատակին հասնելու, ապա կարելի է ասել որ Միքէլ-Անճէլոյ դռն է Մովսէսի մէջ այդ ամէնը»:

ԳԱՐԵԳԻՆ ԵՊԻՍԿ ՍՐՈՒԱՆՉՏԵԱՆՅ.— (1840-1899) Յարգ յիշածս զոյգ եկեղեցականներ Պոլիս ծնած, բայց Սրուանձտեանց բնաշխարհի ծնունդ, անոր սիրով թուի առաւ դէպի հայ դրական համաստեղութիւն: Վարդապայ վանքի միաբան, աշակերտ Խրմեան Հայրիկի, բանաստեղծ

Հայրենի սրբութիւնն ներշնչուած, այդ սրբութիւն աւանդեց ազգին՝ Հայրենաշունչ գործերով, ճամբորդեւելով Հայրենի երկիրներ. հաւաքեց ինչ որ գլխաւ երկրին, ժողովրդեան բարքերուն, սովորոյթ, հնութիւն, նորութիւն, տեղագրութիւն, աւանդութեանց, անգիր դպրութեանց նշխարներ, դարերով թաքուն մնացած ազգային յիշատակարաններու արձանագրութիւն, սրբազան վայրերու, դամբարաններու յիշատակութիւն, կիսակործան տաճարներ, ձեռագիր մատենաներ, աղբիւր մեր հին պատմութեան: Այս ամէնը ամփոփեց հատորներու մէջ, որոնք են Գրոց-բոց, Հնոց-նորոց, Մանանայ, Թորոս աղբար (երկհատոր) եւ Համով-հոտով: Այս ամէնը ջերմ ընդունելութեան արժանացած եւ անոր գլուխ գործոցը, Համով-հոտով Բզմիրեան գրական մրցանակով վարձատրուեցաւ:

Սրբանմտեանց թէեւ օտար լեզուի անհմտութեանց իր գրիչը բացառիկ հրապոյր ունէր, Հայաստանի այս եկեղեցականը նոր Ալիշան մը եղաւ որու յոբելեանի առթիւ ուղղած շնորհաւորական հեռագիրը գերադանցեց Նար պէյի, Օրմանեանի, առաջնակարգ եկեղեցականներու հեռագիրներէն:

Ահա փոքր ճաշակ մը իրմէ՝ Նարեկացւոյ եւ Շնորհալուոյ դամբաններու իր այցին առթիւ: Առաջնոյն համար կը բացագանչէ.

— « Հողը սուրբ, Զուրը սուրբ, քարը սուրբ, խոտը սուրբ, ծառը սուրբ, օգը սուրբ, արեւը սուրբ,

ամենայն ինչ սուրբ է տեղւոյս. ամենուն դպեր է Սուրբ Նարեկացւոյն ձեռքը, ոտքը, շունչը, հառաչանքն, օրհնանքը »:

Իսկ երկրորդին համար իր կարօտը կը յայտնէ այսպէս.

— « Ո՛վ իմ պաշտելի Շնորհալուոյ օրհնուած եւ օրհնած, աղօթած եւ երգած տեղ, տեսարան եւ հանդիսարան...: Այժմ կ'զգամ թէ մարդ ո՛ր աստիճան յափշտակութեան մէջ կը գտնուի, երբ իր ամէնէն աւելի սիրածին հանգիպի, քարերու գլուխը քարացած մնացեր եմ, ապա գետին թաւալեցայ երեսացս վրայ, կը փարիմ, կը գրկեմ, կը պագնեմ, կը սթափիմ եւ այլ աչերս չվերցուցի երկինք, երկնքէն բարձր փառք մը գտած էի: Աչքս ի ծովս, միշտ ի ծովս, շէշտ ի ծովս... »:

« Գիշերն անքուն անցուցինք, արշալոյսին նաւ նստեցանք կղզին երթալու, աւա՛ղ աչերուս, սեւ եւ սպիտակ քարեր ցերեւցան՝ խաբխաւեալ որմունք եւեթ կան... »:

« Համբոյ՛ր քարերուն, հա՛րբոյ՛ր փլատակաց վրայ բուսած խոտերուն: Լուսատիպ մը պէտք էր ձեռք այս պաշուն սոյն աստուածաբնակ աւերակին եւ աստուածարեալ ծովկիկն տխուր եւ վսեմ տեպիլն տպէր, պատկեր, զոր աւելի կը կենդանացնէր արեւու ծագման քրքոյշ ճառագայթն եւ լերանց ու ծառոց ստուերները կը կիսէր երկնափայլ ծովուն բիւրեղեայ ծոցոյն մէջ »:

Այստեղ յուշիկ մը Սրուանծտեանցի բնածին պատրաստարանութենէ իբր վերջարան:

Սոլորութիւն էր ի Կ. Պոլիս Պէպէքի Ռօպէրթ Գոյէժի տարեկան հանդէպն՝ աշակերտներու ազգակից եկեղեցականներ կը հրաւիրուէին իբրեւ ներկայացուցիչ իրենց պատրիարքարաններու: Այսպէս հայ, յոյն, պուլլար կղերականներ կուգային եւ կարգաւ կը ճառախօսէին իրենց ազգային լեզուներով եւ երբ հայ կրօնաւորը բեմ բարձրացաւ, հանդիսատարի լեղափոխեց, ան հայ լեզուով յաղթանակ շահեցաւ: Ներկայ հայ հանդիսականներ եւ շրջանաւարտ հայ երկտասարդներ ոգևորուած ազգային պարծանքով որոտազին ծափահարեցին, խօսողը Սրուանծտեանցն էր, որ այսպէս սկսաւ. «Եկե՛ք եմ Սրբազան Պատրիարքի ողջոյններն հաղորդելու այս մեծ հաստատութեան վարիչ մարմնոյն եւ կ'օրհնեմ այն երկիր՝ որու դրօշակն աստղերն պայծառ» եւայլն: Ինչ փափուկ դրուատիք Ամբիկեան մեծ ազգին, մանաւանդ ի՛նչ ցնձազին ժամանակաշրջան Պոլսոյ կեանքին:

Իցիւ վասպուրականի Շալրենակցականը նախածնունդին ստանձնէր անմահ Սրուանծտեանցի գործերը հրատարակելու, որոնց ընթերցումով պատկերացած հայրենիքը այսօր Թէեւ աներ, բայց աւնով կրկին կը կենդանանայ: Շալրիկը ունեցաւ իր գործերուն մեկեւնաս բարեխառակ Պատրիկ կիւլպէնկեան, Սրուանծտեանց Թող բախտաւորութիւն վասպուրականի հայրենակցականով: Ս. Գ.

ՈՒՐԱԽ ԽԱՊՐԻԿՆԵՐ

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍՍԻՈՐԻԶ ԵԵԵՂԵՅԻ Ի ՊՈԼԷՆՈՍ ԱՅՐԷՍ.— Պ. Հրանտ Նիքոթեանի բարերարութեամբ կանգնուած այս եկեղեցւոյ օծումը կատարուած է Յունիս 19ին: Ներկայ գլխունուած են տեղւոյն օրթոդոքս եկեղեցիներու հոգեւոր պետեր (ռուս, յոյն, ասորի), հայ աւետարանական համայնքի վերապատուելին, կառավարական ներկայացուցիչներ: Եկեղեցական կարգադրութիւնը տպւորիչ եղած է, երբ դպիրներ առաջնորդութեամբ հայ արիններու ձեռքերնին ձիթենիի եւ արմաւենիի ձիւղեր խորհրդարանէն մուտք կը գործեն տաճար ընկերակցութեամբ ռուս կղերիկ եւ Անտիոքի քահանային՝ պատշաճ զգեստաւորութեամբ: Եկեղեցւոյ բոլոր խաչերն օծուելէ եւ օրհնուելէ վերջ Տ. Յովհաննէս Աւագ քահանայ Ամիրենց կը կարդայ Կաթող. Պատուիրակի օրհնութեան գիրը բարերար Պ. Հրանտ Նիքոթեանի ուղղուած, որու ի պատասխան նուիրատուն բեմ բարձրանալով կը խօսի, վերջացնելով այսպէս. «Այս շէնքը այլեւս իմս չէ, այլ ձեք ամենուն, հայ Ժողովուրդին որ եւ խորհրդանիշ մըն է համերաշխութեան եւ համագործակցութեան ոգիին, այս է անկեղծ փափաքս միշտ եւ յաւիտեան»:

Ասկէ վերջ Սրբազանը կը շնորհակարտ բարեւ

բարը, համբուրելով անոր ձակատը, շնորհակալ ըլ-
լալով անոր բարի ոգւոյն, նաեւ իր շնորհակալու-
թեան մէջ կը յիշէ նոյնպէս Պ. Իսրայէլ Արա-
ւան՝ անոր տաճարին կառուցման մէջ մասնագի-
տակարն աշխատութեանց, նաեւ պետական ներկա-
յացուցիչներու, խօսեցան նոյնպէս օտար կղերա-
կաններ:

Օծման աւարտումին օտար հիւրեր կը մեկնին
եւ Ս. Պատարագը կը սկսի, որու միջոցին Սրբա-
զանը կը քարոզէ նիւթ ունենալով հայ եկեղեց-
ւոյ դերը երէկ եւ այսօր վերջացնելով եղբայրա-
սիրութեան յորդորներով: Օծման առթիւ գրքոյկ
մը հեղինակած էր Սրբազանը. «Հայ ազգը եւ
Հայաստանայց եկեղեցին», որու սպաներէն օրի-
նակներ օտար հիւրերու նուիրուեցան: Վերջապէս
հոգեւորական հարսանք մը՝ այս օծման արարո-
ղութիւն եւ հոծ բաղմութիւն մը կարգապահ եւ
եքկեղանօր վայելած է զայն: Այսպէս հայ եկեղեց-
ւոյ անկախութեան դրօշակը ծալ ծալ օտար հորի-
զոններ փայլած է:

Պուէնոս-Այրեսի օծման յաղթանակին մէջ
բացի գլխաւորներէն դեր ունեցած են նոյնպէս
Հ. Մ. Ը. Մ. Եւ, Հայ արիւնք, որոնց հետ պէտք է
յիշել քնքոյշ օրիորդներ օծման յիշատակի շքա-
նշաններ ցրուող:

ԴՊՐՈՅ ԵՒ ՄԱՏՈՒՌ Ի ԿԷՏԱՐԷՖ (Սու-
տան).— Նոյնտեղ փոքրաթիւ հայ գաղութ մը,

հազիւ 20 տուն (մօտ 100 հոգի) խորհած է հիմ-
նել դպրոց եւ մատուռ գլխաւորութեամբ ազգա-
սէր Պ. Յիւլիպ Գալիաքեանի, որ լաւ դերք շա-
հած է եւ կ'օգնեալէ ազգակիցներու: Յիշեալին
ջանքով Սուտանի կառավարիչը նուիրած է 1200
քռ. մէթր տարածութեամբ գետին դպրոցի հա-
մար, որ հիմնուած է արդէն եւ բացումը կատար-
ուած է Մայիսին եւ կը պարունակէ գիտակից ան-
դամներու հոգաբարձութեամբ եւ ուսուցիչ Պ.
Յովսէփ Թըզըրեանի տեսչութեամբ: Այս դպրոցը
կառուցուած է Պ. Յիւլիպ Գալիաքեանի վեհանձն
նուիրատուութեամբ, նոյնպէս գաղութին բոլոր
անդամներու օգնականութեամբ եւ կը ներկայանայ
լաւագոյն ազգային սեփականութիւն՝ պատուաբեր
յաչս օտարաց: Պ. Յիւլիպ գնած է նաեւ ընդար-
ձակ դետին վարժարանին դիմացը, ուր պիտի բարձ-
րանայ մատուռ, առաջին հոյ սրբավայր Սուտանի:
Երուսաղէմի Պատրիարք Տ. Թորգոմ Ս. Արքեպի-
յանձնարարութեամբ մատրան յատկադիծը կը
պատրաստուի այժմ յԵգիպտոս ձեռնհաս հայ ծառ-
տարապետի մը կողմէ. անշուշտ ցարդ լրացած
պէտք է ըլլայ:

ԵԿԵՂԵՑԱՇԷՆ ԲԱՐԵՐԱՐ ՄԸ Ի ՊՐԱ-
ՉԻԼԻԱ.— Նա է Ռըզգայա ձորճի սուրիաչայ, ո-
րու մասին անցեալ տարուան տեղեկութիւններս կը
լրացնեմ շնորհիւ Պրազիլիոյ հոգեւոր հովիւ Տ.
Գաբրիէլ քահանայ Սամուէլեանի, որ հաղորդած

էր պէտք եղածը նոյն տեղը լըյս տեսած կայծ
թերթիկով, ուր յիշեալ քաջանան մանրամասնած
էր բարերարին ազգասիրութիւններ թէ ինչպէս
1925ին համազգային ողէտէն հոն ազատամանած
դժբախտներու կարուանին մատուցած բարեքնիրը,
ընակարան, ապրուստ, եւայլն. այժմ եւս կանգնած
է հոյակապ եկեղեցի, Ս. Գեորգ Սան Բաուլօ, անկէ
առաջ իր շէնքերէն մին տրամագրած է իբր սըր-
բավայր:

Ս.ՍՈՂԻԿ Վ.ԱՐԴԱՊԵՏ ՂԱԶԱՐԵԱՆ, այցե-
լու հովիւ ի Խարպին.— Ս. Երուսաղէմ իր նորըն-
ծաներէն Ստողիկ վարդապետի առաքումով Խար-
պին եւ շրջակաները իմաստուն տնօրինութիւնը
ըրած է: Ստողիկներ հայ ժողովրդին հոգեկան ծա-
րաւը կը յաղեցնեն, որով կը պահպանուի աղբիւն
գոյութիւնը: Իցի՛ւ շատ կողմերու համար ծաւալէր
այս փրկարար շարժումը, ինչպէս կը խորհի Երուսա-
ղէմ ալ: Շատ կողմերու համար այս պէտքը կը
շեշտուի. չեթանք հեռուն, ոչոք Յրանսայի մօտ
Մարշը, Աւթէրի, Թոնուզ, Միջերկրականի մէջ
Հոռոս կղզին, ուր ազատամանած են պատուակաս
հայորդիներ, դուրի եկեղեցական հանդէսներէ, դեռ
զանց կ'ընենք յիշել եւրոպական երկիրներ Լիհտա-
տան, Հունդարեա, Չէխօսլաւաքիա եւն:

Ուրախ ենք որ Փարիզու բեմը ունեցաւ արժա-
նաւոր եկեղեցական մը Տիրան Վ. Ներսոյեան, բարե-
յիշատակ Դուրեան Պատրիարքի սաղիմական նախըն

ծայ աշակերտ, յետոյ Լոնտոն աւարտած իր ուսումը:
Այսպիսիներու պէտք ունի Երուսաղէմի տթոռն ալ
իբր բացառիկ կեդրոն հայ նուիրապետութեան:
Բայց Երուսաղէմ չամփոփուի իր պատեանին մէջ,
այլ հեռուն կը սիւսէ իր բարեքնիրը, այսպէս
հարաւային Յրանսայի թեմը ունեցաւ առաջնորդ-
ական փոխանորդ արժէքաւոր եկեղեցական մը
Զգօն Վ. Տէր Յակոբեան, նոյնպէս Սեւանիկ
Թրակիոյ փոխանորդ Յուսիկ Վ. Աւետիսեան, նոյն
իսկ Ամերիկա:

ԱԶԳԱՅԻՆ ՈՂԻ.— Այս խորագրով Պ. Ն. Աղա-
մալեան ուշադիր դիտող հրատարակած էր գրութիւն մը
«Յառաջ»ի մէջ (7 Սեպտ. 1937), փարիզեան ցուցահան-
դեսին մէջ Զուիցերական տաղաւարին վերնայարկը, մէկ
մէծէ անլի մեծ գունաւոր կտաւի մասին, որ կը ներկա-
յացնէր Տիրամայրը ոտքի կանգնած, գիրկը Յիսուս ման-
կիկը, տակը Ս. ընտանիք արձանագրուած խոշոր հայ
տառերով. արժէքաւոր ձեռարուեստ, մասնաւոր տեղ զե-
տեղուած շատ մը զուիցերական ձեռարուեստներու կար-
գին, շատերու ուշադրութեան առարկայ, ի՛նչ պատիւ
մեզ: Պ. Ն. Աղամալեանի հիացումը արդար է, որով յա-
ռած մնացած է մեր մեծասքանչ լեզուի բառերուն:

Հետաքրքրուած այս ազգասէր հայ տիկնոջ ինքնու-
թեամբ, կը փութամ ընթերցողներս գիտակից ընել անոր
մասին քաղած տեղեկութիւններու, ազդուած մանաւանդ
անոր յաղմանակէն: Ան կը կոչուի Տիկին Թագուհի Պէլը
Զօրեան, դուստր դաստիարակուհի Տիկին Զօրեանի, մայր

Եւ աղջիկ եկած են Զուիցերիա 1914 Յունիս 9ին, մայրիկը հետեւելու համալսարանական ընթացքի ի ժրնէվ եւ աղ-
ջիկը ի ընէ նկարչական հակումով մտած է գեղարուեստից
վարժարան: Մեծ պատերազմին հայրենիք վերադարձ ար-
գելուամ ըլլալով, տարիներով մնացած են Զուիցերիա,
հայ շրջանակէ հեռու, ընդունուած է Թագուհին տեղական
գեղարուեստական ընկերութիւններէ իբր գովեցերական ար-
ուեստագէտ հայ ծագումով. ասով եւրոպական շրջանի մէջ
իր աշխատանքով անուն շահած է, իսկ իր հայ շրջանակն
եղած են հայ որբեր եւ Թշուառներ, անոնց կարեկից՝ զգա-
ցած է Թէ փոքորկի աղէտներէ դուրս նետուածներ են ա-
նոնք: Անշուշտ ազնիւ Տիկինը գիտէ Թէ այդ փոքորկիներ
յետոյ շատ անգամ մ'Ենդորտին վրայ կը ցուցադրեն նկար
հրապուրէի ծիածաններու, իր նմաններ անոնցմէ են, փո-
քորկի սարսափը անհետացնող, ուրախութիւն ազգին:

Առաջին անգամ չէ որ իր նկարներ Արուեստախան-
դէսի մէջ փայլած են, շատ մը արուեստահանդէսներու
մէջ փառք շահած եւ մրցանակի արժանացած, զորք ման-
րամասնել զանց ընել կրսոթպուլիմ տեղոյ անձկութեամբ,
բաւ է նկատել զանի եզակի ոգով ազգասէր մեծանուն
հայուհի, սիրով իր լեզուին, իր եկեղեցիին, որու համար
տաճած սիրով շնորհապարտ կ'զգայ զինք ժընէվի եկեղե-
ցասիրաց միութեան, որու շնորհիւ տարին քանիցս Ս. Պա-
տարագի կ'արժանանայ: Այսպիսիներ անհրաժեշտ է ծա-
նօթացողուն հայ բարձր շրջանակներէ, ի հարկին գեղար-
ուեստական յանձնարարութիւններով իբր քաջալեր հայ տա-
ղանդին:

Թէ՛ՀՐԱՆԻ ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻՆ.— Ապրիլ 10ին
Թէհրանի մէջ կատարուած է հիմնադրութիւնը Հայոց Ս.
Աստուածածին եկեղեցիին:

Յայտնի բարեգործ Պ. Ռոման Իսան, յաւերժացնելու
համար իր մօր յիշատակը, Թէհրանի մէջ շուրջ 20.000
հայերու կրօնական պէտքին համար 70.000 Թուման կամ
գրեթէ մէկ միլիոն ֆր. Ֆրանք նուիրած է հայկական ոճով
փառայեղ եկեղեցիի կառուցման:

Յիշեալը ծնած է Դաղստանի Թէմիրխանշուրա քաղա-
քը 1890ին, օտուած մեծ նախածնունդեամբ վարած է
տնտեսական, առեւտրական ձեռնարկներ եւ կատարած է
շատ բարեգործութիւններ. անոնց կոթողն է այժմ այս սըր-
բավայր յիշատակ իր վառվառէ մայրիկին:

ԼԵՒՈՆ ՊԱՊԱՅԵԱՆԻ ԿՏԱԿԸ.— Տարեցոյցիս
1932 տարւոյն մէջ արձանագրուած է Պ. Լեւոն Պապայ-
եանի (Գանատա) Թորոնթոյէ 8:) մղոն հեռու Սէնտ Գա-
մէրէի մէջ, ուր 200ի չափ հայ գաղութ գոյութիւն ունի,
Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ հաստատութեան նպաս-
տած է 6500 տուար նուիրելով: Ամբողջ ծախսը 15.000
տուար եղած է, որու մնացեալ մասը հանգանակուած հա-
յերէ եւ գանատացիներէ: Այս անգամ ալ Պ. Լեւոն իր
ազգասիրութեան ապացոյց՝ կտակած է Հ. Բ. Ը. Միու-
թեան կարեւոր գումար մը, հասոյթը յատկացնելու հետեւ-
եալ նպատակներու.— Երուսաղէմի, Անթիլիասի եւ կամ
Ամերիկայի մէջ հայ եկեղեցականներու պատրաստութեան,
ծեր եւ հիւանդ հոգեւորականներու եւ ազգային մշակներու
օգնութեան, կրօնագիտական եւ բարոյախօսական եւ բըր-

քերու հրատարակութեան անգղիական սերունդին ազգ-
գիտակցութեան:

ԿՏԱԿ ՄԸՆ ԱԼ.— Սթենլէն գրուած «Ջարթօնը»-ի.-
իզմըցի Պ. Արամ Շիրինեան՝ որ առեւտրական գործով
Բրալա (Չիլոսլալաքիա) հաստատուած է, յատուկ կտա-
կադրով իր հարստութեան մէկ չորրորդ մասը կտակած է
Բարեգործականի, իսկ մնացեալ երեք չորրորդ մասը գանա-
զան նպատակներու եւ հաստատութեանց: Կտակակատար
կարգուած է Բարեգործականը: Պ. Շիրինեանի հարստութիւնը
կը բաղկանայ անշարժ կալուածէ, ապրանքէ (գորգ), պատ-
րաստ դրամէ եւն: Բարեգործականի բաժինը կ'ենթադրուի
3800 անգլ. ոսկի:

ԱՅԼ ԲԱՐԵՍԻՐՈՒԹԻԻՆ.— Տէր եւ Տիկին Ղազա-
րոս Մերկէրեան **2000** անգլ. ոսկւոյ կտակ մը ըրած են
Ինպաստ Պէյրուսի ազգային բուժարանին, գործադրելի ի-
րենց մահէն վերջ. գումարը այժմ պահ դրուած է հնդկա-
կան դրամատան մը մէջ եւ կը բաղկանայ **23616** բիւրի
8 սէնթ, կտակագիրը արդէն պատրաստուած է եւ պաշտո-
նական ըլլոր գործողութիւններն աւարտած:

Վ. ԽՕՐԱՍԱՆՃԵԱՆ.— Երանօս բարեսէր եւ եկե-
ղեցաշէն բարերար Մարտիրոս Սքրոց Թարգմանչաց եկե-
ղեցոյն, ընտիր բաղարացի Պրիւքսէի, Պելժիան իր երկ-
րորդ հայրենիք համարելով, յաջողած է դիւրը եւ պա-
տիւ շահիլ եւ արժանացած Պելժիոյ ազգ. ամենաբարձր
պատուանշանին (*Ordre de Leopold*) Ալպէս Ա. Թագա-
ւորին կենդանութեան եւ իր իսկ Յելադրութեամբ կազմուած
է *Ordre de Leopold* ընկերակցութիւնը, որու կրնան ան-

դամակցիլ միայն անոնք, որ շնորհիւ երկրին մատուցած
ծառայութեանց՝ նոյն պատուանշանին արժանացած են, ինչ-
պէս Վ. Խօրասանեան **1922**էն ի վեր:

Այժմ նոյն ընկերակցութեան հաւաքատեղի մը պէտք
ըլլալուն Պ. Խօրասանեան ինքնաբերաբար ստանձնած է
այս նպատակին նուիրել շէնք մը ներքին յարդարով եւ
կահաւորով, Պրիւքսէի կեդրոն մէկ հրապարակին վրայ:
Բացումը աշնան սկիզբի կատարուի:

Հոս կը յիշեմ այս տարի Պոլիս վախճանեալ Սերուրէ
Պոյանեանը Վ. Խօրասանեանի նման երկամի վաճառ-
կան ընկերակցութեամբ Պ. Արամիւս Արէլեանի, երկուքն
ալ ազնիւ, բարեսէր: Նոյն Սերուրէն գրած էր առթիւ մը.
«Պալ երկամներու բով տաք սրտեր կը բաբախեն», իրենց
ակնարկութիւն: Այս խօսքը կը պատշաճի նաեւ Պ. Վ. Խօ-
րասանեանի:

ԱՂՔԱՍԱԽՆԱՄ Ի ՎԱՐՇԱԽԱ, — Փետրուարին ի
վարշաւա կը հիմնուի աղքատախնամ մը, Թեւ տեղւոյն
հայ գաղութը չունի կարօտներ: **7—8** հայրենակիցներ իրենց
մէջ կը հաւաքեն **4000** ֆրանք իւր պահեստ: Միեւնոյն ա-
տեն արձանագրուելով ամսական վճարման ժողատրապէս
7=800 ֆր.:

Որչափ որ այս նիւթական մասը գոհացուցիչ է. բայց
բարոյական մասը ցաւալի: Հոն ազգային կեանք չկայ, ոչ
մէկ հաւաքոյթ, երեկոյթ, հանդէս, սգահանդէս, եւայլն.
պէտք է հետաքրքրուիլ ազգային կեանքով, նպաստել ազգա-
յին կարիքներու ամեն կողմ եւ այսպէս ազգի սէր վառ պա-
հել:

ԳՆԱՀԱՏԱՆՔ ՀԱՅ ԳԻՏՆԱԿԱՆԻՆ.— Ֆրանսայի աստեղագիտական ընկերութիւնը, որու հիմնադիրն է Քամիլ Ֆլամառիօն, իր մէկ նիստին մէջ մասնաւոր շքանշաններ Եւ իր տասնեակ մը անդամներուն, որոնց կարգին եւ հայ աստեղագէտ Պ. Լեւոն Ասատուրեանին։ Յիշեալ գիտունը տարիներէ ի վեր կ'աշխատի տիեզերքի կազմութեան նոր տեսութիւն մը ապացուցանելու։ Եւրոպացի եւ Ամերիկացի գիտուններ վերջերս սկսան կասկած յայտնել Կոպէռնիկի դրութեան մասին, այսինքն թէ աշխարհը չէ որ կը դառնայ արեւին շուրջ, այլ ընդհակառակը։ Պ. Ասատուրեան այդ կարծիքը յայտնած է 27 տարի առաջ պոլսական թերթի մը մէջ, նոյնը կրկնած է Լոնտոնէն, գրելով Ֆրանսայի աստեղագիտական ընկերութեան (տեսնել *L'Astronomie, Juin 1911*), խնդր փարիզ գալով աւելի մանրամասնած է, իսկ 1934-ի եկտ. 5-ի նիստին մէջ Տիկին Քամիլ Ֆլամառիօն ժողովին ներկայացուցած է Պ. Ասատուրեանի տեսութիւնը տիեզերքի կազմութեան նկատմամբ։

Պ. Ասատուրեան կը շարունակէ իր աշխատանքը հակառակ դժուարին պայմաններու, կը յուսայ գլուխ հանել զայն եւ ստանալ նիւթական կարեւոր մրցանակ, ինչպէս արդէն խոստացուած է։ Բայց մինչ այդ՝ պէտք ունի նիւթական քաջալերի ապրելու համար։ Շատ ցաւալի է որ Պ. Լ. Ասատուրեան գիտութեան պարծանք նկատուած, բայց անտես կը մնայ մերիներէն, չէ մտածուած իր արժանիքը գնահատել ազգային հաւաքոյթ մը սարքելով եւ այդ առթիւ քաջալերիչ նուիրատուութիւն մը ընելով իրեն։

ՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԻ ՄԸ ԳԻՒՏԸ.— Փարիզ բնակող երիտասարդ մը, Պ. Անդրանիկ Գարակէօզեան, բնիկ Մարշգուանցի, առանց մեքենագիտական դպրոց յաճախած ըլլալու, այլ միայն աշխատած ըլլալով Ռընօ գործարանը՝ յաջողած է շինել կղզանք մը, որու առաւելութիւնն աշն է որ բանալի չունի, այլ գծիկներ որոնց մեքենականութիւնը գիտցողը կրնայ բանալ։ Կղզանքը մասնաւորաբար յարմարութիւններ ունի գանձարկղներու, բայց կղզանքը ուրիշներ ալ ունի, որոնք յարմարութիւն կը ներկայացնեն ինքնաշարժներու։ Գնահատուած է ճարտարագէտներէ։

ՈՒՐԻՇ ԳԻՒՏ ՄԸՆ ԱԼ.— Աղեքսանդրէայէն փարիզ փոխադրուած Պ. Հայկ Պետիկեան, արհեստով մեքենագէտ, կարեւոր գիւտ մը ըրած է վերջերս, մեքենագիտական տեսակետով շատ կարեւոր։ Պետական եւ պաշտօնական հաստատութիւններ մասնագէտ-ճարտարագէտներու միջոցաւ համոզուեցան թէ այս գիւտը ընդհանրապէս պէտք է ձեռնարկներ կատարէ արտօնութիւն ստանալու. զայն ստացած է Պ. Պետիկեան Մայիս 7-ին։ Դիւտը մեծ արժէք կը ներկայացնէ ինքնաշարժի յառաջդիմութեան տեսակետով։ Գիւտին էութիւնն հետեւեալն է.— Մօթէօրը մարել մասնաւոր սակայն պարզ գործիքով մը, որ ինքնաշարժին արագութիւնը կը կրկնապատկէ մօտաւորապէս 30 առ հարիւր թանսի ինչպիսիւնեամբ։ Այս գիւտին շնորհիւ ինքնաշարժի մօթէօրի մը ոչ միայն փխտոնները եւ սուփափները մըշտապէս մաքուր կը մնան, այլ եւ ինքնաշարժը գործածութեան կը դրուի պարզ քարիւղով առանց որ եւ է խառնուրդի։

ԱՐՁԱԳԱՆԻ.— Այս վերնագրին տակ. «Յառաջ»-ի մէջ խօսուած է մարմնակրթանքի նուիրուած պարբերաթեր. Թի մէջ (*Culture Physique*) Պ. Գ. Ճօլօեանի հրատարակած յօդուածի մասին, եզրիպտոսի հայ եւ ֆրանսական վարժաբաններու մարզանքի ուսուցիչ Պ. Արարատ Քրիստեանի նկատմամբ: Յիշեալը եղբորորդին է նահատակ մարզիկ Շաւարշ Քրիստեանի, ըստ տարիէ ի վեր մարզանքի ուսուցչութիւնն իրեն ասպարէզ ընտրած է եւ կը շարունակէ հօրեղոր գործը տարբեր պայմաններով: Նոյն Թերթը հրատարակած է նաեւ Պ. Արարատի լուսանկարին հետ ֆրանսական ֆրէզներու աշակերտութեան խմբակարգը մարզական հանդէսի մը միջոցին յաջողապէս կազմակերպուած Պ. Արարատի կողմէ եւ Գաֆիլէի ֆրանսական դեսպան Պ. Փիէռ տը վիժանի հովանաւորութեամբ:

Պ. Արարատ, ըստ դերք է արիւնթիւն եւ կորով ներշնչել հայ նոր սերունդին, այս չէ՞ նաեւ կտակը քու ամուսնաւի հօրեղորդ, որպէսզի իր, նոյնպէս իր նմանատիպ շատերու գերեզմանին ծաղիկներ ըլլան նորափթիթ քայցը սանիկներ:

ՀԱՅՈՒ ՄԸ ՔԱՋՈՒԹԻՒՆԸ.— Նախորդ տարւոյ Սեպտեմբերին ատամնաքոյժ Պ. Յովսէփի՝ նաեւ Ամիանթոյի (Կիպրոս) մէկ պանդոկին մէջ բռնկած հրդեհի մը մարելով, մահուանէ ազատած է գերման արուեստագէտ մը հետեւեալ պայմաններով. Յ. Սարեանի սենեակին կից կը քնանար գերմանը, որ պառկելու ատեն մոռցեր է մաքել ձեռքի գլանիկը, առտուան մօտ բոցը ծաւալելով կ'այրէ անոր բարձր ու գիշերանոցները, ամբողջ սենեակը

ծուխի մէջ ծածկելով: Գերմանը առտուան ժամը 3ին անկողնէն գետին կ'իյնայ ուշաթափ: Պ. Սարեան յանկարծ արթնցած՝ հոնդիւններ կը լսէ, կը խուժէ քովի սենեակը եւ դժուարաւ դուրս հանելով գերմանը, կուտայ նախնական դարմաններ եւ կը փրկէ անոր կեանքը:

Պ. Սարեան անդամ է Արիւնթու խումբի մը, վկայուած իբր առաջնորդ, կը պաշտօնավարէ Նիկոսիոյ կրթասիրացին մէջ իբր ատամնաքոյժ

Ս. Գ.

ԸՆՏԻՐ ՄՏԱԾՈՒՄՆԵՐ

— Նուիրական է հայրենիքի սեղանը կրօնքի սեղանէն յետոյ, մանաւանդ Թէ իւրամէ անբաժան են երկու խորաններ:

Հ. Դ. Ա. Լիշան

— Ասպաւաններ են գրքեր բարձր մտածումի առուներ ընդունող իրենց մէջ:

Կեանքի դասեր, Կ. Յ. Գաբազիւսեան

— Աշխարհի մէջ որ եւ է նիւթական ձգտում իր հատուցումն ունի:

Էմբրան

— Երբ ազգը ըմբռնէ իրար պահելու ամենամեծ ու կենսական սկզբունքը, այն ատեն ո՛չ մէկ Թշնամի կարող է տապալել մեր ցեղային հիմքեր:

Խ. Աբովեան

— Փառքը, նման հարստութեան, հաւասարապէս մերձեցաւ չէ ամենուն, ան ոչ միայն կը պահանջէ բնատուր փայլուն հանգամանքներ որոնք հասարակաց չեն, այլ եւ կախում ունի պարագաներէ, որոնք միշտ ալ նպաստաւոր չեն:

Բ. Յ. Պէրպէրեան

Ե՛կ խօսակցինք: Վաղը այլեւս հոս չենք:
Հոս ուրիշներ իրենց կեանքը պիտի լան:
Մեր ճամբան թո՛ղ կոխեն այլեւս ուրիշներ:
Մեր տեղը թո՛ղ փոխան գրքի ու թուղթի,
Անոնք անցնին, զէնքով զրափով վառ ի վառ:

Մեր սահմանին պիտի հասնին անոնք ալ,
Մեր երազին ու յոյսերուն բեռան տակ,
Յաջողութեան տարիներով լուսահեր:
Ո՛վ գէշ բախտին ծուղակն ինկած մեր երա՛զ,
Զոր կորզելու չափ երջանիկ ալ չեղանք:

Կ'ուզես կենալ, այլ կը վարէ քեզ հոսանք.
Կ'ուզես քաղել սա՛ վարդերն ալ, բայց ի զուր:
Մոռնա՛նք բոյր, թոյր, կեանքին զրաւթն ու տրխոր.
Մահն է մեր քով: Աղէտք, հաճոյք ոչ ես եմ:
Վիշտը մեզի, երազը նոր Սերունդին:

Երկուքս ահա, տակաւ խորը ծերոյթին,
Նըսեմացած յուշքով, լոյսով. մեր աչքեր
Աղօտաջահ, կը ցոյան լոկ Թախիծով
Մեր հայրենի, յուսակրտուր իղծերուն:

Ի՞նչ փոյթ, թէ դեռ մեր մատները կը պըրկեն

Վրիպած Յոյսին նոյն գընդիկներն արծաթէ:
Քանի՛ քանի ձայներ այսօր լուռ հեծնն,
Եւ քանինե՛ր գացին կրակիծը սըրտին:

Ու երբ վաղը մեր նայուածքին մարի կայծ,
Եւ այս օտար հողին ծոցը միշտ պանդուխտ
Պիտի մըտնենք, աչքերնիս բաց, գիտնանք գէթ,
Թէ յաջորդներ Հայ երազին եւ Յոյսին
Պիտի փարի՛ն շատ աւելի եռանդով:

ԵՏԱՆ

Լիոն, 1938 Յուլիս 16

ՅՈՒՇԱՐԶԱՆ ՎԱՐԴԱՆ ՄԱԽՈՒԵՒԿՆԻ

Նիս քաղաքի Գոգատի գերեզմանատունը կանգ-
նուած է այս յուշարձան, պարզ եւ տպաւորիչ եր-
կու սալաքարերէ, որոնց վերինը կը ներկայացնէ
արուեստագէտին պրոնզէ դիմակը ճշգրտամասն.
Իսկ վարինին վրայ քանդակուած են արուեստի
քննադատ Գամիլ Մոգէլեօի խօսքերը. — «Մաքուր,
լայն, ուժգին արուեստ, որու մէջ ուրախութեամբ
պէտք է ողջունել վարպետներու միշտ կենսունակ
աւանդութիւնը — այժմէական՝ յաւիտենական ըլ-
լալու համար»:

Ամէն բան կախուած է միայն ժողովուրդի
կրթութիւնից. նրա մտաւոր մակերեսոյթի բարձրա-
ցնելուց, մնացեալը ինքն իրան կը կատարուի:

Ս. Ս. Հարոյեան

Բառ մըն է այս, զարհուրելի ողբերգութեան յուշարար, ամէն բանէ կողոպտուած, հայրենազուրկ դժբախտին մասնաւոր անուն, չարչարուած անգութ դէպքերով, ուր ուրեմն թափառիկ անձանոց աշխարհներ, շոգիացած են բախտին շնորհներն անոր. կեանքի արեւը կը զլանայ համբոյրներ անոր այտերուն. ի՞նչ է ան, տառապանքի ստրուկ մը կամ խելակ մը մըրկայոյզ ախրներէ ցամաք նետուած գրեթէ ոգեսպառ, ջախջախուելու ամենի ժայռերու դիմաց իբր դիւրաբեկ լատ մը. իր երազներ վաղուց խոյս տուած են, վշտի արտօսքը աչքին կոպերուն վրայ կը պլպլայ իբր վկայութիւն ներքին ալեկոծութեան:

Թշուա՛ւ հայրդէի, ճանչցար տազնսպ, սարսափ, խելագարում, վերջապէս գահավէժ անկում. ահա բու ճակատաբիրդ, միշտ ողբերգութեան տուամի հանդիսատես, յուզումի փոթորիկ յարուցանող. շուրջդ ոչ մէկ հրապոյր, հրճուանք, այլ համատարած ամալութեան տեսիլ:

Բայց աղէտներ կ'ըմբոստացնեն իր հոլը, ինքերմէ միշտ հալածական, մոլորաբայլ իր թափառումներուն մէջ յանկարծ կը կառչի քաղաքակրթութեան հսկայ արձանին եւ մոլեգին առիւծ դարձած կը գոչէ անոր. գո՛ւր կը յոխորտաս, ո՛ր կ'է բու հրաշքդ, ինչո՞ւ հրամայական վերջնագիր չարձակեցիր, քեզմով պարծող ազգերու, պետութիւններու, որպէսզի արգիլեն աշխարհի առաջին օրէն զքեզ պաշտող Ասիոյ մէջ քրիստոնեայ ազգի մը ուղեակիզումը:

Թող հիմնայաւորակ ըլլան մեծ ազգերու կանգնած համալսարաններ, այրուին իմաստութեան հատորներ, երբ ամէն սրբութիւններ առաջուր կ'ըլլան եւ ամէն ոք մահալիւններու լուռ հանդիսատես կ'ըլլայ: Սակայն մեծ պատերազմի միլիոններու նախնիքը հարստահարուածներու ազատագրութիւն չէ՛ր միմէ. անսպառը նահատակներու ոսկերտութիւլ բուրգեր բարձրացուց:

Թշուառ գաղթականին այս զայրոյթը իւրացուց Անգլիոյ կաթողիկոսական ներկայացուցիչ Մանչեսթրի հոգեւոր հովիւ, արժանընտիր Արքեպիսկոպոս Մատթէոս Ինճեւան, երբ այս վարդավառի տօնին որդտաց Ժան-Կլոտմի մեր եկեղեցոյ բեմէն վսեմ արտայայտութիւն մը «քրիստոնէութիւն չկա՛յ», ուժգին ակնարկութիւն գործուած խուժով անխրաւութեանց:

Ո՛վ սիրելի Սրբազան հայր իմ, ի պաշտօնէ շահած իրաւագէտի վկայականդ բուն իսկ տեղին օգտագործեցիր, որովհետեւ աշխարհի ամէնէն աւելի հոչականուն տիպար իրաւագէտը խօսք չպիտի գտնէր քեզ պատասխանելու, այս մտածումը գգուեց միտքս ուրիշ ախորժ յիշատակներու հետ, յիշեցի վայրկեանապէս սիրուն մանկութիւնը Արմենակիդ, գեղեցիկ դպրոցական Գուժ-Գաբուի Մայր վարժարանին: Հոգեւոյս բարի հայրիկդ ատենապետ նոյն Թաղին Թաղական խորհրդոյ, ձեռնադրութիւնդ Սկիւտարու նոր Թաղի Ս. Կարապետ եկեղեցիին մէջ իզմիլեան Սրբազանէ, որ արդէն Կաթողիկոս ընտրուած՝ պատրաստուած էր մեկնիլ նոյն օրերուն Ս. Էջմիածին: Հայրիկդ հանդիսատես եկած էր, որ ըսու խորհրդարանին մէջ. «Կ'ուզէի Արմենակս

աճունացնել, բայց Աստուած այսպէս կաճեցաւ»: Իզմիր-
լեան չափազանց նախանձախնդիր հայ եկեղեցւոյ փառքե-
րուն այսպէս պատասխանեց. «Չաւկիդ ձեռնադրութիւնն ալ
հարսանիք մըն է, Արմենակդ այժմ Մատթէոս արեղայ ե-
ղաւ եկեղեցւոյ»:

Սրբազան, ի՛նչ, քրիստոնէութիւն չկա՛յ, բայց չէ՞
որ ամերիկացի միսիոնարը քրիստոնէութեան աւետարանը
կը բաշխէ ամենուն, նոր լոյս սփռելու. ես տեսած եմ ի Պո-
լիս անոնցմէ՝ ամէնէն անուանին, շատ ծանօթ հայ շրջանակ-
ներու, անունը կը լռեմ՝ վերջին պատերազմին կոլկասի
աղէտին ի Բագու, ուր հայութիւնը մարդկօրէն կարելի
ըրաւ դիմադրութեան, իր բախտին ձգուած մեծէն մինչեւ
փոքր մանուկը, բայց ի վերջոյ աննեցուկ մնալով ընկճուե-
ցաւ, վերջին պահուն եկող անգղիացի զօրավար Տիւնսթիր-
վիլ առանց որ եւ էօգնութեան մեկնեցաւ գնաց, նպաստե-
լով բաղաբին պարտութեան, ինչպէս մանրամասն կը պատ-
մէ բաշարի գնդապետ Պետրոս Արծրունի, որու հետ
Բագրատունի եւ Ռոստով Զօրեան զօրավարներ բաւական
զբաղեցնելէ յետոյ թշնամին, ուր ուրեմն ձեռննալի եղան
ստիպուած: Հրդեհը կը ճարակէր Բագուի մէջ, այրած սու-
ներու աւերներսն առջեւ խնացած էին կիներ եւ մանուկ-
ներ, այրերն արդէն իսկ սպաննուած ըլլալով:

Վերեւ ակնարկուած երեւելին նոյն օրերուն ճամբայ
ելաւ, հետոյ տանելով ահագին մթերք մը Մատթէոսեան ըն-
տիր կազմերոյ՝ Աստուածաշունչներու: Նուէր այդ դժբախտ-
ներու իբր խայծ կրօնական ուրաղութեան: Ո՛վ դու, տար
բու բնուդ Ափրիկէի վայրենիներուն, հայը ատոնց պէտք

չունի, ան քրիստոնէութեան ծագումէն իսկ քրիստոնեայ է-
անով կը պարծի: Անիմաստ է բու կատարած փրկարար
դերը:

Մեր չարաբաստիկ եղբայրներու եւ քոյրերու պատկերը
անմիջապէս կը պայծառանայ երբ ազգասիրութեան արեւը
ճառագայթէ մեր հոգիներուն մէջ, նա կը գործէ հրաշք,
երբ իրենց զաւակներ վառ յոյզերով ոգեւորուած ազգասէր
մկրտուին, սորվեցնեն անոնց հայ լեզու, ինչպէս հայ թեր-
թեր այդ ուրախ երեւոյթները կը հաղորդեն մեզ. այն ատեն
իրենց աչքերուն ամէն ինչ կը փոխուի, չեն կապուիլ օտա-
րութեան. զոր օր. սա գետակը, որ կը սահի իրենց նայ-
ուածքին առջեւ, կը յիշեցնէ հայրենի առուակը, որու քաղցը
կարկաջը երգ մըն է մելանոյշ, իսկ փրփուրները սիրոյ
ատրուշանի բոցեր. ահա լեռը, որ կը ցցուի մեր դէմ, չհրա-
ւիրեր վերելքի դէպի Աստուծոյ ոտքը ինչպէս մեր Արարա-
տը, սրբազան լեռ եւ զարմա՛նք, որ մեր նախնիք պաշ-
տօն չեն սահմանած անոր. մեր Արարատը մեր լեզուին եւ
կրօնին հետ երրորդութիւն, որ պահպանած են մեր ազգին
գոյութիւնը:

Այսպէս միշտ յուսալից, ուրախ ապրումներով, ան-
հրաժեշտ պատրաստութեամբ սպասնը վաղուին, մեր փր-
կութեան հրեշտակ հայ ոգիէն անբաժան, ոգեւորենք մոլոր-
եալն, անտարբեր, ազգուրացն: Միշտ անոր ծայնն է, որ
կը դուրէ մեր հոգիներն եւ կը գոռայ. Հրայր, մի՞
վհատիւր, կորովի եղիւր, որչափ որ Մոսկուայի թանձր ստուե-
րը կը վարագուրէ իրական պատկերացումներ, ամէն գաղա-
նիք իրեն սեփականելով եւ մեր հայրենիք անոնց մէջ տըլս-

բաշին կը դիմէ. երջանկ այիշա ունի կաթողիկոսին դիմա-
ստուները. գիտնալով թէ կեանքը փոփոխ դէպքերով լի թա-
տերախաղ մըն է եւ մենք անխռով ամէն բանէ զօրանանք,
յուսանք թէ աստուածային արդարութիւնը մեզ պիտի աւե-
տէ նոր կեանք. նոր օր, յոյսը երբեք շուտով չմեռնիր: Օ՛ր
լքեմք, արիացիր, Հայկակ, այսօր Հայմամլուս, վաղը ա-
մէնքս միասիրտ լծողդուած ազատութեան հերոս:

Ս. Գ.

ՀԱՅՄԱԹԼՈՍ

Գերմաներէն թերթ մը կը գրէ.—

Ժընեւի ծովափի տուներէն մէկուն Բ. յարկին մէջ, մի-
նալ քսալի մը քայլ հեռու Ալլամոդովի հին շէնքին, կը գրո-
տուին Նանսէնեան հաստատութեան գրասենեակները: Ան
կեդրոնն է տասնըեօթը Նանսէնեան հիւպատոսական ներ-
կալայույցութիւններուն աշխարհի կարեւոր մայրաքաղաք-
ներուն մէջ: Այս տասը կամ տասներկու սենեակով բնա-
կարանը այսպէս կոչուած կառավարական շէնքն է ազգի
մը, Հայմամլուներու աւելին: 800.000 ռուս տարագիր-
ներ, 240.000 հայ տարագիրներ, 3000 ասորի տարա-
գիրներ, 3000 Սարի տարագիրներ ենթակայ են պաշտո-
նատան ու կրնան հոն դիմել, խորհուրդ հարցնելու իրենց
նիւթական եւ իրաւական դժուարին կացութեան համար:

Այս ցրուած միլիոնաւոր ազգութեան նախագահն է
1934էն իսպրին Յոթրիոփ Նանսէնի հայրենակից, վաթ-
սուն երկու տարեկան Նորվեկիացին— Միքայէլ Հանսոն:
Ան իր կեանքը խաղաղութեան նուիրեց նման անձանք

արհեստաւորի. մը, որ յոգնեցուցիչ բանակցութիւններով
ծանր վէճեր հարթելու կ'օգնէ: Իրբեւ դատաւոր ռումինե-
հունգարական հաշտարար դատարանին, Պ. Հանսոն մի-
ջամտեց: Անգամ որ հաշտարար մասնախումբին Էսթոնիոյ
եւ Գերմանիոյ միջեւ, Շուէտի եւ Մ. Նահանգաց միջեւ,
Շուէտի եւ Չիլի միջեւ: Անգամ էր Գերմանեւորիցերիա-
կան հաշտարար ատենանին որ կազմուեցաւ Եաքովի առե-
ւանգութի խնդիրը պարզելու համար ու նաեւ հոս սպառ-
նալից դիւանագիտական խզումի մը առաջըը առաւ: Ա-
մէն բանէ առաջ սակայն Հանսոնի անունը կապուած պիտի
մնայ այն տիտղոսին որ իր պաշտպանեալները կուտան
իրեն, «Հայմամլուներու հայրը»:

Նանսէնեան գրասենեակը օգնեց շատ մը Հայմամ-
լուներու նիւթական բարեւաւութեան: Նանսէնեան Նամա-
կադրոշմներ անհրաժեշտ գումարը հայթայթեցին հայ, սու-
րիական եւ Սարի փախստականներ տեղաւորելու Հար.
Ամերիկա:

«Հայ Մամուլ» (Պուրբէշ)

Խմբ. Հ. Մ. ՊՕՏՈՒՐԵԱՆ

ԸՆՏԻՐ ՄՏԱԾՈՒՄ.— Արագաշարժ է ճշմարիտ
յայտը, կը Թռչի ծեծուան Թեւերով, Թագաւորներ կը
դարձնէ աստուածներ, ստորին մարդիկը Թագա-
ւորներ:

Շէքսպիր

ՅԱԿՈԲ ՆԻԿՈԼՈՍԵԱՆ.— (1864—1937 Դեկտ. 31) Պոլսոյ արժէքաւոր ուսուցիչ 17 տարեկանին ուսուցիչ, վարած է տեսչական պաշտօններ, Ս. Փրկչեան Հիւանդանոցի Ս. Յակոբայ Որբանոցի, Բերայի միացեալ 5 վարժարաններու, յետոյ Յիմնադիր աղջկանց վարժարանի, արդիւնաւոր շրջաններով նուիրած է ազգին՝ ընտիր սերունդ գործակցութեամբ իր ուսուցչութի Տիկնոջ. վերջին տարիներուն Նիւ-Եորք հաստատուած, ուր հրատարակած է «Փեմակ» ընթերցարաններ:

Այժմ անոր հոգին իր անուանակից նախապետին պէս անշուշտ քախտ կ'ունենայ փոխան իր սանուհիներու եւ հոգեհատորներու, Տիկնէն մինչեւ Թոմսիկը Եղուարդ-Հայկ, տեսնել խորհրդաւոր սանդուղէ մը ելեւէջ հրեշտակներու զինք առաջնորդող-նրկնային դրախտ: Օրհնութիւն իր յիշատակին:

ՍԻՄՈՆ ԳԱՅԸԴՃԵԱՆ.— Վաղեմի քարեկամ, գեղեցիկ հոգեով եւ մարմով, ջերմ ազգասէր, որ կեանքէն մեկնելու մօտ (իր 69 տարեկանին) զինք ընկճող տկարութենէն աւելի խորհեցաւ իր ազգը-կիւնիկոյ կաթողիկոսարանի շէնքեր յԱնթիլիաս յարակից գետիններով 4000 անգլ. ոսկոյ նուիրատուութեամբ իր եւ իր Տիկնոջ սեփականացուց ազգին: Ի՛նչ փոյթ թէ քստ իր մակամունին զկրքաւորոգել իր կեանքի նաւակը, քայքայ յիշատակը պիտի անմահացնէ զինք անմոռաց:

2 Միլիարեան մը, լաւ իւրացուցած ստանձնողութեամբ բանասիրական նուիրանդութիւն, որու երկրպագու է Պօտուր-յանդգնութեան միւսած որովհետեւ նա է աշխարհ ընդարձակ գործ ստանձնայց չէ՛ որ ամէն արմբաւոր գործեր այս յուին. հանրութեան պարտքն է գնահատել յօժար քաջակերով:

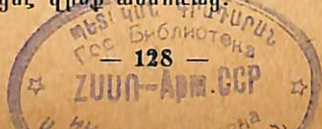
Յն:

2 կամ 3 կիլիկեան իշխանութեան վերջին միւս աշխատական, հայ ազգային կեանքէ, հինգ պատկեր (վերջինը կենդանապատկեր). ՀԱՆՆԵՍ Ա.ԻԱԳ. ԲԱՀԱՆԱՅ ԱՄԻՐԵՆՅ, Էս, 1937 տպ. Արմէնիա:

NIANS IN INDIA, from the Parliest Times sent, By Mesroby J. Seht, 1937 Calcutti.

Մի վաստակաւոր Պ. Մեսրոպ Սէտի այս անգլ. տեանը աշխատասիրութեան շրջել կոմոզ մըն է նա ազգին պատկերացնելու Հնդկաստանի մէջ այնքան անցեալը շահեկան մանրամասնութիւննե-

COUCOU, Արեւելեան երեք պարեր, դաշնակի հեղինակութիւն Օբիորդիկ Անտիկ Նիկադեանի: 1 պրակ մը, որու սկիզբը հեղինակաւոր դէմքեր տած են կանխաձեռն տաղանդը որ դու ճաղիկ կո-նրկայանայ երաժշտասէրներու, իրաւամբ անոց երին անկալու որու արդիւնքը պատկերութիւն պիտի փոքրիկ օբիորդին իր տաղանդը կատարելու:

ՅԱԿՈԲ ՏԷՐ ՅԱԿՈԲԵԱՆ

ՏՊԱՐԱՆԱՊԵՏ

17, Rue Damesme, Paris (13^e)

Ամէն գործ իր տաղտուկն ունի,
գրութիւնն հակառակ իր հանրագուտ ո
զերծ չէ ատկէ: Սակայն այս տաղտուկ
վերածուի հրապոյրի, երբ որ եւ է մէկը է
կ'ունենայ գիտակից գործարանատէր մը գ
նել, ինչպէս է Պ. Յակոբ Տէր Յակոբե
Յիշեալը ի բնէ արուեստի մարդ չէ, այլ մտա
ւորական մը, ինչ որ առաւելութիւն է գիւ
տին հայ կիւթերպէրիկի, որ է եւդոկիացին
Արգար դպիր, եռանդով հետեւելու գործին:
Այս հանճարեղ եւդոկիացիին պատգամն է
յաղթել ամէն դժուարութեանց: Փարիզեան
միջավայրը ունի շատ ու շատ դժուարակըն
ճիւղն պա մաններ, եւ Պ. Յակոբ յաղթող կը
հանդիսանայ անոնց, սէր եւ վստահութիւն
ներշնչելով հանրութեան:

Կարենոր հասցէ՝

Simon CAPAMADJIAN

44, Rue du Commerce

Colombes (Seine)

059

9-13

<< Ազգային գրադարան

NL0148406

13480